

Džon perkins

**PSIHONAVIGACIJA
-putovanje duše-**

**Tehnike za putovanje
kroz vreme i prostor**

Džon Perkins

Psihonavigacija

– Putovanje duše –

Tehnike za putovanje kroz vreme i prostor

ESOTHERIA

Naslov originala:

John Perkins, PSYHONAVIGATION

© Copyright za Srbiju i Crnu Goru: IP "ESOTHERIA" Beograd

Sva prava prevoda i objavljivanja
za Srbiju i Crnu Goru zadržava izdavač.

Izdavač:

IP ESOTHERIA, Beograd
Maršala Birjuzova 13a
Tel:011/3285-949; 631-820
web: www.esotheria.com
e-mail: esother@EUnet.yu

Glavni urednik:

Vladimir Madić

Art direktor i direktor produkcije:

Bojana Gnjatović

Lektura i korektura:

Viktor Štrbac

Kompjuterski slog:

Mirjana Arsenovih Dacić

Dizajn korica;

Ivana Flegar

Štampa:

Jovan Antić, Beograd

Tel.: 011/2509-364

Prvo izdanje

Beograd, 2005.

Tiraž: 1000

ISBN 86-7348-154-6

SADRŽAJ

PREDGOVOR	4
PUT ZA EL MILAGRO	6
LOVCI NA GLAVE I BOG - JAGUAR AMAZONA	12
DON KIŠPE, INKE I PUTOVANJE KON – TIKIJA	23
LJUDI-PTICE S ANDA	32
BUGIJI: PUTOVANJA DUŠE MEĐU GUSARIMA	42
PIČ1NČA: ISTRAŽIVANJE TEORIJE	61
TESNACI JUKATANA	69
KROV SVETA	81
ALFA	85
POZITIVNI VODIČI	94
MANOLOV MESEC	99

PREDGOVOR

Moja petogodišnja kćerka Džesika i ja, držeći se za ruke stajali smo i gledali odozgo električnu centralu i hidroponik¹. Iza nas se dizalo brdo otpadnog uglja što je godinama predstavljalo opasnost za okolinu i ljude te zajednice u severnoj Pensilvaniji. Sada će biti pretvoreno u električnu struju za lokalnu potrošnju i grejanje za uzgoj paradajza; pepeo će se iskoristiti za ispunjavanje i obnovu starih i uskih rudničkih jama. Novim tehnološkim postupcima paljenje otpada neće izazivati kisele kiše: u stvari, ta centrala će, za razliku od prethodnih, u znatnoj meri smanjiti zagađenost vazduha.

Džesika je tri puta stisnula moju ruku, to je bila naša šifra za "volim te". Uzvratio sam sa četiri stiska "i ja tebe volim." Noći bez sna, osam-desetosatna radna nedelja i beskrajni dani van kuće sada su se, čini mi se, napokon isplatili. Razotkrio sam se pokušavajući da dokažem da se riskantni projekat koji je od koristi čitavoj okolini može finansirati iz uobičajenih privatnih izvora. Centrala vredna 53.381.000 dolara koju smo sada gledali tamo dole, bila je dokaz da je to moguće. To je bio moj poklon generaciji kojoj pripada Džesika. Takođe, to je bio dokaz delovanja psihonavigacije.

Pre dvadeset godina, 1968. godine, profesor u poslovnoj školi rekao je mom razredu: "Teorija ponude i potražnje ne funkcioniše tamo gde se radi o prirodnoj sredini. Na žalost, mi u tehnološki naprednim društvima netačno pretpostavljamo da je darežljivost prirode beskrajna. Dopustite mi jedno predviđanje: opstanak života kakvog mi poznajemo, zavisice od odluka koje će donositi vaša generacija." Zastao je. "Molim vas, uzmite u obzir prirodu kada se budete peli lestvicama američkih korporacija. "Prišao je tabli i nacrtao klasične krivulje ponude i potražnje. "Predlažem vam proučavanje tehnološki nerazvijenih, primitivnih društava, gde teorija ponude i potražnje stvarno nešto znači."

---

¹ Sistem gajenja kulturnih biljaka u zaštićenom prostoru (staklenik) ili na otvorenom polju (prim. prev.)

Dva meseca posle tog saveta, krenuo sam na reku Amazon i prvi put se susreo sa psihonavigacijom. Nisam mogao ni da zamislim kakav dugotrajni efekat će na mene imati to iskustvo. Psihonavigacija je bila nešto više od znatiželje, a ja sam bio usamljen, poprilično egocentričan mladić i mnogo više me je zanimala uloga dobrovoljca Mirovnog korpusa u malom selu u džungli nego zaštita okoline.

Stranice koje slede, delimično su priča mog ličnog istraživačkog puta i načina na koji sam na kraju počeo da koristim psihonavigaciju. Osim toga, one čine pozadinu teorije zašto psihonavigacija deluje i kako je koriste ljudi iz raznih područja života: lekari, naučnici, poslovni ljudi, političari i umetnici - isto tako i mistici s planina i šamani iz džungle. Nadam se da će ova knjiga inspirisati druge ljude da poslanu psihonavigatori i poslužiti podsticanju opširnijeg istraživanja tog područja i da će mnogo koristiti sadašnjim i budućim generacijama.

Osećam se odgovornim da kažem i nešto o autentičnosti: premda su ljudi i događaji stvarni, u nekim slučajevima sam promenio imena i detalje zbog anonimnosti; razgovori su reprodukovani toliko verno koliko mi je pamćenje to dopustilo.

Predviđanje mog profesora ekonomije se obistinilo. Opstanak života kakvog poznajemo, zavisi od odluka koje mi upravo sada donosimo. To postaje svake godine sve kritičnije. Kako živimo i šta bismo na tržištu i kod kuće, deluje na ovu planetu na način koji tek sada počinjemo da shvatamo.

Psihonavigacija može da poboljša našu sposobnost da donosimo mudre odluke. Ona može da pomogne svakom od nas da razvije kreativna rešenja individualnih i kolektivnih problema s kojima se suočavamo. A najbolje od svega - može da nam omogući pristup u nove svetove uvida i razumevanja kako bismo ispunili svoje obveze zaštitnika Zemlje.

Možda ćete poželeti da pokušate s psihonavigacijom i pre nego što završite s čitanjem ove knjige. Nadam se da je tako. Kada to jednom učinite, verovatno će ona postati deo vašeg života jer je to, sasvim sigurno, izuzetno iskustvo.

PUT ZA EL MILAGRO

"Čini mi se da nećemo videti nijednu smanjenu glavu", rekao je Rej, moj šef iz mirovnog korpusa, boreći se s volanom kako bi džip proveo kroz još jedan oštar zavoj visokih Anda Ekvadora. Rej je bio iz Atlanle i reči "smanjene glave" izgovarao je rastežući što im je davalo još više ozbiljnosti. Bilo je rano ujutru. Sunce još nije bilo izašlo, ali gorostasne siluete okolnih brda dobro su se isticale - sablasni predeo - na zvezdanom nebu. Verovatno ćeš sresti nekoliko ratnika Šuara, ali oni sada dobro kriju svoje jezive trofeje", dodao je Rej.

Nakon što sam dobio diplomu iz poslovne administracije, završio sam u kalifornijskom kampu specijalizaciju za kooperacije kredita i štednje. Posle osam nedelja poslali su me pravo u Kuenku, planinski grad u kom se nalazilo lokalno predstavništvo Mirovnog korpusa. Rej se ponudio da me odveze kolima do mesnog trga odakle sam morao da uhvatim autobus koji je vozio duboko u Amazoniju. Na kraju puta konj će me odvesti na odredište, selo El Milagro. Sve je to izgledalo veoma uzbudljivo i romantično, ali počele su da me obuzimaju sumnje.

"Mesto u koje putuješ je granična predstraža, kao Dodž Siti pre sto pedeset godina. Jedino pravo naselje posle njega je San Miguel, osim sela Šuara."

San Miguel bio je deo pokušaja kolonizacije koji je vlada pokrenula da bi preselila siromašne seljake iz brdovitih krajeva duboko u džunglu. Ako uspeju da raskrče i kultivišu zemlju, ona će pripasti njima. El Milagro je bio važan centar za nabavku semenja, merne opreme i drugih zaliha. Većinu te opreme poklonila je Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) preko svojih udruženja. Dobrovoljci Mirovnog korpusa koji su bili samnom na tečaju, pomoći će da se kolonisti upute kako da premere i obrade džunglu.

Svetla su obasjala beli drveni krst koji je označavao jedno od brojnih mesta, a na toni mestu vozač je izgubio koncentraciju ili kontrolu nad vozilom i survao se u ledenu reku stotinak metara niže. Imao sam utisak da putujem u mitsku zemlju, kraj gde je sve moguće i gde su granice sveta u kom sam odrastao, prestale da

postoje. Jedini zvuk koji se čuo, bio je motor džipa, dok Rej nije prekinuo tišinu koja se uvukla u nas.

"Teofilo Mata je divan čovek", rekao je ne skidajući pogled s puta. "On nije samo učitelj već i gradski načelnik, predsednik i sudija, sve u jednom." Rej se suvo kikotao. "On shvata važnost kooperacije kredita i štednje. Vizionar! Kad je zatražio od mirovnog korpusa da pošalje stručnjaka za kooperacije, znao je šta radi. Sarađuj s Teofilom i sve će biti u redu. On će te verovalno upoznati s jednim ili dvojicom Šuara." Rej se nagnuo napred i provirio kroz šoferšajbnu: "Ovo je Gualakeo." Ispred nas se sablasno svetlo pojavilo iz mraka." Ovde su prošle godine izgradili hidrocentralu. I veoma su ponosni na nju, iako radi samo par sati svakog jutra da bi osvetlila autobusku stanicu i da bi Indijanci mogli da urede pijacu. Ovde se prodaje neverovalno mnogo vrsta voća."

"Šuara Indijanci?" upitao sam, pokušavajući da sakrijem strepnju koju sam osećao.

"Šališ se? Još smo u planinama. Ovo je zemlja Kečua. Šuare se drže džungle - osim kad se bave psihonavigacijom."

"Psihonavigacijom?"

"Da, nisi nikada čuo za to? Čučeš. To je kad šaman padne u trans. Kažu da leti u daleke zemlje. Nakon povratka zna stvari koje ranije nije znao. Kečue se takođe bave psihonavigacijom.

"Šta šaman saznaje kroz psihonavigaciju?"

"Reci ti", nasmejao se Rej, "oni tvrde da se dižu nebu pod oblake na krilima orla! Jednom sam sreo starog istraživača ruda, Amerikanca po imenu Sem Eliot, koji mi je ispričao kako je Šuara poronašao njegovog izgubljenog ortaka pomoću psihonavigacije. On i njegov prijatelj tražili su zlato - znaš već, izgubljeni gradovi Inka i blago El Dorada. Rastali su se, a kad je došlo vreme ugovorenog sastanka, Semov prijatelj se nije pojavio. Sem je čekao dan i noć. Zatim je otišao do obližnjeg sela Šuara gde je imao prijatelja šamana. Prema onome što mi je Sem ispričao, ratnici Šuara, odeveni samo u majmunovo krzno i perje, oformili su veliki krug oko šamana. Pevali su i plesali. Na kraju je šaman pao u dubok trans. Nakon toga odveo ih je do Semovog prijatelja. Trebalo im je dva dana i dve noći. Kada su ga našli, bio je polumrtav od hepatitisa, ali je preživeo".

"Čudna priča!" gledao sam kroz prozor prema tamnim odbojnim brdima i ponovo me je uznemirio osećaj da sam ušao u zemlju gde mit i stvarnost nisu nikad daleko jedno od drugog - ako su uopšte podeljeni. "Čučeš više takvih priča, siguran sam. Zapamti nekoliko, da mi ih kasnije ispričaš." "Veruješ li u psihonavigaciju, Rej?"

Slegnuo je ramenima. "Verujem da je Šuara pronašao Semovog prijatelja. Kako? Ko zna! Možda su jednostavno imali sreće ili su bili dobri tragači." Pritisnuo je kočnicu da ne pregazi šepavog psa. Pred nama sam ugledao ljude kako

se skupljaju u tajanstvenom svjetlu autobuske stanice. "Rekli su mi da se Kećue bave psihonavigacijom da bi proricali budućnost. Oni putuju kroz vreme. Ko sam ja da to osporim?"

Rej nas je dovezao do autobuske stanice. To je bila mala koliba od nepečene cigle koja je smrdela na dizel gorivo. "Onaj *miksito* tamo je tvoj."

Pokazao mi je na jedan od pola tuceta rasklimanih autobusa poredanih uz put. "Svaki čas će početi ukrcavanje. Zabavljaj se, videćemo se za mesec dana." Okrenuo je kola prema Kuenki i odveo se ostavljajući me s užasnim osećanjem usamljenosti koje se, izgledalo je, smestilo unutar mog želuca.

Polako sam pošao prema čudnim kolima sličnim onima koja se voze u Ekvadoru. Mikstoi se sastavljaju u lokalnim fabrikama, zakivanjem velikih drvenih sanduka, kao male kuće, na stare kamionske šasije. Spoljašnjost je ukrašena slikama svih duginih boja, sa pravougaonim rupama izrezanim umesto prozora. Mala grupa ljudi vrzmala se oko tog posebnog miksta koji se dičio obiljem naslikanog psihodeličnog cveća i ogromnim znakom koji je govorio svetu da je njegovo ime "Mali cvet."

Odmaknuo sam se da izbegnem gužvu i sakrijem svoj strah, sa željom da se mojih metar i osamdeset i plava kosa suviše ne ističu. Većina ljudi imala je visoke jagodice i crvenkastu boju lica karakterističnu za Kećue. Bili su niskog rasta, zdepastih prsiju i snažni. Nekoliko ljudi bilo je zauzeto učvršćivanjem tereta konopima na krov Malog cveta. Zatim, na vozačev znak, svi su pojurili prema vratima. Ljudi i životinje gurali su se da osiguraju sebi bolja mesta na tvrdim drvenini klupama. Bilo je svinja, koza, pilića, petlova i ljudi različitih godina. Jedan čovek je pokušavao da kroz vrata ugura stari zardali bicikl. Na kraju je uz pomoć jedne stare žene uspeo da ga podgne na krov miksta, a mrzovoljni utovarivač gurnuo ga je pod tešku crnu nepromočivu tkaninu. Držao sam se po strani, posmatrajući čitavu scenu, i više od svega sam želeo da sam negde drugde.

Kad me je vozač ugledao, predstavio se na otegnutom španskom, tipičnom za ekvadorske planinske krajeve. "Ja sam Haime Ortega. gringo. To je moj autobus. Ja sam ovde šef." Rukovali smo se.

"Džon Perkins, Huan. Drago mi je", slagao sam.

"Mister Huan." Brzi osmeh otkrio je dva zlatna zuba. "Prvo putovanje?" Uveo me je stepenicama svog miksta uz mnogo galame. Zatim je stao tačno ispred petočlane porodice, nagurane na prednjoj klupi. "Napravite mesta za ovog gringa. da može da posmatra našu prelepu zemlju", rekao je. Najstariji sin je ustao i otišao u zadnji deo autobusa, ustupajući mi mesto na priželjkivanom prednjem sedištu. Osetio sam se zbunjen, a u isto vreme dirnut takvom pažnjom. Možda ipak neće sve biti tako loše.

Putovanje koje je potrajalo šest sati bilo je najslikovitije, najneudobnije i najužasnije koje sam ikad doživeo. Držali smo se smera koji je vodio prema pustim

visoravnima. *Altiplano* je negoslojljubiva zemlja na 4 500 metara nadmorske visine, gde je vazduh razređen i hladan, vegetacija siromašna, a sunce izgleda kao da je zauvek sakriveno iza masivnih crnih oblaka - kraj izmišljen za sablasti. Kod uspona je unutrašnjost autobusa bila ledeno hladna. Zatim smo počeli da se spuštamo u maglovitu džunglu. Put se sastojao od niza jezivih serpentina - prvo bi se načas pojavila provalija u magli, iza sledeće klizave krivine uspravni zidovi isprepletenih bambusa i loze pa voda koja je u slapovima padala u džunglu. Kad smo se spustili, vazduh je postao vlažan i vreo, a unutrašnjost Malog cveta bila je zagušljiva od mirisa znoja zbog čega mi je pripala muka.

Blještavi sjaj sunca se smenjivao s provalama oblaka. Rastresit drum menjao se isto tako brzo kao i vremenske prilike. Kad bi sunce sijalo, bila je to površina tvrda kao kamen s brazdama od kojih su se tresle kosti, a kad bi pala kiša pretvarala se u blato. Haimeove vozačke sposobnosti zaslužile su moje duboko poštovanje. Njegov zadatak izgledao je nemoguć, pa ipak on je sve vreme bio miran. U stvari, često je brbljao s nama koji smo sedeli u blizini. Više puta sam pozeleo da obrati malo više pažnje na put, a malo manje na razgovor.

Napokon, šest sati pošto smo ostavili Gualakeo, stigli smo do odredišta. Haime je povikao: "Stigli smo, terminal autoputa sunca. Svi napolje!" Svi su radosno odobrali i shvatio sam. prilično zgrožen, da su čak i iskusni veterani osećali olakšanje što su stigli živi. "Dođite sa mnom, gringo." Haime me je zgrabio za ruku i pomogao mi da siđem. Mišići su mi se tako ukrutili da sam jedva hodao. Činilo mi se da mi je pozadina tela pokrivena mehurima, tamo gde mi se telo trlo o drveno sedište. "Skoro svi ovde idu u veliki grad Makas. Kratka šetnja. Ali, za vas postoji samo jedan način da stignete u El Milagro. Na konju."

Haime me predstavio bradatim čoveku s povezom preko oka: "Raule, pazi dobro na ovog gringa". rekao mu je. Iznajmi mu svoju najbolju životinju! Želimo da gospodin Huan stekne najbolji utisak o našem Amazonu.

Raul je imao svega četiri konja i svi su bili niski i mršavi. Doveo mi je najvećeg i prilagodio moju visinu produživši uzengije gotovo do zemlje remenjem od sirove kože privezanim za sedlo.

Jahanje nije bilo ni nalik nečemu što sam uopšte mogao da zamislim. Mekano tlo džungle izbrazdali su teretni konji i mule i pretvorili u niz dugačkih, dubokih jaraka. Najčešće ništa nisam mogao da vidim preko njih, mada bismo koji put i ja i konj izronili i ugledali panoramu koja je bila predivna (predivnu čak i za nekog ko je bio u rastresenom stanju duha). Taj deo džungle između Anda i ravnih močvarnih ravnica Amazona, pruža divne poglede. Široka prostanstva kišne šume protežu se neprekidno preko beskrajnih brežuljaka koji se katkad uzdižu do šiljatih vrhova. Magla struji uz grebene i u vrtlozima se spušta u dolinu. Kad sunce sija, ono je nemilosrdno. Zatim ga najednom savlada hladni pljusak. Počeo sam da se navikavam na stalno kretanje slično plesu - na leđima konja, utegnut u plastični

pončo do gležanja, a zatim ga užurbano skidam. To je bio jedini način da se izbegne smrzavanje i pečenje, u roku od nekoliko sekundi.

Nekoliko ljudi projahalo je pored mene na putu iz džungle do puta. Bez obzira na ono što je izgledalo kao najsiroviji predeo, oni su bili neobično dobro raspoloženi i njihova prisutnost me obodрила. Prolaženje je bio izazov. Deo putnika gurkao je svoje životinje visoko uz obalu onoliko koliko je meko blato to dopuštalo, dok su se drugi polako kretali po dnu jarka. Svi su uživali u tim susretima izvikujući pozdrave i bučno se smejući.

"Divan dan, zar ne gringo?"

"Šta gringo radi ovde, u Božijoj zemlji?"

Premda su me mučile mnoge neprijatnosti, žuljevi od drvene klupe u mikstou, žuljevi od sedla i jaki grčevi za koje sam kasnije saznao da su od ameba - ustanovio sam da mi pomažu susreti s tim siromašnim ljudima tako punim života.

Većinom sam jahao sam. U tim satima samoće stalno me proganjala Rejeva priča o ženama. Pokušavao sam da se setim izveštaja o plesu duhova i drugim ceremonijama koje vrše urođenici Amerike. Psihonavigacija. Zar nije Tanderbird (ptica) simbol duhovnih putovanja kod raznih indijanskih plemena? Sanjario sam o biblioteci punoj knjiga iz djetinjstva, koje su bile složene negde u podrumu kuće mojih roditelja u Nju Hempširu.

Iznenadni vetar rashladio je vazduh. Lišće me je udaralo po licu, zatim je pala kiša. Lupala je kao metal o kapuljaču mog ponča. Konj se nevoljno vukao po dnu jarka, a kopita su mu glasno pljusкала po vodi koja je rasla. Bljesnula je zaslepljujuća munja koju je ispratio udar groma.

Tačno ispred mene, na levoj strani blatnjavog jarka nešto se uvijalo u mekom blatu; možda gušter ili rep pacova. U jednom trenutku sam spazio boje, narandžastu, crvenu i crnu! Koralna zmija, smrtonosno otrovna, klizila je niz nasip prema kopitima mog konja. Puls mi je divlje udarao dok sam pokušavao da nađem izlaz. Jarak je bio suviše uzan za okretanje. Ako konj ugleda zmiiju, mogao bi da se propne i zbaci me. Počela je da me obuzima panika.

Zmija se polako spuštala. Konj je napravio još jedan korak. Naprežući pamćenje, setio sam se jednog događaja iz detinjstva kada je izbio požar u ambaru našeg komšije, i da su tada konje izvodili s pokrivenim očima. Nagnuo sam se napred koliko sam mogao i pružio ruku što sam dalje mogao oko glave konja i počeo tiho da mu govorim u uho umirujući ga, pokrivajući mu oči dlanovima. Kolenima i laktovima blago sam ga požurivao napred. Uši su mu se trzale, ali je uporno napredovao i izgledalo je da mu ne smeta što mu je vid ograničen. Napokon sam dopustio sebi jedan pogled unazad. Zmija se uvijala u vodi, na dnu jarka, iza mene.

Seo sam i duboko uzdahnuo. Dobro je bilo znati da imam dovoljno znanja ili instinkta da me izvuku iz ovakve situacije. Kiša koja je pljuštala, bila je gotovo osvežavajuća.

Provala oblaka prošla je isto tako brzo kao što je i počela. Opet sam skinuo pončo i spakovao ga u ranac na leđima. Konj se spoticao penjući se iz jarka. Na vrhu je stajala petočlana porodica koja je čekala da se pojavim kako bi mogli da nastave svoj put do kraja druma. Nakon uobičajene razmene pozdrava, upozorio sam ih na zmiju i upitao: "Koliko je udaljen El Milagro?" Otac se nasmejao i pokazao mi puteljak iza sebe. "Ti si zapravo stigao, gringo. Odmah iza okuke."

Utrti put postepeno je postajao sve bolji, a vreme je brže prolazilo zbog sve češće pojave seljačkih kuća od bambusa sa slamnatim krovovima. Prošlo je, međutim, još sat vremena pre nego što sam stigao na svoje odredište. A kad sam stigao, nisam mogao da verujem očima. El Milagro nije imao više od dvanaest malih koliba koje su okruživale blatnjav trg, ne veći od igrališta za bejzbol. Kuće su bile izgrađene od primitivnih, rukom istesanih nebojenih dasaka, postavljenih uspravno od tla do krova, išaranih hrpama gljivica u raznim nijansama žutog, narandžastog i zelenog. U čitavom selu nije bilo prozora. Jedna zgrada stajala je zasebno od drugih. Bila je betonirana, s drvenim znakom i grubim crvenim slovima koja su ponosno na španskome objavljivala da je to škola El Milagra, izgrađena sredstvima iz Fondova napretka". Očajnički sam poželeo da se vratim i počeo sam da smišljam kako da se povučem iz mirovnog korpusa, uveren da ne postoji nešto što ne bih učinio da izbegnem život u toj prljavštini.

Konj je znao da je skoro obavio svoj posao. Otkasao je preko blatnjavog trga i krenuo pravo prema školi. Tri gola deteta i blatnjava svinja prestali su da se igraju, zabaljili su se u mene. Konj se zaustvio tako naglo da sam se jedva zadržao da ne poletim naglavačke na betonsku ploču koja je služila kao stepenica ispred zgrade. Koščati dečak posmatrao nas je preko ramena. Bio je okrenut prema školskoj zgradi i mokrio je uza zid.

LOVCI NA GLAVE I BOG - JAGUAR AMAZONA

Čovek je izašao iz škole El Milagra i stao na betonsku ploču. Blagim pokretom odgurnuo je dečaka. Stajao je uspravno u izgužvanoj zelenoj košulji i neispeglanim radnim panlalonama, kratko podšišane kose u vojničkom stilu. Procenio sam da ima oko dvadesetpet godina i da je visok oko metar i sedamdeset. Premda vitak, imao je prsa i ramena Kečue. Pažnju su mi privukle njegove cipele. Prvi put tog dana osetio sam neodoljivu želju da se nasmejem. Nosio je divne, crne, elegantne cipele koje su tako sijale da bi učinile ljubomornim i strogog narednika. Čudio sam se kako neko može da zadrži tako sjajne cipele u mestu kao što je El Milagro. I zašto? Nasmehio se i oprezno zakoračio u blato.

"Ja sam Teofilo Mata. Vi mora da ste naš novi dobrovoljac iz Mirovnog korpusa.

Sjahao sam. Blato je bilo čvršće nego što je izgledalo. Rukovali smo se.

"Da, ovde sam da pomognem kooperacijama kredita i štednje." Njegov izraz pokazivao je potpunu zbunjenost. "Kooperacije za kredit i štednju?" Pustio je moju ruku. "Šla time hoćete da kažete? Ovde niko nema novac." Njegova kretnja obuhvatila je kolibe razbacane oko nas. "Kakav kredit? Kakva štednja? Znaete kako je u El Milagru: moje narandže za tvoje banane, tvoje mleko za moja jaja. Kooperacija za kredit i štednju! Ne, ne, to mora da je neka zabuna. Treba nam agronom za poljoprivrednu kooperaciju."

Teofilo Mata bio je u El Milagru jedina osoba sa stalnim primanjima. Godine 1968. dvadeset i jedan učenik pohađao je njegovu školu. On je držao nastavu u svim razredima, do šestog. Posle toga, ako je dete želelo da nastavi školovanje, roditelji su morali da se dogovore sa školom u Makasu, nekoliko sati prema severu.

Od ranog jutra do kasnog popodneva u El Milagru gotovo da nije bilo odraslog čoveka. Nekoliko žena provodilo je dan u gradu. Teofilova žena, Marta, pomagala je u školi i pekla hleb u peći na otvorenom, na čistini iza škole. Njen hleb trampio se u gradskoj "prodavnici", sobi u jednoj kući kod trga. Druga žena,

Eugenija, provodila je dane pazeći na prodavnicu, mada me je čudilo što je ona bila otvorena uprkos tako malom broju ljudi. Svi ostali ustajali su rano i išli u šumu. Neki su brali voće. Drugi su skupljali divlji med. Većina je čuvala stoku ili obrađivala povrtnjake na malim parcelama iskrćenim u džungli. Miris dima od posećenog i spaljenog granja ispunjavao je vazduh. Kao što je rekao Teofilo, trgovina je imala oblik trampe, pravi novac se retko viđao.

Uselio sam se u kuću pored Matine. Fasada je bila uz ivicu trga ali, pozadi, gde se zemlja strmo spuštala u džunglu, kuću su podupirali drveni kolci visoki oko tri metra. Bočni zidovi su bili zajednički sa susednim kućama. Buđ se nahvatala na izloženim zidovima, kako iznutra tako i spolja.

Tog prvog popodneva odneo sam ranac i vreću za spavanje u jedinu sobu. Pošto nije imala prozore, a El Milagro je bio veoma daleko od najbližeg električnog priključka, jedini izvor svetlosti tokom dana bila su vrata i otvorena rupa na podu straga. Nakon detaljnijeg ispitivanja postalo je očigledno da pod nije nikada završen. Daske su se jednostavno završavale oko dva metra od stražnjeg zida. Kada sam pogledao dole kroz rupu, ugledao sam zeleni glib po kom su rovale svinje u potrazi za larvama. Iza je bila džungla.

Dogovorio sam se s porodicom Mata da im nešto malo platim za obroke. Njihova kuća bila je jedna od najboljih u El Milagru, na dva sprata, možda zbog poštovanja prema ulozi koju je ponekad igrala kao domaćin deci roditelja koji su bili prisiljeni da provedu noć u džungli ili u nekom udaljenom gradu. Mate su i sami imali sina i kćerku.

Prizemlje se sastojalo od jedne sobe s tri drvene stolice, klupe i tri kreveta. Drugi sprat je bambusovim zidom bio podeljen na dve sobe. Jedna je služila kao trpezarija, a druga kao kuhinja. Ljudi koji žive u džungli i koji imaju sreću da su vlasnici kuće na sprat, smeštaju svoju kuhinju na sprat jer kuvaju na otvorenom kamenom ognjištu i dim mora da izlazi kroz rupu na plafonu. Stražnji kuhinjski zid koji je bio okrenut prema džungli, imao je vrata koja su obično bila otvorena i nisu vodila nikuda. Iza njih nije bilo stepenica već jednostavno pad od šest metara na ivicu džungle. Vrata su služila za ventilaciju i svetlost. Osim toga, pružala su najlepši pogled u gradu na džunglu. Kroz njih smo mogli da vidimo zelene, talasaste brežuljke, široka prostranstva kišne šume, ponekad jata ptica u letu i sjajno azurno nebo koje su često zaklanjali olujni oblaci, a mogli smo i da čujemo zvukove džungle - krike crvene are, vrištanje majmuna, udaranje kiše po tropskom lišću, grom, a ponekad noću i udaljenu riku jaguara.

Voda za piće tekla je kroz cevi od bambusa iz izvora na vrhu obližnjeg brežuljka. Punila je kameni bazen blizu opštinskih klozeta, za koje se smatralo da su najsavremeniji u ovom delu zemlje. Sagrađeni novcem Društva za napredak u isto vreme kada i škola El Milagra, sastojali su se od četiri betonske kabine. Svaka je imala rupu u podu. Ispod njih potok koji je izvirao na brežuljku odnosio je

nečistoću niz padinu, u reku istočno od grada, iako su kabine bile bez vrata, bile su okrenute prema džungli i pružale su neki zaklon.

Moji pokušaji da uverim građane kako bi trebalo da osnuju ustanovu za štednju novca verovatno su bili nešto najsmešnije što se ikada dogodilo ljudima u El Milagru. Međutim, to je bio moj posao i osećao sam obavezu da uradim sve što je bilo u mojoj moći. Suprotno zdravom razumu, provodio sam večeri objašnjavajući im, nakon što bi se vratili iz džungle. Moji govori bili su izvor beskrajne zabave.

Teofilo je saosećao samnom, a i po naravi bio je dobrodušan. Jednog jutra, posle doručka, pozvao me je u stranu. "Mi, koji živimo u džungli", rekao je koračajući sa mnom prema školi, "shvatamo da priroda ne priznaje neuspehe. To smo naučili od Šuara. Sve što radimo ima neki rezultat. Možda nije uvek onakav kakvom smo se nadali, ali je ipak rezultat." Stisnuo mi je lakat i uveo u učionicu. Seli smo jedan naspram drugog, za jedan od drvenih stolova. "Vaša priča o kooperacijama pomaže. Naši ljudi uče iz toga. Poslušajte me, ako vam kažem da El Milagro neće pristati na kooperaciju za kredite i štednju, to se ne odnosi na vas. Vi nećete pretrpeti neuspeh."

Pogledao sam preko stola u tog čoveka. Znao sam da je sigurno bio veoma razočaran kad sam se umesto agronoma pojavio ja. Živeo je u najsirovijem mestu, a bio je tako dobar i osećajan. Gde je naučio tu filozofiju? Odjednom sam se osetio sasvim suvišan. Šta sam radio u tom mestu? Kako sam mogao da pomislim da imam nešto da ponudim tim ljudima?

Deca su počela da dolaze. Zahvalio sam Teofilu na savetu i krenuo sam niz brežuljak prema reci. Čuo sam grmljavinu brzaka mnogo pre nego što sam stigao do njih.

Reka izvan El Milagra je struja ledene vode s Anda koja teče kroz uski procep. Tih dana bilo je nemoguće ploviti ili prelazili reku. Jedino sredstvo da se pređe na suprotnu obalu bio je konopac razapet s jedne obale na drugu, obešen oko trideset metara iznad zaglušujuć bujice. Da bi prešao na drugu stranu, čovek je morao da sedne u mali sanduk, nogama da obuhvati metalni stub koji je nesigurno sedište spajao s konopcem iznad glave i rukama da se povlači duž konopca na drugu stranu.

Dugo sam sedeo na obali, zureći u reku. Stalno su mi se vraćale Teofilove reči. Posmatrajući vodu koja je počinjala svoj put dug dve hiljade milja, od zapadne obale Južne Amerike do moćnog Amazona, a zatim do Atlantika, razmišljao sam o njegovom pogledu na prirodu. Pokušavao sam da nađem logiku u onom što je rekao ali, ipak, bilo mi je teško da ne osetim neuspeh.

El Milagro je svake sedmice dobijao svežanj novina iz Kuenke. Dolazile su mikstom do kraja puta, a zatim konjem. Jedno izdanje dnevnog lista iz Kuenke, *El Merkurio*, opisivalo je krvavi rat između divljeg plemena Indijanaca Auka i

plaćenika koje je iznajmio konzorcijum međunarodnih naftnih kompanija, koji se odigravao u severnoj džungli, oko tri stotine kilometara od nas. Članak je ukazivao na mogućnost da su Auke regrutovale svoje plaćenike, grupu Šuara Indijanaca. Bila je tu čak i jeziva fotografija smanjene glave. Tekst ispod nje je glasio: "Nekadašnjeg desetara američke mornarice, heroja iz Vijetnama, ubio i mumificirao šuarski šaman".

Teofilo je bio ogorčen. "Absurdno! Gluposti! To bi za Šuare bilo svetogrđe". Seo je za svoj sto i napisao pismo uredniku *El Merkurija*. Kasnije tog popodneva, kada je nastava bila gotova, Teofilo me pozvao u svoju kuću. Seli smo pored vrata na spratu koja su gledala na džunglu. Njegova ljutnja se stišala, ali je bilo očigledno da nije oprostio *El Merkuriju*.

"Šuare su izvanredan narod, gospodine Huan. Oni razumeju džunglu. Moguće je da bi se borili protiv naftnih kompanija da zaštite zemlju. Ali da smanjuju glavu jednog gringosa? Ne! Smanjivanje glave je religiozan čin. Ono što izveštava *El Merkurio* ne dolazi u obzir."

Sctio sam se Rejeve priče.

"Teofilo, da li znate nešto o psihonavigaciji?"

Pogledao me, iznenađen mojim pitanjem. "Naravno." Potapšao me je po ramenu. "To je takođe deo religije Šuara. Oni veruju da Bog stanuje u dušama životinja, naročito jaguara. Ako je šaman dobro uvežban, on može da postane jedno s jaguarom. Šuare veruju da ih jaguar stvarno posećuje. On ulazi u njihove duše, vodi ih na putovanja. On ih uči raznim stvarima. Pravi Bog."

"Da li ste videli kako oni to rade, Teofilo?"

"Da, mnogo puta. Ja sam jednim delom Kečua. Potičem iz Sig Siga, u Andima." Napravio je pauzu, a zatim mi se zagonetno nasmešio. "Mi se takođe bavimo psihonavigacijom. Znae, gospodine Huan, ja sam dobar katolik, odan katolik. Međutim, vidim takođe nešto divno i u religiji Šuara. Kad se bave psihonavigacijom, verujem da doživljavaju neku vrstu prosvetljenja."

"To zvuči kao bogohuljenje, Teofilo."

"Ne, ne, uopšte ne. Siguran sam da bi se Hrist složio!"

"A sveštenici?"

Nasmejao se. "To je nešto drugo. Živeći ovde u El Milagru, moj katolicizam se promenio. Sveštenika vidamo samo jednom mesečno ili čak u dva meseca. U međuvremenu, moramo da se oslonimo na Boga i prirodu."

Prebacio je jednu nogu preko druge i počeo da odvezuje prljavu, crnu kožnu cipelu. "Savremeni čovek suviše prihvata prirodu kao gotovu činjenicu. Krademo od nje mnogo više nego što bi trebalo. Pohlepni smo". Skinuo je cipele. "Sada vidim džunglu drukčije nego što sam je pre video". Sastrugao je blato s cipela džepnim nožićem, puštajući ga da padne kroz otvorena vrata.

"Da li je uništavaju?"

Ustao je i otišao do drvene kutije u uglu kuhinje. Preturajući po njoj, izvukao je krpu i malu limenku. "Sigurno da negde postoji granica. Ali to je velika džungla." Seo je i spustio ruku u limenku. Kada je izvadio prsti su mu bili pokriveni crnim imalinom. Snažno ga je utrljao u jednu cipelu. "Pre sam mislio da je ta granica daleko. Sada nisam više tako siguran".

"Zašto ste promenili mišljenje?"

"Nisam ga sasvim promenio. Samo sam počeo da se pitam." Počeo je pažljivo da utrljava imalin u drugu cipelu. "Šuare su se ponekad čudno ponašali. Prema nama. znate. Kažu da džungla postaje mala. Zatim, bilo je nekoliko događaja." Glancao je crnu kožu brzim pokretima tako da je krpa pucketala kao bič.

"Šta time hoćete da kažete? Kakvi događaji?"

"Nekoliko meseci pre vašeg dolaska naše selo je napao jaguar. Prvo je ubio kozu s Kazorlasovog pašnjaka. Zatim tele kod Beninja. Veoma neobično. Mačke su samotne životinje, drže se podalje od sela. Ali ova je bila luda. Bili smo uplašeni, naročito smo se plašili za našu decu! Mi smo brdski narod koji ne zna kako da pronađe i ubije jaguara. Noću smo palili baklje i zabadali ih u zemlju oko grada. Izbegavali smo džunglu; naši vrtovi i pašnjaci ostali su bez pažnje. Svake večeri održavali smo sastanke, ali nismo mogli da se složimo šta je potrebno da uradimo.

Zatim su se pojavila četiri ratnika Šuara i njihov šaman. Niko ih nije zvao. Oni su se jednostavno pojavili i rekli da znaju za naše probleme s jaguarom, da su došli da pomognu, da je jaguar opsednut zlom i da ga treba ubiti. Želeli su da oni to urade, to je bila njihova sveta dužnost. Takođe su nam rekli da se zlo pojavilo zbog načina na koji su kolonisti postupali sa džunglom."

Žalosno se osmehnuo.

"Te noći Šuare su nam dozvolili da pratimo njihovu ceremoniju. Kad je sunce zalazilo, spustili smo se do reke blizu konopca za prelaženje, i našli ih već na drugoj strani gde su zapalili vatru. Privezali su gondolu na svojoj strani, tako da nismo mogli da predemo. Nismo želeli da se prepiremo pa smo seli i čekali."

Tama se sklopila oko nas i Teofilo je obojici sipao po šoljicu kafe. Napolju je pljuštala kiša. Gledajući kroz vrata, imao sam utisak da se dimi iza mitskog vodopada. Džungla u pozadini je bila nevidljiva. Pružio mi je šoljicu.

"Ratnici su stajali okrenuti na četiri strane sveta, oko vatre. Šaman je sedeo na stoličici blizu vatre. Iako nismo mogli da ih čujemo zbog grmljavine brzaka, mogli smo u svetlosti plamena da vidimo da pevaju i ritmički lupaju nogama o zemlju. Šaman je mirno sedeo, gledajući prema istoku koji je za njih magijski smer, mesto gde sunce izlazi i svet počinje. Naravno, to je i put u najdublju džunglu, dom jaguara."

Teofilo je bacio pogled kroz vrata i srknuo kafu.

"Ritam im se postepeno ubrzavao. Pevanje i lupanje nogama postajali su sve glasniji dok nisu postali mahniti. Svo to vreme osamljeni lik je sedeo na svojoj stoličici, savršeno miran. Zatim, kad se ritam usporio, dva ratnika su doplesala do vatre. Podigli su stolicu i odneli šamana u mrak. Preostali ratnici nabacali su blato na vatru. Jedan je odvezao gondolu i poslao je nazad prema nama. Nestali su u džungli." Zaćutao je.

"A zatim?"

"Vratili smo se uz brežuljak u El Milagro. Svi smo osećali olakšanje, pričali smo, šalili se i pevali."

"Zar se niste bojali da se jaguar krio negde u blizini, među drvećem?"

"Mislim da to nikome od nas nije palo na pamet. Verovali smo u moć boga-jaguara. Svi smo znali da se šaman susreo s bogom. Oni su postali jedno. Jaguar u njemu vodiće ratnike prema životinji koja nas je terorisala."

Teofilo se uspravio ispred otvorenih vrata. Pljusak je prestao tako iznenada kao da je neko zavrnuo slavinu. Pogled je sada bio neverovatno jasan. Džungla se prostirala u beskonačnost, kao debelo zeleno krzno, pokrivajući hiljade milja krševitih brežuljaka, a na kraju - van našeg vidokruga - ogromnu ravnicu koju je natapala reka Amazon.

Pridružio sam mu se pored vrata. Imao sam ćudan osećaj, razmišljajući o tim plemenima koja žive tamo negde na sličan način kao što su živela pre hiljadu ili desetak hiljada godina. Šta su oni znali, što ja nisam? Moji preci verovatno su vodili sličan život, u dalekoj prošlosti. Razmišljao sam koliko je toga moja kultura žrtvovala da bi stekla materijalnu udobnost. U jednom kratkom trenutku, bilo je kao da me je sama džungla vukla kroz vrata u svet koji nisam nikad doživio, ali koji je na neki način bio deo mog genetskog nasleđa.

Pogledao sam u Teofila. Zurio je pravo ispred sebe preko širokog prostranstva brežuljaka i dolina. Palo mi je na pamet kako je naš život bedan. Isto kao jaguar, Šuare i džungle, sva ljudska bića su u opasnosti. Mi ugrožavamo sami sebe i samo mi možemo nešto da učinimo.

Teofilo se vratio na svoju stolicu. S osećanjem olakšanja okrenuo sam leđa džungli i pridružio mu se.

"Kasno sledećeg popodneva", rekao je, "Šuare su se vratili u El Milagro. Dva ratnika su na ramenima nosila kolac. Na njemu je visila velika mrtva mačka. Od tog dana jaguar nas više nije uznemiravao".

Nedelju dana nakon što mi je Teofilo isprićao tu priću, jedne noći naglo sam se probudio iz dubokog sna, siguran da sam ćuo krik jaguara, krik koji je izazivao jezu i koji je odjekivao kroz džunglu u najdubljim skrovišlima moje podsvesti. Dugo sam ležao u vreći za spavanje, razmišljajući o Šuarima i njihovom svetu. Jaguar je sada za mene simbolizovao taj svet.

Jutro je bilo teško i maglovito. Posle doručka, sedeo sam sam u Teofilovoj kuhinji, polako ispijajući kafu i osluškujući kroz otvorena vrata zvukove El Milagra. Odrasli su rano otišli. Tog jutra su sva školska deca otišla na reku s Martom i još nekim ženama. Kada je magla počela da se diže grad je postao čudno tih.

Kada sam se vratio kući, izvadio sam knjigu iz ranca i seo u hladovinu. Video sam Eugeniju kako drema na stolici u stražnjem delu svoje prodavnice. Teofila nisam video, verovatno je bio u školskoj zgradi. Jedini zvukovi bili su kvocanje nekoliko kokošaka koje su ključale uz ivicu trga i ulazile i izlazile iz nekoliko zaostalih krpica magle.

Potpuno sam se zadubio u roman. Sunce je prijatno grejalo, a blizina kokošaka je na neki način bila prijatna. Odjednom sam i bez dizanja pogleda znao da me neko posmatra. Osetio sam prisustvo dva ratnika Šuara pre nego sam ih ugledao. Stajali su na suprotnoj strani trga, posmatrajući me. Došli su potpuno nečujno i stajali su tamo nepomični. Posmatrali smo se preko trga. Oko glava su imali poveze od krzna i perja. Obojica su imali na sebi kratke smeđe pantalone. Grudi, ruke i noge bili su im goli, ako izuzmem narukvice napravljene od kože, perja i školjki. Jedan je nosio vazdušni pištolj, drugi staru pušku s jednim metkom. Crna kosa im je bila podšišana ravno preko čela.

Njihov pogled skrenuo je od mene prema školi, sledio sam ga i ugledao Teofila kako izranja kroz ulazna vrata.

Pramenovi magle povijali su se tamo-amo po El Milagru. Bilo je veoma tiho. Mesto se činilo manjim, udaljenijim nego ikada pre. Razmišljao sam šta Šuare znaju o tom selu. Da li je njihov dolazak bio planiran da se poklopi s vremenom kad je većina ljudi, čak i dece, bila odsutna? To mi je zvučalo nemoguće. Zatim mi je palo na pamet da možda drugi ratnici vrebaju u blizini iz džungle. Ta pomisao mi je naterala žmarce niz leđa. Na silu sam odlepio pogled od trga i počeo da pretražujem pogledom ivicu šume.

Teofilo je oklevao, zatim je viknuo neku reč koju nisam razumeo. Pogledao je u mom pravcu, mahnuo da mu se pridružim i brzo krenuo prema trgu.

Jedan trenutak sam oklevao, razmišljajući šta ću reći dvojici ratnika Šuara, potpuno svestan da ne poznajem nijednu reč njihovog jezika i da samo podnošljivo govorim španski. Teofilo mi je dao znak da priđem. Šuare su posmatrale dok sam prilazio i njihove crne oči nisu pokazivale nikakve znake uzbuđenja. Kada sam stigao, Teofilo se nasmešio i upoznao nas.

"To je Tanja", reče, rukujući se s ratnikom koji je u naručju držao vazdušni pištolj. "A ovo" okrećući se prema onom s puškom, "Bomi." Rukovao sam se s obojicom, začuđen slabim stiskom. "Moj prijatelj, gospodin Huan je Amerikanac. Kao i vi i on slabo govori španski. Svi ćemo govoriti veoma polako."

To je razbilo led. Tanja i Bomi su se zakikotali; nedostajalo im je više zuba.

"Izvolite", rekao je Teofilo, pokazujući s obe ruke prema školskoj zgradi. "Idemo na sunce. Doneću pivo i nešto za jelo."

"Oprosti", Bomijev španski šepao je kao i moj, "blizu podne, moramo ići kući."

"Ne pivo", rekao je Tanja. "Došli iz daleka i doneti poruku. Brzo moramo nazad. Pijemo pivo, ostajemo." "Ali morate malo ostati", protestovao je Teofilo. "Želimo da iskažemo naše prijateljstvo. Nismo videli naše prijatelje Šuare od vremena kada su ubili zlog jaguara."

Oba ratnika su se ukrutila, izraz im je bio ozbiljan. Izgledalo je kao da Teofilo to ne primećuje. Borni je podigao svoju pušku i udario kundakom o zemlju. "Mi govori o ovom mestu ovde."

Teofilo je izgledao začuđen. "Ovom mestu?"

"Žao nam je", rekao je Tanja. "Ne želi biti grubi, ali ima važnu poruku."

Teofilo je pažljivo gledao obojicu. "Prijatelji, kakvu to poruku nosite?"

Tanja je klimnuo glavom Bomiju koji je još jednom podigao pušku i snažno udario njom o zemlju. "Ova tačka biti kraj puta kolonista. Svi se morati zaustaviti ovde, u El Milagru." Oba ratnika su stajali nepomično, gledajući u Teofila. Učiteljevo lice bilo je bledo. Nije ništa rekao.

Tanja je podigao svoj vazdušni pištolj visoko iznad glave i držao ga paralelno s tlom, pokazujući na sever. "Vaši kolonisti morati ostati na ovoj sirani crte." Pokretom glave pokazao je na zapad. "Oni ubijati džunglu, a to mora prestati."

"Ali", rekao je napokon Teofilo, "Tanja, pa ti znaš, a i ti Bomi da je San Miguel već tamo", pokazao je na islok. "To su dobri ljudi. Oni ne uništavaju džunglu."

"Da. Pretvoriti džunglu u grnčariju!"

"Grnčariju?"

"Da. Moraju se zaustaviti ovde. 'Šta misliš pod tim, pretvorili džunglu u grnčariju'."

Bomi je koraknuo napred bliže Teofilu. Ponosno je pogledao Tanju.

"Moj prijatelj biti veliki šaman. Da?". "Van svake sumnje," složio se Teofilo. "On je najbolji."

Počeo sam da shvatam da je Tanja, u stvari, onaj šaman iz Teofilove priče, čija je bliskost s bogom-jaguarom pomogla ljudima El Milagra.

"Da", rekao je Bomi, nadimajući grudi. "Najbolji". Potapšao je Tanju po ramenu. "Pre tri sunca, ovog velikog šamana ponovo je posetio jaguar."

Teofilo je bacio pogled na mene. Zatim je brzo ponovo pogledao Bomija: "Što je jaguar pokazao ovom velikom šamanu?"

Bomi se okrenuo prema Tanji. "Šaman govori za sve Šuare".

Tanja je pustio da jedan kraj njegovog vazdušnog pištolja padne na zemlju. Stavio je oružje vodoravno uz telo. Kada je progovorio, oči mu se nisu susretale s našim, nego su gledale u džunglu iza školske zgrade. Glas mu je bio dubok, iako je njegov španski bio loš. nijednom nije zapeo. Impresionirao me je autoritet u njegovim rečima.

"Rano ujutro budim se pre sunca. Penjem se na planinu iznad reke. Plešem. Ulazim u zemlju očeva. Pridružujem se bogu-jaguaru. On postaje ja. Kao orao. bog-jaguar leti iznad šuma prema zemlji budućih sunaca. Vidim smrt. Zemlja je mrtva, sve mrtvo. Drveće. Ptice. Majmuni. Ljudi. Mrtvi. Mnogo, mnogo ljudi. Ne Šuare. Ne. Kolonisti s planina, kao ljudi iz El Milagra. Mrtvi, a zemlja? Spaljena. Zemlja kao ilovača posle žestokih vatri. Zemlja je grnčarija. Zemlja je mrtva. A vazduh? Vazduh je dim. Bog-jaguar ne može da diše. Jako kašljati. Brzo odlazi. Sve mrtvo, grnčarija, dim. Ništa se ne može učiniti. Jedini način je otići. Bog-jaguar odlazi. Vraća se u planinu. Rekao ratniku Bomi. Ratnik Bomi kaže, moramo reći učitelju iz El Milagra. Mora zaustaviti sunca pre nego doći. Žurimo se reći tom dobrom učitelju." Dodirnuo je Teofilovo rame. "Učitelj. On zaustavlja koloniste pre nego što zemlja postaje grnčarija. Mora zaustaviti koloniste." Prestao je da govori. Usledila je duga pauza. Iz džungle se začuo ptičji pev.

Napokon se Teofilo nakašljao.

"Ti učitelj", rekao je Bomi. "Ljudi slušaju".

"A šta", Teofilo se okrenuo Tanji, "ako smrt nije bila zbog kolonista? Možda je vatra uzrokovala ono što je video bog-jaguar."

"Ne", rekao je Tanja. "Kolonisti."

"Sada", Bomi je podigao pušku na rame. "Idemo u selo. Učitelj se brine o tom". Dao je ruku Teofilu, a zatim meni. Rukovali smo se s obojicom. Teofilo im je poželeo srećan put kući. Ja sam ponovio njegove reči. Oba ratnika su se okrenula i otišla. Za par sekundi nestali su u tami džungle.

Teofilo i ja stajali smo zajedno na trgu. Posle nekog vremena stresao je glavu. "O Bože moj", bilo je sve što je rekao. Polako je krenuo prema školi i spustio se na betonsku ploču. Seo sam pored njega. Izgledao je potpuno poraženo. S druge strane trga, Eugenija je stajala u hladovini svoje prodavnice, zureći u skupinu drveća gde su Šuare nestale u džungli. Kokoške su nastavile s kljucanjem duž ivica kuća.

Potapšao sam Teofila po ramenu. "Shvatite ih vrlo ozbiljno." "Da, shvatam." Protrljao je oči dlanovima.

"Šta je Tanja podrazumevao pod zemljom koja se pretvara u grnčariju?"

"Pretpostavljam da on misli kako će obrađivanje da uništi zemlju i napraviti je tvrdom kao grnčariju. Nisam nikada video da se to događa, ali Šuare retko greše kad je reč o džungli."

Dve nedelje nakon posete Šuara, sedmični svežanj novina iz Kuenkc nosio je poruku za mene od mog novog šefa mirovnog korpusa, Džoa. On je zamenio Reja i savetovao mi je da se premestim u Kuenku. Iako sam zavoleo Teofila i nadao se da ću provesti više vremena sa Šuarama, ipak sam osetio olakšanje. Nisam imao šta da pružim ljudima El Milagra i to je bila činjenica. Bilo mi je dosadno i osećao sam se krivim što sam jedini neproduktivni član njihove zajednice. Zamolio sam Džoa za premeštaj.

Sve u svemu, u El Milagru sam proveo skoro šest meseci. Naučio sam mnogo o džungli i ljudima koji je kolonizuju. I mada nisam video jaguara, čuo sam njegov krik bar osam puta.

Šuare se nisu vratile tokom mog preostalog boravka u El Milagru. Teofilo je svima ispričao priču o zemlji koja se pretvara u grnčariju. Inače, nije učinio ništa da zaustavi kolonizaciju. Meni je objasnio uzaludnost takvih pokušaja. "Preneo sam poruku boga-jaguara. Šta mogu više da učinim? Konačno, ko sam ja da zaustavljam takav program?"

Iskustvo sa Šuarama ostavilo je na mene utisak koji nisam nikada zaboravio. Kad sam se preselio u Kuenku, imao sam nekoliko sedmica pre nego što je trebalo da započnem novi posao. Proveo sam mnogo vremena razgovarajući s ljudima o svom susretu sa Šuarama. Bog-jaguar nije ostavio jak utisak na Džoa; uprkos tome, nije imao ništa protiv moje kratke kampanje namenjene uveravanju Mirovnog korpusa i USAID-a da ponovo ispituju program kolonizacije. Napisao sam pisma ekvadorskim centralama obe ove organizacije u glavnom gradu Kitu. Obavio sam iscrpljujuć sedamnaestosatno putovanje autobusom po mekom putu od Kuenkc do Kita da na godišnjoj skupštini pokušam da raspravim taj problem sa drugim stručnjacima Mirovnog korpusa i USAID-a. Pred tim forumom pročitao sam predlog u kom sam izjavio kako bi bilo bolje, umesto što preseljavamo narod Anda u kišne šume, da ih naučimo da razvijaju nove veštine i poslove koji bi odgovarali njihovim domovima u planini. Kopije svog predloga poslao sam u svetsku centralu Mirovnog korpusa u Vašington.

Moji zahtevi uglavnom nisu razmatrani. USAID i Mirovni korpus su već zauzeli službene stavove o kolonizaciji džungle. Te stavove podržavali su nalazi čitave čete naučnika koji su procenili uticaj tog programa na okolinu. Botaničari, zoolozi, geolozi, agronomi i biolozi, svi su oni zaključili da takvi mali projekti preseljenja, kao San Miguel, ne omataju ekologiju šume. Podsetili su me da je to bio samo poslednji u dugoj tradiciji proizašloj iz američke politike devetnaestog veka, uključujući tu i imovinski zakon.

Iako su još neki dobrovoljci iz Mirovnog korpusa izrazili zabrinutost zbog mogućih ekoloških poremećaja, naši glasovi bili su slabi. Nedostajalo nam je uverenjc. Jedan drugom ukazivali smo kako, zapravo, nismo bili svedoci nijednog lošeg učinka kolonizacije. Nas nisu vodili naučni dokazi, već prc intuicija i vizije

indijanskih šamana. U međuvremenu, mnogi naši prijatelji - dobrovoljci iz Dejtona. Steton Ajlenda i Portlanda, rizikovali su živote u vlažnim džunglama da bi pomogli gladnim seljacima da izgrade novu budućnost. Prema naučnicima, dobri uticaji kolonizacije su prevagnuli u odnosu na nekoliko štetnih učinaka koji su se mogli očekivati čak i u najgorim okolnostima. Naša kampanja je propala.

Međutim, nije prošlo mnogo vremena i pokazalo se da su naučnici pogrešili. Botaničari, geolozi, agronomi i biolozi učinili su strašne, nepopravljive greške u prosuđivanju. Proročanstvo boga-jaguara obistinilo se.

San Miguel i druga kolonizovana mesta morala su da budu iseljena. Problem je bio u tome što je kišna šuma bila mnogo krhkija nego što je to iko zamišljao. Svako, osim Šuara, a možda i drugih "neobrazovanih" plemena. Kada su stabla bila posečena, nije ostalo ništa što bi moglo da održi gornji sloj zemlje na njegovom mestu. Čim je tanka mreža korenja istrulila i počelo razdoblje kiša, tlo je bilo sprano niz gole obronke i odneseno virovima vode nadošlih reka. Ispod gornjeg sloja bila je samo ilovača.

Nakon završetka kišne sezone, sunce je ispeklo ilovaču. Tamo gde su kolonizatori iskrčili drveće i odgajili jednu ili dve žetve povrća, sve što je preostalo da podseti na njihove napore, bile su spržene parcele ispucale, suve zemlje, tvrde kao opeka. Tanjina "sunca koja će doći" su stigla. Zemlja je bila mrtva, pretvorena u grnčariju.

DON KIŠPE, INKE I PUTOVANJE KON - TIKIJA

Kuenka je grad od 120.000 stanovnika, visoko u planinskoj dolini, južno od ekvatora. Kolonijalni delovi grada potiču iz ranog šesnaestog veka. Bele zgrade od nepečene cigle ukrašene su zamršeno izrezbarenim drvenim balkonima i crvenim krovovima pokrivenim crepom. Mnoge ulice su popločane. Ima više od deset kolonijalnih crkava, uključujući i središnju katedralu s unutrašnjošću od italijanskog mermera. Svakog vikenda, posetilac će verovatno naići na koncert ili fiestu, barem na jednom od dvadeset gradskih trgova.

Premda je kraj oko Kuenke naseljen uglavnom Indijancima, gradsku politiku vode potomci španskih konkvistadora. *buena dente*. *Buena dente* su takođe vlasnici većine firmi.

Kad me je Mirovni korpus premestio s Amazona u visoke Ande, odlučio sam da radim u proizvodnji umesto na organizovanju kredita i štednje. Moj novi posao je bio pomaganje zadruzi ciglara da uvedu ispravne načine poslovanja i osiguraju tržište za svoje proizvode među građevinskim preduzećima čiji su vlasnici bili *buena dente*.

Ciglari su bili Kečua Indijanci koji su živeli u Sininkaju, malom selu udaljenom sat vožnje kamionom po neravnim drumovima, u planinama zapadno od Kuenke. Teofilo mi je rekao da se Kečue bave psiho-navigacijom i bio sam uzbuđen što ću da radim s pripadnicima te drevne civilizacije.

Termin "Kečua" se upotrebljava da označi članove velike populacije Indijanaca koji žive u Ekvadoru, Peruu i Boliviji; iako su se njihovi koreni, u istoriji, proširili na brojne različite kulture, svi su oni bili organizovani pod vlašću Inka, a danas govore dijalekte jezika Kečua. Zadrugom je upravljao Hozelito Hesus Kišpe.

Nakon više meseci obostranog ispitivanja, don Hoze (kako su ga zvali članovi zadruge) i ja smo postali prijatelji. On je bio potomak moćnih ratnika koji su se borili u armijama Inka protiv konkvistadora. Ponosan na svoje poreklo, bio je polaskan mojim zanimanjem za istoriju njegovog naroda.

Don Hoze je ustajao pre sunca. Svakog dana, posle kratkog doručka sa ženom i decom, sa najstarijim sinom Manolom i kćerkom Marijom napuštao bi svoju jednostavnu kuću od nepečene cigle, blizu Sinancaja i hitro strmim puteljkom koji je krivudao oko malih parcela zemlje čiji su vlasnici bile porodice ciglara, prolazio pored dečaka koji su vukli grane eukaliptusa do vrata peći za pečenje cigle i devojaka zauzetih pravljjenjem različitih oblika i veličina. Ponekad bi izmenili pozdrave s jednim ili dvojicom očeva koji su slagali cigle već osušene na suncu u peć ili su vadili ispečene cigle kroz gornji otvor peći i tovarili ih na kamione.

Don Hoze i njegovo dvoje dece čekali bi kraj prašnjavog druma dok se ne bi približio prvi kamion. Nije bilo važno da li vozi cigle člana zadruga ili konkurenta; on bi se zaustavio. Porodica koja se već vozila na vrhu složenih cigli, pomogla bi don Hozeu i njegovoj deci da se popnu i kamion bi nastavio svoj put do Kuenke.

Sat pošto bi napustili kuću u Kišpeji stigli bi u zadružno skladište u Kuenki. Obično bi Marija i Manolo proveli pola sata ili više pomažući ocu kod spremanja, a zatim bi otišli u školu.

Skladište je bilo dvorište od blata, veliko oko pola jutra, okruženo visokim zidom od nepečene cigle. Strana koja je gledala na Šećernu ulicu, imala je drvenu kapiju, dovoljno veliku za prolaz, i najvećeg kamiona. Pored vrata bila je drvena baraka. Unutra je bio sto i tri stolice, a sa plafona je visila gola sijalica; to je bila kancelarija don Hozea.

Moji prvi meseci u zadruzi poklopili su se s kišnim periodom. Proveo sam s Don Hozeom mnoge sate u kancelariji. Učio sam ga knjigovodstvu i kontroli inventara, a on je meni tumačio teškoće ciglarskog posla. Ponekad sam pokušavao da mu pomognem da shvati kako izgledaju Majami, Boston ili Njujork. On mi je pričao o Kečuama. U visokim Andima, čak i za vreme kišnog perioda sunce može da bude veoma jako. Kad kiša prestane, zemlja se brzo osuši. Nebo postaje jarko plavo. Običaj je da pošto kiša prestane, ljudi izađu na ulice iz svojih domova, prodavnica i kancelarija, makar i na par minuta. Odšetaju do omiljenog kafića uz pločnik, naprave krug oko najbližeg trga ili jednostavno izlaze da proćaskaju sa komšijom.

Jednog popodneva, kad smo sedeli unutra, don Hoze mi je pričao o bogovima Kečua.

"Čujčš li grom? To je Iljapa. Zemlja je Pačamama. Mesec koji ćemo noćas da vidimo u punom sjaju je Mama Kilja. A naravno da je sve stvorio jedini stvoritelj Virakoča." Pogledao me je i podigao glavu. "Zar ti još ništa nisam pričao o počecima Inka?" Ustao je i pokazao kroz otvorena vrata. "Pogledaj, kiša je prestala. Inti, sunce, opet se osmehuje na Kečue, kao što je radio pre više stotina godina." Potapšao me je po leđima. "Zapravo i ne tako davno. Ti i ja smo bili prijatelji tada, kao što smo i sada." Nasmejao se i poveo me kroz vrata.

Stajali smo zajedno u dvorištu i gledali preko zida vrh obližnjeg brda. Odrasle sunčeve svetlosti bojio je njegovu vulkansku prednju stranu u narandžasto. Pratio sam don Hozea kroz kapiju u Šećernu ulicu. Zaustavio se. "Virakoča je stvorio muškarce i žene pre mnogo hiljada godina. Međutim, jadni kakvi smo, slabo smo napredovali. Živeli smo u pećinama. Jeli smo samo divlje bobice i životinje koje smo ubijali golim rukama." Skrenuo je pogled s mene niz popločanu ulicu prema reci Tomebambi. "Pogledaj, tamo", pokazao je na indijanske žene koje su prale veš za *buena dente*. Neke su stajale do kulena u ledenoj vodi koja je tekla s andskih lednjaka prema Amazonu, a duge suknje podvrnule su između bedara. Druge su s naporom vukle gomile veša duž obale. Neke su se trudile da prostru sveže opran veš na grane obližnjih grmova. "One rade veoma težak posao." Njegove oči su srele moje." One još računaju na Intija da im pomogne, kao i svi ciglari. Mi uvek puštamo da sunce osuši naše cigle pre nego što ih opalimo u pećima."

"Inti je pogledao dole i videvši da ljudi žive kao životinje, odlučio je da se smiluje. Pozvao je svog sina, Manka Kapaka i njegovu ženu. Mamu Oklo. Idite dole na zemlju, zapovedio im je. Naučite ih kako da izgrade sela i obrađuju zemlju. Dao im je zlatni štap dug kao krila kondora", don Hoze je raširio ruke koliko je mogao, "i rekao im da ga svaki dan bace na zemlju sto puta. Kada nestane u zemlji", rekao je Inti," znadete da ste stigli. Na tom mestu ćete podići grad. Iz zlatnog štapa niknuć kraljevstvo svetla i mudrosti i vi ćete vladati tim kraljevstvom."

Manko Kapak i Mama Oklo su bili oduševljeni tim rečima. Zatim se Inti uozbiljio. "Morate da zapamtite", upozorio ih je, "da ste zaštitnici. Morate tome da naučite svoju decu, a ona svoju. Vaša odgovornost je velika, jer ste moje sluge. Vi ste čuvari sve moje dece, biljaka, životinja i svega što je stavljeno na Pačamamu. Vaše kraljevstvo je kraljevstvo ljudi. Vi ste vladari ljudi i jedino ljudi. Ostalo - biljke, životinje i sama Pačamama - potpadaju pod vašu zaštitu, ali ne i pod vašu vladavinu. Zapamtite to dobro i pazite da sva vaša deca i sva njihova deca poštuju taj zakon; on je iznad svih drugih zakona i on je najvažniji. Obradujte zemlju da bi zadovoljili svoje potrebe. Ne više. Sagradite gradove da bi u njima živio vaš narod i da bi poštovao Virakoču. Mamu Kilju i druge bogove. Ali ni zgrada ne sme da bude previše. Pazite na to dobro, deco moja. I s tim rečima ih je napustio."

Dole, kod Tomebambe, indijanske žene i dalje su prale veš *buena dente* iz Kuenkc. Palo mi je na pamet da svake godine tone sapuna plivaju iz Kuenkc u Amazon. Međutim, znao sam da to nije ništa u poređenju sa zagađivanjem koje je izazivala moja zemlja i druge industrijske nacije širom sveta. Za trenutak više nisam video popločanu ulicu i pralje koje. na njenom kraju, stoje do kolena u reci. Umesto toga. video sam auto-puteve Los Anđelesa. blato kanala u bostonskom pristaništu, i područja industrijskog otpada Nju Džersija pored Njujorka. Pomislio sam da bi stvari bile potpuno drugačije da smo svi odrasli s takvim legendama kao

što su legende Kečua. Podigao sam pogled. Don Hoze me radoznalo gledao. "Šta Kečue misle o današnjem svetu?" upitao sam.

On je takođe pogledao prema Tomebambi. "Čudimo se zašto Inti dopušta da se neke stvari dogode. Što se mene tiče, znaš da često čitam novine. Tako saznajem da neki ljudi pokušavaju da siluju Pačamamu. To ne mogu da razumem. Zemlja, vazduh i voda, drveće, cveće i životinje su sve što imamo. Zar ti ljudi nisu dovoljno pametni da to shvate? I zašto Inti dopušta da se uništavanje nastavi? Često pitam Intija. Molim se i meditiram. Još nisam dobio odgovor. Međutim, mogu ovo da kažem: Kečue još uvek slede naredbu. Mi smo zaštitnici, a ne uništitelji. Problem je u tome što nas ima veoma malo i nismo više ratnici kao što smo nekad bili. Kako da zaustavimo sve ostale, one koji ponižavaju Pačamamu?"

Jednoga dana ispričao sam don Hozeu o El Milagru i svojim pokušajima da osnujem kooperaciju za kredite i štednju u gradu s ekonomijom u vidu razmene. To ga je veoma zabavilo. Pošto se dobro ismejao, obrisao je suze s očiju. Dok je to radio, skinuo je panamski šešir koji je uvek nosio. To je bio jedan od retkih slučajeva da sam mogao da vidim njegovo teme - andski Indijanac i njegov šešir su nerazdvojni.

"Znaš", rekao je don Hoze, zagladujući svoju crnu gustu kosu i ponovo stavljajući šešir, "nije mnogo prošlo od vremena kada moj narod nije znao za novac. Inke su gradile predivne široke drumove i tvrđave. Napravili su terase na strmim obroncima i pretvorili ih u plodne poljoprivredne površine. Bili su veliki matematičari, ratnici i vođe naroda, a ipak nisu imali novac."

Sistem Inka nije zahtevao novac. Sva hrana bila je stavljana u velika skladišta. Davali su je narodu. Niko nije bio gladan i bez krova nad glavom. Odeća i medicinska pomoć bili su takođe osigurani, niko nije ništa kupovao. Kraljevi izaslanici brinuli su se za bolesne, stare i lude. Ali niko - čak ni sam kralj - nije imao novca."

"A šta je sa svim onim zlalom Inka?"

"Ah, da. Bilo je mnogo zlata. Divni ukrasi i kipovi. Ali to je sve pripadalo Virakoči, Intiju ili nekom od ostalih bogova. Kralj - koji je delimično i sam bio bog - smeo je da ga nosi. Mogao je da pozajmljuje zlato, srebro i drago kamenje drugima, ali samo u duhovne svrhe, za verske obrede, za poštovanje bogova ili za traženje njihovih usluga. Vidiš, uprkos svim tim sposobnostima koje su posedovali moji preci - kao naučnici, administratori, vojnici, zanatlije i poljoprivrednici - najviše su cenili duhovnost. Oni su direktno komunicirali s bogovima. Slušali su unutrašnje glasove. Kada su Virakoča ili Inti govorili, oni su slušali. I danas slušaju."

"Da li si ikad čuo nešto o psihonavigaciji, don Hoze?"

Ukratko sam mu ispričao šta sam čuo od Tanje i Teofila. Pažljivo me je slušao. Kad sam završio, odgurnuo je stolicu od stola.

"Da, to što pominješ mislim da je španski pojam ukraden iz religije Kečua."

Ispričao sam mu priču o jaguaru El Milagra. Ustao je i pogledao kroz vrata u dvorište skladišta.

"Kečue se isto toliko razlikuju od Šuara kao i tvoj narod. Ali događaj koji opisuješ, sličan je onome što mi doživljavamo." Okrenuo se prema meni. "Jednog dana ćeš možda moći da učestvuješ u obredu Kečua, gde se događa ono što ti nazivaš psihonavigacijom."

Iza njega, kamion pun cigli prispeo je u skladište, glasno trubeći. Don Hoze se latio svoje knjige inventara. "Sada imamo posla."

Požurio je prema kamionu. Pridružio sam mu se i odmah iza njega rukovao se s porodicom koja je iskopala glinu, oblikovala je u cigle, ispekla ih, natovarila i putovala neravnim drumom od Sinankaja, na vrhu tog dragocenog tovara. Huan Hoze Čukui je bio predsednik zadruge. On i njegov brat. Hulio Mora Čukui, doveli su svoje žene, tri devojčice tinejdžerke i dva dečaka. Bez mnogo reči počeli su da istovaruju. Troje ljudi ostalo je u kamionu. Oni su poslagali cigle na gomilu i dodavali ih onima na zemlji koji su ih nosili na mesta koja im je pokazivao don Hoze. Cigle normalne veličine bile su smeštene na jednoj strani dvorišta, *gigantes* ili izrazito velike, na drugoj. Krovni crepovi bili su složeni kraj vrata. Pomagao sam don Hozeu da zapisuje brojeve i obeležja svake vrste cigle.

Za Huana i Hulija Čkuija i njihove porodice to je bio veoma naporan posao. U roku od par minuta, skladište se zamračilo od oblaka prašine od cigli. Cigle su bile teške i neravne. Ti ljudi su radili od zore. Još jutros su izvukli cigle iz peći i prebacili ih na kamion.

Doručkovali su hleb, krompir i voće dok su se vozili na gomili cigala u zadnjem delu razdrmanog kamiona po strmom i neravnom drumu od blata. Pa ipak, ovde su dobroćudno zadirkivali jedan drugoga dok su vukli svoje nespretne tovore preko dvorišta. Među njima se stalno čuo smeh i šale. Često bi jedan od njih u prolazu nestašno pljesnuo drugog.

Ove su ljude vekovima iskorišćavali. Za težak rad su bili slabo plaćeni. Ciglari Kečue uvek su zarađivali jedva toliko da prežive, dok su posrednici *buena dente*, arhitekta i inženjeri imali veliku korist, iako je zadruga bila pokušaj da se bogatstvo pravednije razdeli, njena delotvornost još nije bila dokazana.

Posmatrajući te ljude i način na koji su se odnosili jedan prema drugom, bio sam impresioniran. Međutim, bio je tu i drugi osećaj koji mi je bilo teško da odredim. Možda sam bio ljubomor na tu porodicu Kečua?

Moram da priznam da sam ja, koji nikada nije upoznao siromaštvo ili glad, osećao, ako ne ljubomoru, onda bar zavist zbog njihove sposobnosti da tako potpuno uživaju jedni u drugima, u svom poslu, oskudnoj hrani i skromnom domu koji su delili, kao i u svemu drugom oko sebe. Saznao sam da Indijanci s Anda često razgovaraju sa prirodom. Nije neobično čuti muškarca ili ženu kako mrmljaju

reći pozdrava ptici, cvetu ili oblaku. Takve stvari su deo njihovog života i izvor velikog zadovoljstva. Setio sam se razgovora koji smo don Hoze i ja upravo završili. Njegovi komentari o pogledima Kečua na prirodu i duhovnost dobili su novo značenje. Da li je bilo moguće da su ti ljudi znali nešto što smo ja i moji preci zaboravili? Osetio sam da me privlači nešto što nisam razumeo. Ovde, u skladištu, u Kuenki, činilo se manje pretećim nego u El Milagru. Don Hozeov predlog da i ja učestvujem u psihonavigaciji stvorio je u meni plimu uzbuđenja. Da li bih mogao da naučim od Kečua nešto čemu me nije naučila moja kultura?

Ćukujji su završili svoj posao za manje od dva sata. Don Hoze je pri dnu svojih obračunskih listi pripremio mesto na kom su se dva brata potpisali. Svi smo se rukovali. U trenutku kad su se spremili da se ponovo popnu na kamion za povratak u Sininkaj počela je kiša, i ja sam predložio da svi pokušamo da se smestimo u kancelariju.

"O ne", rekla je jedna od žena, na lošem španskom. "Mi volimo pljuskovne." Otvorila je usta, podigla glavu i stavila dlanove pod bradu. Pogledao sam oko sebe i video da nekoliko drugih članova porodice radi to isto. Dve devojke su plesale.

Dečaci su stavili nepromočivu tkaninu kao šator iznad letvica koje su obrazovale ogradu na prednjoj strani kamiona. Drugi su se popeli i seli ispod nje. Kad je kamion protutnjao kroz kapiju u Šećernu ulicu, oni su mahali i veselo vikali. Mogli smo da ih čujemo kako pevaju i pošto je zadnji deo kamiona nestao iza zida od nepečene cigle.

Kiša je prestala malo posle podneva, doba dana kada većina Kuenčana počinje svoju dnevnu siestu. Grad se praktično zatvara na dva sata, tako da porodice mogu zajedno da se opuste. Pošto don Hoze nije mogao da otputuje u Sininkaj i da se vrati za dva sata, obično je skladište držao otvoreno. Mada se za vreme sieste nikada nije prodavalo inženjerima i građevinskim preduzećima, ponekad su se prodavale male količine i odnosile na leđima ili u drvenini kutijama.

"Neko vreme neće biti posla", rekao je don Hoze. "Ne posle ovakve kiše. Pogledaj kako Inti sad sija! Niko neće doći još par sati. "Potapšao me je po ramenu." Hajdemo dole na reku. da popričamo o psihonavigaciji."

Škljocnuo je katancem, velikim kao šaka. na vratima skladišta pa smo krenuli prema Tomebambi. Gore uz reku na suncu su sijali kolonijalni domovi. Oni su se držali ivica kamenih hridina iznad uzburkane vode. Bili smo daleko skoro kilometar, ali čak i iz te udaljenosti reljefno su se isticali izrezbareni drveni balkoni na beloj pozadini zidova od nepečene cigle iz šesnaestog veka. Don Hoze me odvede do kamene klupe. Seli smo. Indijanski dečaci u plavom ponču sa malim panamskim šeširom na glavi, igrali su fudbal na strmoj obali. Drvo je bacalo senku na našu klupu. Mermerne stepenice pored klupe spuštale su se do ruševina drvenog mostića, koji je odnela zaboravljena poplava.

"Postoji mnogo priča o onom što ti zoveš psihonavigacija", rekao je don Hoze. "Jedna koja me podseća na tvoje iskustvo s jaguarom, govori o Tupa Inki, kralju koji je vladao pre Huajna Kapaka, oca Atahuelpa. Do njega u Kito je došla vest da su se čudni ljudi iskricali na jedno mesto na obali Pacifika iz čamaca koji su ličili na pauke. Tupa Inka stigao je sa svojom vojskom i sveštenicima na to mesto, blizu grada koji je danas poznat kao Salina. Niko nikada nije video išta slično onom što ih je očekivalo. Više od stotine ljudi se ulogorilo među drvećem iznad plaže. Bili su crni i to crnilo nije moglo da se ispere. Na obali je bio niz čamaca koji nisu ličili ni na šta što su oni pre toga videli.

Stranci su govorili jezikom koji niko od Tupinog naroda nije razumeo. Posle nekoliko dana jedan od sveštenika Inka razbio je led, upotrebivši znakove. Saznao je da su ti ljudi došli iz daleke zemlje. Jedrili su u svojim čamcima mnogo dana dok se nisu izgubili u snažnoj oluji. Rekli su da se more podiglo u velikim vrtlozima koji su se uspinjali do nebesa. Nebeski bogovi usisali su čamce i oni su zauvek nestali. Ujutru, posle oluje, preživeli su pogledali kroz maglu prema izlazećem suncu. Ono što su ugledali, užasnulo ih je. Vojska divova bila je okupljena preko horizonta, sprečavajući izlazak sunca. Senke koje su bacala ta čudovišta, pokrivalo su ih. Bili su tako uplašeni da nisu mogli ništa da učine. Bili su nemoćni. Nisu mogli da se vrate kući jer nisu imali ni hrane ni vode. Osim toga, potpuno su izgubili orijentaciju. Plutali su morem, bespomoćni. Napokon se sunce diglo iznad divova. Posle podne, sa suncem koje im je sijalo u leđa, stranci su uvideli svoju ludost. Nije bilo nikakvih divova, bila je samo zemlja. Ti ljudi nisu nikada videli planine kao što su Andi, koji su se ispružili od horizonta do horizonta i izbrisali jutarnje sunce. Kad su napokon shvatili ono što su videli, izvukli su čamce na obalu."

Don Hoze je ustao s drvene klupe. Jedan od dečaka koji su se igrali na rečnoj obali, promašio je; fudbalska lopta poskakivala je na mermernim stepenicama. Don Hoze ju je znalački šutnuo nazad, a zatim se vratio na svoje mesto.

"Tupa Inka bio je impresioniran hrabrošću i većinom tih crnih ljudi koji su doputovali iz daleka. Pomoću znakova, njegov sveštenik im je rekao da je Inka kralj sveta. On će im pokazati put kući, ako mu obećaju darove i ako svoju zemlju nazovu po njemu. Oni su, naravno, pristali.

Tupa Inka je naredio svom visokom svešteniku da pomoću psiho-navigacije ode u domovinu tih tamnih stranaca. Održana je veličanstvena ceremonija. Bilo je svetkovina s muzikom i plesom. Na kraju su ratnici Inka obrazovali veliki krug. U sredini je bio zlatni štap. simbol onog kog je Inti dao Manku Kapaku i Mami Oklo. Dok su sveštenici udarali nogama i pevali, sveštenik, odeven samo u ptičje perje, plesao je u krugu oko zlatnog štapa. Pevanje je trajalo satima. Sveštenik je plesao i plesao. Prvo je pevao, a zatim su reči postale kreštanje. Ruke su mu se pretvorile u

krila kojim je mahao. Odjednom je nestao. Nije ga bilo danima. Na kraju se vratio u ljudskom obliku. Nije govorio ni sa kim dok nije sreo Tupa Inku. "Posetio sam njihovu zemlju", rekao je. "To je divno ostrvo. Odvčću te tamo."

Tupa Inka je izdao naredbu svojim zapovednicima da sagrade mnogo splavova. Rečeno im je da pripreme hiljadu najboljih ratnika za prelaz Pacifika. Oni su sagradili poseban splav za Tupa Inku i njegove sveštenike. Određenog dana razvili su jedra. Kako je to bio divan prizor! Pričaju da su ljudi iz čitavog kraljevstva - iz krajeva gde su sada Čile, Bolivija, Peru i Kolumbija - putovali na ekvadorsku obalu da se oproste od svog vladara.

Prošlo je deset meseci pre nego što su ga ponovo videli. Neki su se bojali da se više neće vratiti. Međutim, vratio se. Vratio se na tačno isto mesto s kog je otputovao sa svim svojim sveštenicima i ratnicima. Splavovi su im bili kreći darovima: stotine brušenog kamenja, narukvice, ogrlice, čak i predivan kameni presto za Tupa Inku."

Dodirnuo mi je koleno rukom i ustao. "Dođi, idemo nazad u skladište. Za mene i moj narod - priče o psihonavigaciji su samo deo naše istorije. Ljudi se još bave psihonavigacijom. Uz odgovarajuću motivaciju i želju, svako to može da uradi."

To je bilo ono što sam želeo da čujem. "Kada to mogu da vidim, don Hoze? Poznaješ li nekog ko se bavi psihonavigacijom?"

"Da li si ikad čuo za ljude-ptice sa Anda. Jednog dana ću da te odvedem kod njih."

Tokom više od dve godine u Andima, susreo sam se s mnogo priča o psihonavigaciji. Priču o Tupa Inki čuo sam u više navrata, uglavnom u istom obliku.

S vremena na vreme. pokušavao sam da otkrijem ko su, u stvari, bili ti crni ljudi i da li zaista postoji ostrvo u Pacifiku koje se zove "Tupa Inka", ili "Inka" ili "Tupa" ili "Inti", ili nekako da barem izdaleka liči na reč koja bi mogla da mi pomogne da potvrdim priču. Međutim, tu priču potvrdio mi je u kasnim sedamdesetim godinama članak o savremenom istraživaču Toru Hejerdalu i njegovom jedrenjaku, Kon-Tikiju. Hejerdal je želeo da dokaže da su južnoamerički Indijanci mogli da pređu Pacifik pomoću splava. 1947 godine sagradio je i opremio splav od balza drveta i odjedrio iz Kala, Peru, uz podsmeš mnogih naučnika. Sto prvog dana plovidbe Kon-Tiki je zaista pristao na koralno ostrvo, udaljeno 4.300 nautičkih milja od tačke polaska.

Medu polinežanskim ostrvima, za koje je Hejerdal verovao da su na njih mogli da pristanu drugi pomorci s takvim splavovima, postoji koralni greben s prolazom koji se zove Teavao - Tupa. Taj greben okružuje ostrvo Mangarevu, na kom je Hejerdal otkrio legende o splavovima koji su na obalu nosile hiljade vojnika. Predanjc kaže da je poglavica Tupa jednom došao s flotom splavova iz

velike i gusto naseljene zemlje. Čak i u prošlom veku, laguna Mangareve je štitila velike splavove koji su plovili do dalekih ostrva i vraćali se. Ljudi na tom ostrvu i danas za krompir koriste istu reč koju su koristil Inke u vreme kada je Pizaro stigao u Ande.:

Ta činjenica bila je još, međutim, u dalekoj budućnosti i samo je obilje posla pomoglo da brže prođe vreme do onog trenutka kada će don Hoze ispuniti svoje obećanje i odvesti me do Ijudi-ptica s Anda.²

---

² Za više informacija pogledajte L. Mekintajer "Neverovatnc Inke i njihova bezvremena zemlja." D.C. Nacionalno geografsko društvo. 1975.

LJUDI- PTICE S ANDA

Kada me je Mirovni korpus dodelio zadruzi ciglara, ona je već postojala oko sedam meseci. Činilo ju je samo pet porodica iz Sininkaja.

Članovi su u početku bili veoma sumnjičavi u vezi sa mojim pobudama. Nikad ništa nisu čuli o Mirovnom korpusu. Šta sam ja time dobijao? Koliko sam bio plaćen? Jednoga dana, dok smo se vozili na vrhu tovara cigli koju je kamion prevezio niz krivudav planinski put, mala grupa se okupila oko mene. Hteli su da znaju ime mog boga i kada ću početi da ih nagovaram da se pokrste.

Dve porodice su me u svakoj prilici uveravale da nemaju zlato i da, ukoliko uspem da im oduzmem zemlju, ne očekujem mnogo - samo teški posao ciglara.

Izlišno je govoriti da sam vredno radio da bih odagnao njihov strah. Prisustvovao sam njihovim *fiestama*, jeo i napijao se s njima. Nekoliko puta svakog meseca iznajmljivao sam filmove iz američke agencije za informacije u Kuenki, zajedno sa džipom, projektorom i generatorom iz Mirovnog korpusa i prikazivao filmove, napolju na zidu kuće od nepečene cigle u Sininkaju.

U naročito živom sećanju ostao mi je jedan događaj. Don Hoze me vozio u džipu kroz Sigehio, susedni grad i prema području gde se obavljalo nekih dvanaestak ciglarskih postupaka. Imao sam megafon i pomoću njega je don Hoze objavljivao zajednici kako će se u Sininkaju prikazivati dokumentarni film o tome kako je brod Apolo nedavno sleteo na Mesec. Nekim porodicama Kečua, čini mi se, bilo je veoma čudno što don Hozeova glava proviruje kroz prozor džipa koji prolazi, a iz usta mu viri megafon kao divovska surla. On je uopšte bio miran, iskren čovek, veoma suzdržljiv i trudio se da ne skreće pažnju na sebe. Nisam mogao, a da se ne setim putujućih cirkusa koji su prolazili kroz male gradove Nove Engleske u letima mog detinjstva i objavljivača koji su vikali: "Dođite - dođite svi!" i obećavali nam tako neobične prizore da su golicali svačiju maštu.

Kasnije te iste večeri počeo sam da uviđam ogromno interesovanje za film. Kad sam video brojne ljude kako se okupljaju čak i pre nego sam završio postavljanje projektora na krov džipa. Hulio Čukui i njegov najstariji sin Luis

pomagali su mi da razmrsim dugačak električni kabl i da ga razvučem od projektora dole u suvi klanac iza njihove peći za sušenje cigala, gde sam smestio bučni generator. Trajalo je duže nego obično da podesim aparaturu. Pošto sam nekoliko minuta bezuspešno vukao konopac za paljenje motora, Luis se ponudio da me zameni.

Kad sam se ispenrao iz klanca, zaprepastio me je prizor koji sam ugledao. Sininkaj je bio mali grad od osam kuća od nepečene cigle i nekoliko ciglarskih radionica, smještenih na dnu prirodnog amfiteatra. Strane su činili goli brežuljci koji su se uzdizali prema višim planinama. Stajao sam, takoreći, u središtu i podigao pogled. Sa svake strane, niz ove brežuljke spuštale su se desetine porodica Kečua. Vrvelo je na mestu između džipa i zida kuće na kom će se projektovati film. Sunce je bilo nisko i vazduh je postajao prohladan. Noćas će biti hladno. Dolazili su sve bliže, muškarci, žene i deca umotani u težak pončo i vuneni pokrivač. Neke žene su na leđima nosile privezanu novorođenčad koja je spavala. Bio sam zaprepašćen otkrićem da je toliko porodica živelo u planinama oko Sininkaja i da su, izgleda, svi došli da vide moje filmove.

Stajao sam tamo sam, sa strahopoštovanjem i nekako uplašen. Što su ti ljudi očekivali? Iz kojih dalekih krajeva su došli? Što ako ih razočaram? Doneo sam samo dva filma - spuštanje na Mesec. i jedan propagandni, o važnosti zajedničkog rada u zadrugama. Sunce je nestalo iza tamnih planina. Srebrni rub meseca popeo se iznad krova kuće ispred mene - na ekvatoru se dnevno svetlo ne zadržava dugo. Iza sebe sam čuo Luisa kako psuje natežući se s generatorom. Duga senka noći proširila se iznad Sininkaja. Sitno svetlo je zasvetlucalo na brežuljcima, zatim još jedno. Ubrzo su se pojavila svuda oko nas, kao zvezde iznad nas. Svetiljke i sveće Kečua kretale su se duž skrivenih staza dok su ciglari i dalje nastavljali svoj put do trga. Luis je opet opsovao. Palo mi je na pamet da bih trebalo da mu pomognem da pronade svetlo. Šta ako je generator pokvaren?

Iz tame mi se približila svetiljka. Iznad nje sam najpre ugledao obod šešira, zatim čelo i oči don Hozea. "Dobra gomila", rekao je blago. "Naše putovanje uz megafone bilo je vrlo uspešno. Znaš, pošto si nam poslednji put pokazao film o Mesecu, mi koji smo ga videli, pričali smo drugima o njemu. Svi su hteli da ga vide. Drago mi je što je tako mnogo njih moglo da dođe."

"Uh", rekao sam. Ispružio sam ruku i zgrabio njegovo rame. "Generator je radio prošle sedmice. Drugi dobrovoljac uzeo ga je za svoje selo. Rekao mi je da je odlično radio." "Šta?" zaurloao je don Hoze". Odjednom sam shvatio da su naši glasovi zaglušni eksplozivnom bukom generatora koji je na kraju ipak proradio. S eurofičnim osećanjem olakšanja odveo sam don Hozea od klanca. "Nije važno, hajde da pustimo film." "Ali, oni još dolaze. Zar ne možemo još malo da pričekamo?" Srebrni Mesec je sijao i bio je skoro pun iznad kuće koja je služila kao ekran. U hladnom, retkom vazduhu izgledalo je kao da nas dotiče. Shvatio sam

zašto su Inke poštovale srebro kao Mesečeve suze. Mama Kilja bila je za mene živa te noći. Mogao sam da osetim njeno prisustvo. Izgledalo je da je veoma blizu i da iz nje izlazi neka energija - ne fizička energija koju osećamo od topline njenog supruga Intija, Sunca, već duhovna energija - energija misterija, unutrašnjeg otkrivanja, nade i iskupljenja. Svi koji su bili na tom trgu su je gledali. Da li su čekali da počne film ili su tiho iskazivali poštovanje mami Kilji?

Don Hoze je dodirnuo moj lakat. "U redu", rekao je, "svi su ovde."

Uključio sam projektor. Svetlo je preplavilo zid kuće od cigle. Španski glas začuo se kroz mikrofone. Svi smo posmatrali kako NASA priprema svoje rakete i ljude koji će u njima poleteti.

Otišao sam iza džipa, prema klancu i slušao. Izgledalo je da generator dobro radi. Stajao sam tamo, sasvim sam, u potpuno crnoj noći. osećajući se kao astronaut na čudnom, divljem i divnom putovanju, čovek koji je doneo struju, filmove i priču o sletanju Apola ljudima koji su još uglavnom živeli isto kao pre više vekova u vreme Inka; za mnoge od njih bio je to prvi film koji su ikad videli, osećao sam se čudesno srcčan. Želeo sam da budem blizak tim ljudima.

Vrativši se do projektoru, suočio sam se s prizorom neverojatne lepote i snage. Zajednica Kečua, zamotana u svoje vunene pončoe. bila je te hladne andske noći sakupljena na malom trgu. Niko nije pričao. Stajali su bez reči, sa strahopoštovanjem, a pažnja im je bila usmerena na susednu kuću gde je raketa jurila prema srebrnom nebeskom telu, koje su ljudi u raketi nazivali Mesec, a koje Kečue poštuju kao Mamu Kilju.

Ta veličanstvena sjajna kugla stajala je iznad zida, iznad rakete i meseca na zidu, iznad gledalaca Kečua koji su nemo sedeli posmatrajući slike, iznad projektoru, generatoru, džipa i sela Sininkaj. Ona je visila tamo kristalno jasna na tamnom nebu i gledala sve nas koji smo gledali nju, pa njenu sliku na zidu i opet nazad.

"Mama Kilja." Don Hoze je mirno izgovorio to ime. Čuo sam kako oko njega mnogi glasovi s poštovanjem ponavljaju te reči.

Don Hoze postao je moj saveznik. On mi je bio najbliži i prvi je shvatio da mogu nešto da doprinesem; znao je da nisam uzimao ništa od zadruge. Ponekad smo posećivali mesta na kojima se izvode drugi projekti Mirovnog korpusa. Podučavajući me o svom svetu, počeo je da razumeva moj. Delili smo istu sudbinu koja je pomogla da se naša veza učvrsti: okolnosti su nas obojicu smestile u tuđu kulturu. Kuenka i njena *buena dente* su mu bili ranije isto tako nepoznati kao što su Kečue bile za mene. Njegovo poverenje koje je raslo proširilo se i na druge. Oni su ga poznavali i verovali mu i mogao sam da primetim da s rastom njegovog poverenja u mene, raste i članstvo u zadruzi. Desetog meseca od mog dolaska, pozdravili smo dobrodošlicom desetu porodicu.

Svakog meseca članovi zadruge sastajali su se u Šininkaju. Jedanaesti mesec sam istupao na sastancima i ukratko izveštavao o napretku koji sam postigao. Nabrajao sam *buena dente* s kojima sam se sastao i kojima smo se nadali da ćemo da prodamo zadružnu ciglu bez ucene posrednika. Iznosio sam svoju strategiju za sledeći mesec. Međutim, kako se godina bližila kraju, moje poverenje u samog sebe se smanjilo. Bilo je dobro poznato da *buena dente* neće da sklapa poslove s Kečuama. Mislio sam da ću kao gringo zaobići tu prepreku. Činjenica je da sam bio primljen u društvene krugove *buena dente* - pio sam kafu u kafićima s elitom Kuenke. Pozivali su me na svoje raskošne zabave. Podučavao sam njihovu decu engleski. Pisao sam preporuke za američke univerzitete. Međutim, nisam potpisivao ugovore. Na dvanaestom sastanku zadruge osećao sam se jadno. Ustao sam i izvinio se. Vodio sam lagodan život u Kuenki, dok su ovi ljudi crnčili u svojim jamama s glinom i primitivnim pećima. A ja sam ih izneverio.

Po završetku tog sastanka don Hoze me odveo napolje. Zajedno smo otišli na vrh brda i pogledali dole, u prašnjav trg Sininkaja.

"Španske konkvistadore je ovamo poslao stvoritelj, Virakoča, da bi Kečuama dao lekciju", rekao je don Hoze. "U svojoj želji da proširi carstvo svog oca, Atahualpa je ubio svog brata Huaskara. Vladari Kečua i njihov narod zaboravili su zakone koje su ustanovili njihovi preci. Virakoča je bio besan. Rekao je Atahualpi da će ljudi u odeći od sunčevog svetla biti poslani da daju lekciju Kečuama.

"Morate da slušate moje zapovesti", rekao je Virakoča. "Poslušajte svoje pretke. Otvorite im svoja srca i radite onako kako vam oni kažu. Njihove reči su i moje". Pre smrti Atahualpa je preneo Virakočinu poruku duž čitavog kraljevstva. Kečua uvek moraju da slede zapovesti predaka."

Posmatrali smo devojčicu kako se trudi da podigne na leđa svežanj drva. Privezala je kožne kaišceve oko ramena i s naporom krenula prema dalekim planinama koje smo mogli da vidimo daleko, na drugoj strani doline Tomebambe. Tanki zvonik u maglovitoj daljini bio je jedini znak Kuenke i njenih katoličkih crkava.

Don Hoze je položio ruku na moje rame. "Moraš da imaš poverenja", rekao je. "Na sastanku si bio suviše strog prema sebi."

"Nemam mnogo vremena. Uvek kažeš kako moram da budem strpljiv. Ali i sam znaš da neću još dugo biti ovde."

Ruka na mom ramenu polako me je okrenula prema njemu. "Nikada pre ti to nisam rekao", kazao je on, "ali preci su mi zapovedili da započnem sa zadrugom i to kod ceremonije Ijudi-plica. Sledeće nedelje će opet biti ceremonija. Da li hoćeš da mi se pridružiš ovog puta?"

Nisam mogao da verujem svojim ušima. "Misliš na psihonavigatore?" Blago se nasmešio. "Da. Sada ćeš imati priliku da lično vidiš psiho-navigaciju. "Ali",

podigao je prst, "neću te povesti samo da bi zadovoljio tvoju znatiželju. Nešto veće će se dogoditi."

"Vera je kao malter koji drži zid." Činilo se da reči don Hozea poprimaju novu snagu sa svakim kilometrom s kojom smo ulazili u tamne planine. "Ne moraš da prihvatiš moju religiju da bi to shvatio. Obredi malo znače ako ne pomažu otvaranju srca. To je važno. Otvori svoje srce. Slušaj ga i sledi njegove zapovesti. Veruj u ono što ti kaže srce. Bez maltera vere, čak i najčvršći zid će se srušiti."

Krenuli smo pre zore, prema gradu udaljenom više od dva sata od Sinkingaja, dalje u Andima. Vozio sam džip Mirovnog korpusa drumovima koj su ponekad bili označeni samo konjskim izmetom. Grad je udarao o šoferšajbnu. Povremeno bi naši farovi osvetlili indijansku kolibu ili čopor pasa. Don Hoze je delio suvozačevo sedište s dvoje dece. Pozadi su bili njegova žena i još jedan član zadruge sa svojom ženom i troje dece. Nije se mnogo pričalo osim tih kratkih izmenjivanja rečenica između mene i don Hozea na temu vere. Na većinu mojih pitanja o tome kako je moguće da ljudi lete - on je odgovarao "ubrzo ćeš videti". i "to je vera."

Vazduh je bio ne samo hladan već i redak. Visina je bila veća od svih mesta na kojima sam bio poslednjih meseci. Počeo sam da se osećam ošamućeno. "Mogu li ljudi-ptice da lete samo u selima koja leže tako visoko?" Mogao sam da osetim njegov pogled, a da ne skrenem pogled sa puta." To nema nikakve veze s tim. Ti to, stvarno, ne razumeš, zar ne? Letenje nije samo fizički čin, ono je takođe i duhovno. Ne mogu o tome da ti pričam. To moraš sam da doživiš. Tvoje iskustvo može da bude drugačije od mog. Seti se toga kad budeš posmatrao kako ljudi-ptice lete. Oni to rade da bi pitali mrtve pretke za savet. Atahualpa je rekao: moramo da slušamo Božje zapovesti onako kako su nam ih preneli naši pretci. Ništa od toga ne možeš da shvatiš, možeš samo da osetiš. Možda ćeš to osetiti kao što to mi osećamo. Ko zna?"

Kad smo stigli do sela, video sam po satu da je sunce već trebalo da izađe. Jutro je međutim, bilo mračno. Grad je prešao u hladnu kišicu; magla je pokrivala blatnjavi trg. Ponekad bi se kroz maglu pojavljivale kolibe kao sablasti.

Don Hoze je uperio prstom u jednu od koliba. Bila je najbliža trgu i malo veća od susednih. Parkirao sam džip ispred nje. Nedoterani krst je bio naslikan crvenom bojom iznad vrata. Kada sam ugasio motor, primetio sam plesače.

Prvo sam čuo lagano udaranje u bubanj. Zatim prodorne zvuke flauta od bambusa. Izašao sam iz džipa na kišu. Oni su se materijalizovali iz magle. Njihova velika krila udarala su u ritmu bubnja, lica su im bila skrivena krznanim maskama. Ljudi-ptice. Odeveni u kože i perje - lisice, jeleni i kondori - oni su plesali u krugu koji se njihao. Glave su im se okretale s jedne strane na drugu, iznad proreza za oči na maskama su bile njuške životinja sa široko otvorenim ustima kao da su se skamenile u trenutku neobjašnjivog užasa.

Ljudi-ptice su plesali oko dva stuba obojena zlatnom bojom, ukrštena na zemlji. Odmah sam u njima prepoznao simbol štapa koji je Inti dao Manku Kapaku i Mami Oklo - potpuno isti kao onaj u ceremoniji koju je održao sveštenik Tupa Inke pre leta preko Pacifika! S vremena na vreme, jedan od Ijudi-plica zakričao bi - zvuk razbesnelog orla - i izašavši iz kruga, pojurio prema krstu. U poslednjem trenutku raširio bi krila koliko je najviše mogao, skočio i preleteo visoko iznad slubova, prizemljio se s druge strane i ponovo pridružio krugu.

Osećao sam se kao da stojim pored samog Tupa Inke, posmatrajući ceremoniju koja se odigrala mnogo pre nego što je noga prvog Španca kročila na tlo Amerike. Primitivna muzika bubnja i flaute, plesači, pa i sama magla hipnotisali su me. Izgubio sam osećaj za vreme. Nisam ni sa kim razgovarao. Povetarac je postepeno uklonio maglu s trga. Nekoliko desetina Indijanaca stajalo je van kruga. Zgurani pod tamnim pončom, oni su takođe izgledali izgubljeni u svetu plesača.

Kad sam pogledao na sat, bio sam iznenađen da me je ceremonija držala paralisanim skoro dva sata. Nijedan od plesača nije se odmarao. Njihova neverovatna izdržljivost i energija njihovih letova preko stubova uverili su me da prisustvujem događaju koji prevazilazi normalne ljudske sposobnosti. Osećao sam da su nas ti ljudi na neki način napustili da bi ušli u druge svetove.

Napokon se ritam bubnja usporio. Krila plesača su se spustila. Tela su im se nagnula napred. Krila su se vukla po zemlji uz šuštanje koje se moglo čuti između udaraca bubnja. Jedan po jedan, kružnim kretnjama su napuštali krug i ulazili u gomilu gledalaca. Okružili su ih ljudi nudeći im pončoe i boce *tragoa* - alkohola iz šećerne trske. Dok su ih zamotavali u pončo - oni su dugim gutljajima pili iz boca.

Don Hoze me uveo u kolibu sa slamnatim krovom u kojoj se njegova porodica i porodica drugog člana zadruge pridružila grupi iz sela. Boca *tragoa* je kružila naokolo. Preostalo vreme naše posete proveli smo u kolibi uz piće i jelo koje su pripremile lokalne porodice. Osećao sam se iscrpljeno i telom i duhom.

Tek za vreme povratka u Sininkaj imao sam priliku da razgovaram s don Hozeom. Pitao sam ga da li su primljene neke poruke od mrtvih predaka. "Naravno", odgovorio je on. "Mnogo poruka. Ali samo jedna je za našu malu zadrugu. Uskoro ćeš potpisati veliki ugovor. Zatim ćemo morati mnogo da radimo da bi ga ispoštovali. Veoma, veoma mnogo."

Dve nedelje posle ceremonije Ijudi-plica, na ulici me je zaustavio krupni, plavokosi čovek. Viđao sam ga i ranije izdaleka. Premda je bio dosta visok - preko 180 cm, uvek ga je pratilo nekoliko Ekvadoraca. Pretpostavljao sam da je bio domorodac, možda rođen u porodici evropskih emigranata pa sam se začudio kada mi se obratio na engleskom sa akcentom koji nikako nije bio španski. "Vi ste gringo koji radi sa zadrugom ciglara?" upitao je. Odgovorio sam mu potvrdno. Rukovali smo se. "Čestitam", rekao je. "To što radite je izvanredno."

Objasnio mi je da je luteranski misionar iz Norveške. Član njegovog bratstva mu je ispričao o zadruzi. Pozvao me je na ručak u hotel Krespo. Dok smo jeli, izložio mi je svoje planove za gradnju škole koja bi bila alternativa tradicionalnom katolički orijentisanom obrazovanju." ... Kuenka ima nekoliko veoma dobrih škola." Žmirnuo jc. "Međutim, mislim da naša može da ponudi nešto posebno. Biće, takođc, sasvim drugačija i u arhitektonskom smislu. Svaka soba će biti u posebnoj zgradi, u obliku osmougaonika. Zidovi će biti od cigle, to će biti jedina zgrada u Kuenki gde će se cigle stvarno videti. Nećemo ih pokrivati nepečenom ciglom. Biće to prava divota!

Znate bolje od mene da to stvara probleme s obzirom na to da se sve cigle koje se prave u krugu od stotinu milja, opaljuju u primitivnim pećima. Te cigle nisu pogodne. Slabe su, ispucale i ne baš lepe. Dobre su kada se pokriju nepečenom ciglom, ali za ono što nama treba, nisu. Dakle, uviđate li moju dilemu? Samo one cigle koje su bile najbliže vatri biće pogodne za nas, samo one najtvrdje i najcrvenije. Mi hoćemo da koristimo samo najbolje."

"Moj predlog je pošten. Kupovaćemo sve potrebne cigle od vaše zadruge - verovatno više nego što ste prodali za čitavu prošlu godinu - i platićemo trostruku cenu. U zamenu morate da nam garantujete isporuku najbolje robe. Očekujemo da ćemo iz svakog kamiona koji stigne, preuzeti samo deo. Ostatak morate da odnesete. Te cigle su vaše i možete da radite s njima šta hoćete. Nama one ne trebaju. Morate da se dogovarate s našim inženjerom i da utvrdite raspored isporuke. Mi nemamo mesta za zalihe. Pa ipak, ne možemo da odgađamo izgradnju zbog kašnjenja vaše isporuke. Pijani ciglari, jaka kiša - svi ti problemi biće vaši. Želim da dodam još nešto. Ime mog inženjera je Gomez. Da li sle čuli za njega? Onda znate da je on najbolji u Kuenki. On gradi najveće građevine u ovom gradu. Veoma jc skeptičan prema našim planovima i stalno me podscća da Kuenka nije Oslo ili Madrid. U svakom slučaju, ako uspemo, on obećava da će da koristi vaše ciglare i za svoje druge projekte."

Otišao sam iz hotela Krespo prožet kontradiktornim osećanjima. Bio sam oduševljen i preplašen. Ono šio je predložio Norvežanin, nikad nije bilo predloženo ciglarima s Anda - niti mogućnosti, nili prepreke za ispunjenje njegovih uslova. Otišao sam pravo u skladište zadruge.

Kad pogledam unazad, mogu da kažem da mi je oslatak boravka u Kuenki dao lekciju o čudima vere. Ostao sam još godinu dana. Uprkos svemu šio je izgledalo kao nesavladiv problem, članovi zadruge su se dobro pokazali. Luteranska škola bila je sagrađena ciglama zadruge i zaista je ispala - stani i divi se! Inženjer Gomez je održao obećanje; ugovorio je s nama isporuku cigli za dcsetospratnu zgradu, najveću u Kuenki. Don Hoze je preuzeo moju ulogu. Iako ga nisu pozivali u društvene krugove *buena dente*, u vreme mog odlaska odnosili su se prema njemu kao prema ravnopravnom partneru kod sklapanja ugovora za

prodaju cigle. Sarađivao je s arhitektama, inženjerima i preduzimačima *buena dente*. Zajedno su izrađivali planove za kontrolu kvaliteta i raspored isporuka.

Čudo nije bilo u tome što su Ijudi-plice prorekli dolazak norveškog luteranca. ni što je ugovor bio potpisan. Čudo je bilo da su se članovi sinankajske zadruge tako brzo i uspešno prilagodili zahtevima koji su bili pred njih poslavljeni. Usvojili su raspored za proizvodnju i isporuku cigli, za odabiranje samo najboljih i stavljanje ostalih na stranu, za manje zahtevne kupce. Nikad ranije Kečua ciglari nisu obavljali takve poslove - bar ne u vremenu koje pamti najstariji domorodac. Članovi su se ozbiljno posvetili tim i drugim aspektima svog posla i osim manjih grešaka, uspeali su u tome. U suštini su promenili svoju poslovnu etiku. Promenili su sistem poslovanja koji je bio poštovan stotinama godina.

Don Hoze nije imao ništa protiv razgovora o ceremoniji Ijudi-ptica. Nisu mu smetala moja pitanja o Tupa Inki i o odnosu Ijudi-ptica i drevnih sveštenika. "Oni su svi jedno isto", rekao je jednostavno. "Ono što si ti video, isto je što su oni ratnici videli na obali". Ipak, nije želeo tačno da opiše šta se desilo. Uvek sam sumnjao da je on samo jednom učestvovao kao član Ijudi-ptica. Međutim, on to nije ni potvrđivao ni negirao.

Jednoga dana, kada smo sedeli na gomili cigle u dvorištu skladišta, upijajući poslednje zrake poslepodnevnog sunca, ispričao mi je više nego ikad pre, o tom zanimljivom događaju.

"Don Hoze, ti mi kažeš da su Ijudi-ptice isti kao sveštenik Tupa Inka", rekao sam, pokušavajući da ga nateram da mi objasni, "ali, taj sveštenik je negde otišao. Odleteo je preko okeana ili su to uradili njegova duša ili njegov duh. Nakon povratka, mogao je sve ostale ratnike da odvede nazad na ostrvo. Da li su i Ijudi-ptice negde putovali?"

Don Hoze je izvukao iz džepa prljavu maramicu i obrisao znojem natopljenju prašinu od cigli sa čela. "Negde veoma daleko. Kao i sveštenik Tupa Inka, i oni su leteli na velike daljine."

"Kuda?"

"Kod predaka."

"A gde su oni?"

"Više nego što je vrh našeg najvišeg vulkana. Oni borave blizu Mame Kilje. Priseti se šta je rekao Atahualpa: Kečua mora uvek da sledi zapovesti predaka. Virakoća se obraćao Ijudima-pticama preko njihovih predaka. Ciglari su poslušali zahtev Atahualpe. Uprkos poteškoćama i promenama koje su se od njih zahlevale. oni su uradili šta im je rečeno." Pažljivo je savio maramicu i vratio je u džep. "A ti", rekao je, "šta si ti naučio?"

"Nisam siguran, don Hoze, ali znam da sam prisustvovao psiho-navigaciji i znam da deluje."

Moja poslednja godina s ciglarima je brzo prošla. Dva meseca kasnije sreo sam čoveka iz bostonske konsultantske firme. Dok je radio na projektu ekvadorske hidroelektrane, nekoliko puta je posetio Kuenku. Prvi put smo se slučajno sreli, ali posle toga me jc uvek pozivao na ručak kada jc bio u gradu. Zainteresovale su ga moje priče o Šuarama i Ijudima-pticama.

Tokom svoje poslednje posete Kuenki. predložio mi je posao. "Potreban nam jc čovek vaših sposobnosti", rekao je. "Najvažnije nam je da imamo nekog koga možemo da pošaljemo u udaljene krajeve bez straha da će da doživi telesni i nervni slom. Pogledao me je pažljivo i ozbiljno. "Kada završite svoju službu u Mirovnom korpusu, dođite da radite za mene, a ja vam obećavam da ćete da vidite psihonavigaciju. Poslaću vas u Indoneziju. Ako mislite da ste nešto naučili ovde u Ekvadoru, pričekajte dok ne dođete na Sulavezi!"

"Sulavezi?"

"Veliko ostrvo blizu Bornea gde žive Bugiji."

Nikad ništa nisam čuo o Bugijima i to sam mu rekao.

"Bugiji. Bogejmeni! Znete one gusare sa turbanima ukrašenim dragim kamenjem koji su grdno preplašili evropske moreplovce pre par stotina godina. Odatle su i dobili to ime - *bogeymeni*."

"Oni još postoje?"

"Ne samo da postoje, oni još plove na gusarskim brodovima, nose bisere u ušima, turbane na glavama i jatagane za pojasevima."

"Šalite se?"

"Ni slučajno. Siguran sam da se još uvek bave psihonavigacijom. Njihovi brodovi nemaju nikakve instrumente, čak ni kompas. Idite i uverite se sami. Ako nam se pridružite, obećavam vam da ćete otići u Indoneziju - Javu, Bali i Borneo. To su za vas novi svetovi. Nova iskustva. Osim toga, upoznaćete najveće umove Ujedinjenih nacija, Azijske banke za razvoj i univerzitet kao sto je onaj u Kanberi, u Australiji, gde se specijalizuju za takve stvari."

Sve je izgledalo isuvišc lako. Dok su moji prijatelji s mukom nalazili posao kod kuće u SAD, ja sam maštao o krajevima u koje bi me moj posao mogao odvesti. Tri meseca pre mog predviđenog odlaska, ispričao sam don Hozeu o ponudi. Bio je isto toliko uzbuđen koliko i ja.

"To svakako moraš da uradiš", rekao je. "Mi Kečue, odškrinuli smo ti vrata i ti si zavirio. Ono što rade Ijudi-pticc radilo se oduvck. Svugdc. To znam isto toliko dobro kao i put od svoje kuće do druma. Možda nikada nećeš da postancš čovck-ptica, ali ćeš naučiti psihonavigaciju. Sada još nisi spreman. Da, idi u Indoneziju. Istražuj. Proučavaj. Poseti što više mesta možeš!"

Svaki put kada treba da se obavi neki težak posao ja se setim svog školovanja kod Kečua. Mislim na ciglare iz Sininkaja, na prepreke koje su morali da savladaju i na odlučnost koja im je omogućila uspeh. Često čujem kako se ti

ljudi žale da bi smanjenje savremenih društvenih tokova, uništavanja okoline, zahtevalo nemoguće teške promene životnog stila i kulturnih modela. Psihologija može da nas nauči mnogo u tom smislu - o nama, o našoj životnoj sredini i našim unutrašnjim sposobnostima. To je tehnika dostupna svakom, tehnika koja može da nam pomogne da pronađemo put čak i kroz lavirint najtežih okolnosti.

BUGIJI: PUTOVANJA DUŠE MEĐU GUSARIMA

Moj šef je održao reč. Ubrzo pošto sam primljen u njegovu bostonsku firmu, poslao me je na ostrvo Javu. na moje prvo radno mesto pravog poslovnog savetnika. Naš klijent, Azijska banka za razvoj, imala je rukovodioca za projekte koji mi je predložio da se zaustavim na univerzitetu u Kanberi, u Australiji, gde bih mogao da se sastanem sa stručnjacima za različite aspekte indonežanske kulture i biznisa. Nekolicina njih poznavala je psihonavigaciju, iako je nijedan nije lično isprobao.

"Ne verujem da bi to moglo da nam uspe", rekao mi je jedan profesor. "Suviše smo se udaljili od prirode. Za psihonavigaciju morate da osećate posebnu vezu s prirodom – što je nemoguće za ljude koji se izoluju u soliterima, velikim kućama i automobilima."

"Ali možda bismo mogli da postanemo manje destruktivni ako bismo naučili psihonavigaciju", primetio sam. "Možda bi nam to pomoglo da spasimo prirodu." Bio sam bolno sveslan da je ni ja još nisam isprobao. Što sam više učio o psihonavigaciji to je bilo veće moje saznanje da tehnološki napredna društva gube nešto posebno. Lako je ljudima naše kulture, tu uključujem i sebe, da nađemo razloge zbog kojih to ne bi trebalo da radimo ili zašto to ne možemo da radimo. Međutim, takve racionalizacije temelje se na pogledu na svet koji je rezultat industrijalizovanog pristupa životu, uverenju da je priroda prepreka koju moramo da savladamo, sila koju moramo da pokorimo. Ta pretpostavka da se pojam nestašice ne može primeniti na prirodu, potpuno je pogrešna i tuđa filozofiji psihonavigatora.

Društva koja se bave psihonavigacijom, stavljaju veliki naglasak na harmoniju celine. Materijalni napredak za njih nije važan cilj. U stvari, čini mi se da je ključ psihonavigacije stanje duha koje uključuje pozitivan stav i veru u duhovno srodstvo s prirodom.

Tokom prvog putovanja u Indoneziju sreo sam Tojupa. On živi u planinama Bundunga, na Zapadnoj Javi. Iako nije mogao da se seti koliko ima godina, njegove uspomene o tome kako je radio za Holanđane, a zatim i za Japance, posle invazije u Drugom svetskom ratu, bile su izuzetno žive. Kada sam ga upoznao, sigurno je imao blizu osamdeset. Bio je živi dokaz da čovek može da putuje na velike udaljenosti, a da ne promeni svoju geografsku lokaciju. Tojup me je naučio da je pravo putovanje - putovanje prema unutra.

Tojup mi je pokazao svoje tehnike za dostizanje posebnog mentalnog stanja, na Zapadu poznatog kao alfa stanje. Njegova lična priča i njegov pristup rešavanju problema znatno su doprineli mojoj prvoj knjizi, *Navika bez stresa* (Izdanje Umeća lečenja, 1989.). Mada Tojupu nije bila poznata ta reč, kad sam mu opisao psihonavigaciju, bilo je jasno da je potpuno razume. Bio je fasciniran pričom o ljudima-pticama. "Mi imamo slične ljude na Javi", rekao mi je, "i na Javi i na Borneu."

Zamolio sam ga da me odvede na ceremoniju na kojoj mogu da sretnem takve ljude. Odbio me je na svoj uobičajeno otvoren način, rekavši da je za mene važniji rad na poboljšanju mojih sopstvenih tehnika. "Tvoje vreme će doći", rekao je smeškajući se, i prvo se bacio na posao da mi pomogne da poboljšam svoj Bahasa Indonesia (službeni jezik njegove zemlje).

Tojupov stav je bio ispravan. Ono što sam od njega naučio o alfa stanju kasnije je postalo važan deo mojih sopstvenih psihonavigacijskih iskustava. Aktivno poznavanje Bahasa Indonezije pokazalo se veoma dragocenim. Sati koje sam proveo s Tojupom, doprineli su mom ličnom razvoju na način koji je povećao moje sposobnosti da primam ali i da opisujem drugima događaje koje sam doživeo u godinama koje su dolazile.

Stvarni susret s indonežanskom psihonavigacijom morao je da sačeka jedno od mojih kasnijih putovanja, i nije se desio nigde blizu Tojupovih omiljenih planina. Umesto tamo, desio se na jednom od udaljenih spoljašnjih ostrva, daleko od Jave.

Kada mi je šef javio da će moj sledeći posao biti na Sulaveziju i da će trajati tri meseca, osetio sam oduševljenje. Možda ću sresti legendarne Bugije.

Odleteo sam iz Bostona u Džakartu, glavni grad Indonezije, na ostrvu Java. Pre polaska za Udžung Pandang na Sulaveziju imao sam nekoliko dana zakazanih sastanaka. Pošto sam se smestio u luksuzni hotel "Indonezija", nazvao sam prijatelja s prethodnog putovanja, Javanca, koji je radio u Ministarstvu za ekonomski razvoj.

Dugo smo razgovarali. Pravila lepog ponašanja u Indoneziji zahtevaju dugu učtivu konverzaciju pre nego što se dođe do glavnog. Napokon sam osetio da je

moja obveza ispunjena. Postavio sam pitanje koje me je zaokupljalo od trenutka kada mi je šef dao taj posao.

"Što znaš o Bugijima?"

"Bugiji? O da, prijatelju. Naravno. Ideš na Sulavezi, u zemlju strašnih Bugija! Čuo si priče. Sigurno ćeš tamo mnogo toga da vidiš. Dođi kod mene na ručak pa ćemo da razgovaramo. U redu?"

Te večeri moj indonežanski domaćin je bio veoma raspoložen za razgovor o plemenu Bugi.

"Oni uglavnom žive na Sulaveziju. Nekada davno su plašili tvoje pretke. Evropski trgovci začinima bojali su ih se i smatrali ih najdivljijim, najkrvožednijim gusarima na svetu. Bugiji su sebe, naravno, videli u drugačijem svetlu. Oni su samo branili svoju zemlju: oni su bili naša prva odbrambena linija u borbi s mornarima pljačkašima."

"Njihova tradicija se nastavlja. Oni uglavnom prevoze robu između ostrva. Indonezija ima preko trinaest hiljada ostrva. Potrebno je mnogo prostora za brodski tovar da bi se pokrile potrebe svih tih pristaništa. Međutim, svi mi znamo da Bugiji nisu napustili svoje običaje, bar ne sasvim. Čućeš brojne priče o njima i o njihovim divnim čamcima, nazvanim prahuji. Neke priče nisu istinite, ali mnoge jesu. Ne tako davno, njihovi prahuji nisu imali ni kompas ni kartu, ni radar. Neki još uvek nemaju."

Sedeo sam na ivici stolice. "Kako oni plove? Govoriš o jednom od najnesigurnijih mora na svetu. I o neobično dugim putovanjima."

"Da, znam. Da bi preživeli tokom svih tih vekova. Bugiji su morali da razviju posebne veštine. Učili su od drugih tradicija i naučili da sanjaju svoj put do cilja."

"Psihonavigacija!"

"Šta je to?"

"Mi koristimo reč 'psihonavigacija' za opisivanje te veštine."

"A, tako. Ne znam tu reč."

"Ljudi širom sveta praktikuju slične veštine. Nisam znao da ih neko koristi za plovidbu."

"Neki Bugiji to rade. Međutim, ta praksa izumire, zamenjuje je savremena oprema. Takođe, kažu da Bugiji prave nacрте i grade svoje prahuje u transu. Čuo sam da pripadnici plemena koji prave brodove postaju opsednuti šumskim duhovima, lebde po šumama i tako biraju najbolja stabla, smolu i druge materijale. Prema tradiciji, oni za svoje materijale koriste samo prirodne supstance, ništa od onoga što je stvorio čovek kao što su metal, plastika i slično. Oni poštuju prirodu. Videćeš."

Udžung Pandang pojavio se na horizontu, ispod i ispred «DC-3» kojim sam leteo do sledećeg odredišta. Nekada se taj grad-predstraža zvao Ma Kasar. Bio je

smešten na jednom od ostrva bogatog mirodijom - kasnije poznatog kao Celebes - koje je tražio Kolumbo kad je slučajno dospeo u Ameriku. Pokušavajući da izbací sve reči koje podsećaju na kolonijalno razdoblje, vlada je nedavno preimenovala ostrvo u Sulavezi.

Avion je počeo da se spušta. Polako smo kružiti iznad pristaništa Udžung Pandanga. Miljama unaokolo videla se velika pusta obala i more oko Jave i još desetine malih ostrva. Jedini znak ljudskog prisustva bio je mali drevni grad koji je izgledao kao da je zalepljen na samu ivicu zemlje obavijene tajnom. Unutrašnjost Sulavezija činilo je mnoštvo divljih planina. Čitao sam da je veliki deo ostrva bio neistražen, dok su plemena kao Toraja tvrdili da su se spustili u "zvezdanim brodovima" iz drugih galaksija.

Kod spuštanja sam primetio staru kamenu tvrđavu koju su pre više od tri stotine godina sagradili Evropljani s namerom da zaštite trgovinu mirodijama. Holandski, portugalski i španski avanturisti su tražili sreću na Celebesu: mnogi su umrli, neki su se obogatili.

Nekoliko velikih čamaca bilo je usidreno kraj ruševina jedne građevine. Buganeški prahuji! Kad sam ih video kako mirno leže na safirnim vodama, srce mi je ustreptalo od uzbuđenja. Moj javanski prijatelj rekao mi je da ti divni jedrenjaci obavljaju svoj zanat od Kambodže i Singapura na severu, preko Južnog kineskog mora, tesnaca na Malaki, Javi, Floresu i moru Banda, sve do Nove Gvineje i Australije na jugu i do Filipina na istoku, preko čitavog prostranstva Indijskog okeana, do Afrike na zapadu. To su predivni brodovi, spoj tradicionalnih ostrvskih brodova i portugalskih galija iz sedamnaestog veka. Rekao mi je da su oni na svetu jedina preostala flota visokih brodova koja prevozi tovar. Sad sam gledao dole na njih, u njihovoj matičnoj luci, na ostrvu koje Bugiji zovu domovinom.

Avion je dotakao zemlju, a ja sam razmišljao o poslu koji me očekuje na Sulaveziju. Bugiji i njihovi prahuji će zasad morati da pričekaju.

Kad sam izašao iz aviona, na aerodromu Udžung Pandanga, sačekao me je čovek koji se jednostavno predstavio kao Josuf. Bio je nizak i žilav, a gusta crna kosa u kovrdžavim talasima bila mu je sklonjena sa čela. Nosio je smeđu safari košulju, žutosmeđe radne pantalone i kožne sandale. Lice mu je bilo mršavo, s dubokim borama koje su se širile od uglova usta i očiju. Kasnije sam saznao da još nije navršio četrdeset godina i zaključio da su te bore nastale zbog njegove navike da se skoro uvek smeška i da takoreći nikad nije bez zapaljene cigarete s klinčićem. Tokom svojih putovanja u Indoneziju, navikao sam se na njihov miris. Čak i sada, miris klinčića budi u meni sećanje na Sulavezi, naročito na Bugije.

Josuf mi je objasnio da je on jedan od nekoliko lokalaca koji su određeni da rade samnom i sa drugim stranim konsultantima koje je indonežanska vlada zadržala da završe proučavanje razvojnih potencijala Sulavezija.

"Vi moj gospodar", rekao je na lošem engleskom, dok me je vozio u hotel.

"Ja činiti što vi naredili."

"Gospodar!" Ta ideja o naređivanju je imala zloslutni dublji smisao.

"Ne, ne, Josufc. Možda ste moj vodič, ili domaćin, ili..."

"Ali, jasno mi je." Okrenuo je svoj džip, marke Tojota, među gomilom bicikala-taksija, brzinom koja mi se činila samoubilačkom. "Vi ne voliti reč gospodar." Pritisnuo je sirenu. Vozači bicikla nisu pazili na saobraćajna pravila. Ignorivali su naš džip. Njihovi taksiji, nalik onima po čitavoj Indoneziji, bili su ukrašeni neobičnim prizorima u sjajnim pastelnim bojama; putnici su sedili na sedištima, običnim sanducima, ispred vozača koji su vrteli pedale.

"Zaboravio sam. U Indoneziji, gospodar značiti učitelj. Ja očekujem učiti mnogo od vas."

Odlučio sam da ostane na tome. Možda će ga moje ćutanje naterati da se koncentriše na put i taksije-bicikle.

Zaustavili smo se ispred zgrade koja je sigurno nekada bila divni holandski kolonijalni hotel. Sada mu je bilo neophodno krećenje. Kroz otvorene prozore džipa osećao sam smrad trulog smeća.

"To je moj hotel?"

"Najbolji u Udžung Pandangu. Gledajte. Imati pogled na okean". Pogled na divniu *prahu* koji je jedrio mimo nas. udaljen od nas ne više od dvesta metara, popravio mi je raspoloženje. "Ovo stvarno najbolji." Namignuo mi je. "Ovamo lideri Udžung Pandanga dovodili žene. Oh!" Kolutao je očima da bi naglasio. "Predivne žene. Da. Ne supruge, nego druge žene!"

Grupa otrcanih dečaka besposličila je na stepenicama starog hotela. Naredio je nekolicini od njih da uzmu moj prtljag, a zatim me je poveo kroz predvorje, pored recepcije uz stepenice. Na drugom spratu smo krenuli hodnikom koji je služio kao unutrašnji balkon. Kada sam pogledao preko ograde s leve strane, primetio sam unutrašnje nepokriveno dvorište-baštu. Desno su bila vrata hotelskih soba. Zaustavili smo se ispred broja 208. Svečano je izvukao ključ iz džepa i otvorio vrata. Unutrašnjost je ličila na *špihi*. Josuf je prešao preko sobe i zvučno otvorio drvene kapke. "Oh. pogledati." Pokazao je na pristanište i *prahu* koji je klizio prema otvorenom okeanu. Setivši se razgovora za ručkom u Džakarti, upitao sam se da li se tim brodom upravlja ili ga je zacrtao psihonavigatör.

Sama po sebi, soba je bila dovoljno prostrana. Imala je sto, dve stolice, orman, i dve široke komore i kupatilo.

"Ali, gde je moj krevet?" upitao sam. Josufa je to izgleda veoma zabavljalo. "Očigledno vi ne biti holandski špijun", rekao je odgurnuvši stranicu na jednoj od komoda. Unutra je bio krevet.

U detinjstvu sam iz priča Hansa Kristijana Andersena naučio o holandskim krevetima; zvučale su toplo i prijatno, ali meni u ovome nikad nije bilo potpuno

udobno. Uvek sam se osećao kao da se uvlačim u kovčeg. Vojska vaši s kojom sam ga delio razbila je svaki romantični utisak koji bi inače možda mogao da steknem.

Najbolje u tom hotelu bio je predivan pogled na pristanište i buganeške prahuje. Svakog jutra, kada otvorim oči, uživao sam u prizoru: scena je sigurno izgledala isto kao i u vreme kada su brodovi holandske Isločnoindijske kompanije plovili tim vodama. Osećao sam se povlašćenim što uživam u prizorima koji su nestali iz skoro čitavog sveta tokom poslednjih sto godina, ali stanovanje u tom hotelu iz kog je nedovoljno često iznošeno smeće, i sa lošim sanitarijama bila je skupa pogodba. Prve noći večerao sam u hotelskom restoranu pa sam sledeće dve proveo oporavljajući se od posledica tog obroka. Na kraju mi je Josuf pomogao da se preselim u vladin dom za goste na periferiji grada. Više nisam uživao u pogledu na prahuje, ali pedantna javanska kuvarica i njena besprekorna kuhinja bile su više nego dostojna nadoknada.

Krajem druge sedmice mog boravka, Josuf je predložio da zajedno provedemo nedelju na jednom od malih ostrva koje sam video iz aviona. Izletnički motorni brod polazio je rano ujutru. U nekom američkom turističkom mestu njegov kapacitet bi bio ograničen na možda dvadeset osoba. Ja sam izbrojao šezdesetpet. Bio je dug oko šest metara, drven, s malom kabinom na pramcu u kojoj su putnici naslagali svoj prtljag: korpe, peškire, ćebad, platnene torbe i torbe od trske. Brod je bio opremljen samo jednim spoljnjim motorom. Iako na motoru nije bilo oznaka, procenio sam da mu je snaga oko četrdeset konja i da je proizveden tokom drugog svetskog rata ili neposredno posle. Na sreću, tesnac Makasar je bio neubičajeno miran. Putovanje je trajalo malo više od jednog sata. Izgledalo mi je da su putnici srećni što s njima putuje stranac i pružili su mi mnogo prilika da poboljšam svoj Bahasa Indonesia. Iako različita ostrva i plemena imaju svoje dijalekte, većina Indonežana govori taj zajednički jezik i on se široko korisli u trgovini i u školama. Josuf i drugi Indonežani za ispomoć konsultantima, zahtevali su da u poslu svi govorimo engleski, tako da nisam imao prilike da vežbam jezik koji mi je Tojup pomogao da naučim.

Ljudi na brodu međusobno su delili hranu. Šalili su se i mnogo smejali. Jedna mala grupa počela je da peva pesme koje je Josuf okarakterisao kao celebesku narodnu muziku. Kad smo stigli do pristaništa koralnog grebena, zajednički smo pevali, čak i stranac koji nije imao pojma celebeski jezik niti je mogao da prati melodiju čak ni svojih omiljenih američkih pesama.

Atol je bio prelep, baš kao što je Josuf obećao. Nije bio veći od parka za bejzbol ali je bio bogato obrastao kokosovim palmama i tropskim cvećem. Oko središnjeg brežuljka uvijale su se staze i završavale se na vidikovcu na vrhu, odakle se pružao predivan pogled na Udžung Pandang u daljini, prahuje i druge brodove, koji su ulazili i izlazili iz pristaništa. Bez obzira na nekoliko stotina ljudi koji su te nedelje posetili ostrvo, na njegovom većem delu nije bilo gužve.

Posetioci su se koncentrisali u severnom delu na kom je bio sagrađen dugi drveni mol nad smaragdnom vodom. Pošto je atol bio okružen oštrim koralnim grebenima, plivačima i ronjocima je savetovano da koriste mol. Mogli su da dođu do kraja, zarone u duboku vodu izvan grebena i otplivaju nazad do stepenica na molu. Neki su nosili masku za ronjenje; pošlo sam pozajmio jednu razumeo sam i zašto. Greben u svim bojama duge bio je nastanjen milionima tropskih riba.

"Paziti na velike bele morske pse", viknuo mi je Josuf s mola. Zabacio je glavu unazad i smejao se. I ja sam se smejao, ali sam posle toga stalno gledao preko ramena i držao se mola. Setio sam se da je film o velikim belim ajkulama, *Plave vode, bela smrt*, bio snimljen severno od Australije, možda ne tako daleko od Sulavezija.

Tamo gde se mol spajao s obalom, dobro ugaženi put vodio je do kioska s osvežavajućim pićima. Malo posle podneva, Josuf je predložio da odemo tamo i kupimo bezalkoholna pića i kokose.

Poneli smo to i korpu sa sendvičima koju je Josuf poneo od kuće za goste na usamljeno mesto. na suprotnoj strani ostrva. Ovde nije bilo drugih posetilaca, već samo koralni koji su izbijali na površinu, zakržljale palme i samoća.

"Sviđa vam se?"

"Veoma. Kako to da ovde nema više nikog?"

"Ljudi Sulavezija su društveni. Vole gužvu, razumete? Međutim, ja znam da su američki ljudi osamljeni ljudi, s vremena na vreme. Ja mislimo vi voleti ovo mesto..."

"Dobro Josufe, imate pravo. To je kao da ste u raju."

Kada smo završili s ručkom, upitao sam ga da li bi bilo u redu da zaplivam.

"U redu, ali vrlo loše", rekao je on. "Koralni oštri i idu daleko. Vidite. Gde voda postati crna. tamo završavati." Pogledom sam pratio njegov prst i video da se boja vode na daljini od nekih šezdeset metara menjala od smaragdne u tamnogramiznu. Greben se prostirao toliko daleko. Osim jednog crnog oblaka koji je virio iza horizonta, nebo je bilo azurno plavo.

"Mogao bih da obujem patike."

"Da, ako to učiniti, biti dobro. Ali ne pasti."

Obuo sam patike i ušao u vodu. Odmah sam osetio oštro dno koje je bilo stopala. Bilo je mnogo rapavije nego što sam očekivao, solidna masa tvrdog koral. Voda mi je dopirala do gležnjeva. Krenuo sam napred, sapleo se ali nisam izgubio ravnotežu. Za trenutak sam u mislima video kako posrćem i s uganutim gležnjem padam na oštre koralne. Ta misao me je skoro naterala da se vratim, ali sam shvatio da ću se osramotiti ako to učinim.

Lagano sam napredovao i morao sam da se usredsredim. Prisilio sam se da budem strpljiv i veoma pažljiv dok sam nastavljao prema ivici grebena. Voda je bila prohladna, prijatan kontrast u odnosu na spoljašnju vrućinu. Koral se ispod

jasne površine prelivao u sjajnim bojama. Kada sam zastao da pogledam unazad, ugledao sam atol koji je odavde izgledao tako idilično da sam mogao da zamislim da Robinzon Kruso, umesto Josufa sedi na obali. Izgledao je izgubljen u meditaciji. Tišinu je s vremena na vreme prekidalo glasno kucanje papagaja.

Kada je voda poslala dublja, hodanje je bilo lakše. Osim toga, stopala su stekla određenu osetljivost na koral, tako da sam mogao malo da se opustim. Pažnju su mi privukli svetlucava voda i sjajne boje korala ispod nje. Pratio sam svet pod mojim stopalima. Postao sam deo tog sveta i izgubio svaki osećaj za vreme.

Odjednom sam osetio hladnoću na licu i naježio sam se od hladnoće. Voda oko mene je izgubila svoju iskričavost i potamnela je. Zaustavio sam se i pogledao u more. Dublja voda bila je uzburkana. Iznad mene je veliki zloslutni oblak pokrio sunce. Dolazeći s horizonta, on je skoro stigao do našeg atola. Kad sam shvatio da mi voda seže gotovo do grudi, znao sam da sam daleko od obale. Ponovo sam pogledao u more i video talas kojim je jato riba bilo izbačeno u vazduh uz ivicu grebena. Činilo mi se da je Josuf jako daleko. Zagledao sam se u njega i odjednom mi je sinulo da on stoji u plićaku i mahnito maše rukama.

Osetio sam opasnost pre nego što sam je ugledao. Možda je iskakanje riba probudilo moju podsvest. Kada sam se okrenuo prema javanskom moru, na neki način sam znao šta mogu da očekujem.

Njegovo oko bilo je ogromno. Ne trepćući, zurio je pravo u mene. Leđna peraja izvijala su se kao luk visoko iznad vode. Oklevala je, a zatim nestala. Divovski rep udario je po vodi, a zatim je zaronio. Sledio sam se. Veliki beli pas sigurno je bio dugačak kao i razdaljina između mene i ivice koralnoga grebena gde je lovio; možda tri puta moja visina! Osetio sam gotovo nesavladivu želju da pobegnem. Međutim, nešto, neki unutrašnji glas mi je rekao da mirno stojim. On neće napustiti duboki jarak, rekao mi je glas, ako ne učiniš neku glupost. Ostani na mestu.

Zurio sam u crnu vodu. Koliko duboko se prostirao podvodni greben? Nisam mogao ništa da vidim, samo sam mogao da se pitam da li je zaronio u ponor ili se šunjao preko mog grebena. Vreme je odmicalo. Brojao sam od jedan do sto. Onda sam shvatio da ga neću više videti, osim možda kasnije u noćnim morama. Polako sam krenuo nazad prema plićaku, a zatim sam pojurio na obalu, potpuno zaboravivši opasnosti oštrih korala. Josuf je čekao pod palmom. Tek tada sam primetio da pada kiša. Munja je rasparala nebo, a za njom je usledio glasan udar groma.

"Dobro vi izaći", rekao je Josuf. "Voda vrlo loša u električnoj oluji!"

"Zar ga niste videli, Josuf?"

"Videli koga?"

"Velikog belog psa!"

"Velikog belog psa? Ne, ne videti morskog psa. Gde?"

"Pravo ispred mene. Na ivici grebena. Tamo." Pokazao sam mu.

"Predaleko za mene da videti. Ali", nasmejo se, "nikakvo iznenađenje. Oni svi oko ovog područja. Ubiti mnogo rođaka."

"Rođaka?"

"Da, moj deda i stric oboje umreti od morskog psa. Mnogi Bugiji tako završiti."

"Josuf!" Bio sam zaprepašćen da se toga nisam ranije setio.

"Vi ste Bugi?"

"Naravno - pa, uglavnom."

Nekoliko dana posle naše posete atolu, došao je četvrti jul. Nadao sam se da ću da ga provedem s Josufom. Otkad sam saznao za njegovo poreklo, teško sam mogao da se usredsredim na svoj posao. Želeo sam da čujem više o buganeškoj kulturi, naročito o gradnji prohuja i navigaciji. Međutim, Indonežani ne slave američki Dan nezavisnosti pa su Josuf i ostali indonežanski radnici morali da dođu na posao.

Čarli, administrativni rukovodilac američkog tima i njegov najstariji član bio je strastven jedriličar. I on je bio fasciniran prahuima. Kada je saznao da imam šesnaest milimetarsku filmsku kameru, iznajmio je mali motorni čamac s kormilarom.

"Ja ću da platim vožnju", rekao je, "ako mi obećaš da ćeš mi poslati kopiju filma kad se vratimo u Ameriku."

Četvrti jul je bio divan dan, savršen za snimanje pristaništa. Jedini problem je bio naš mrzovoljni i neljubazni kormilar. Pravio se da ne razume Bahasa Indonesiju, a govorio je samo nekoliko engleskih reči. Proveli smo s njim dva sata dok nas je uz brektanje motora polako vozio oko kejeva. Čarli je napokon zatražio da nas odveze izvan pristaništa.

"Želimo da vidimo buganeške prahuje kako jedre", objasnio je Čarli. "Mi želimo da slikamo." Pokazao je na moju kameru i podigao ruke oponašajući snimanje filma.

"Bugiji, dobro", odgovorio je kormilar. Naglo je ubrzao pa je Čarli zamalo upao u more. Petnaest minuta kasnije približili smo se divovskom splavu - katamaranu koji se u ovom delu sveta upotrebljava za ribarenje. Kad nisu pod jedrima iz daljina izgledaju kao platforme izgrađene na stubovima koji se dižu iz okeana. Međutim, u vodi, kada su jedra razapeta, oni se veoma brzo kreću. Sam splav se uzdiže visoko iznad pontona i može da bude velik kao porodična kuća srednjeg staleža u američkom predgrađu. U njemu leže mreže, udice, jedra i obično ima kućicu u kojoj žive ribari i njihova porodica.

"To nije prahu", žalio se Čarli vozaču.

"Da. Bugi." Podigao je ruku kao da snima, oponašajući malopredašnju Čarlijevu pantomomu. "Ovde, da, Bugi."

Ljudi na splavu su bili veoma ljubazni. Pozvali su nas na palubu; i ne samo da su nas hrabрили da snimamo već su nam i mnogo pomogli inscenirajući nekoliko scena: bacanje sidra, spuštanje i dizanje mreža, podizanje jedara i kuvanje hrane - sve to jureći po moru. Na rastanku, smo im poklonili kesicu slatkiša, maslac od kikirikija i krekerе koje smo poneli za užinu. To im se dopalo, mada sam siguran da je to bila mala naknada za njihovo razočaranje kada su saznali da film neću razviti pre nego što se vratim u Ameriku.

Kad smo krenuli nazad bilo je kasno popodne. Videli smo prahue, privezane za dokove ili kako jedre u daljini, ali se nijednom nismo približili, iako je dan bio prijatan i mada sam snimio neke od najupečatljivijih filmove koje posedujem, ipak smo bili razočarani.

Kad sam sledećeg dana ispričao Josufu naš doživljaj, on je pažljivo slušao. Zatražio je da mu opišem čamac koji smo iznajmili i vozača. Onda se namrštio, što je za njega bilo neobično.

"On loš čovek. Znam. Ubiti kapetan pratnja. Borba noževima. Ne davno. Sada se držati dalje od prahua. "Zatim se njegovo lice ozarilo. "Vi želeli videti prahue? Zašto ne reći Josufu? Ja pokazali vama prahue. Mnogo. Svakako. Prava stvar. Sasvim posebni prahui. Da."

Sledećeg slobodnog dana Josuf i ja smo rano krenuli. Vozili smo se skoro dva sata dvosmernim taracanim putem. Na kraju se put suzio i pretvorio u blato. Zatim je postao malo više od staze između visokih palmi. S leve strane smo na mahove mogli da vidimo more. Često sam primećivao belu peščanu obalu. Josuf je neprestano ćaskao. Ponekad je mešao Bahasu sa svojim engleskim što obično nije radio. Bilo je očigledno da je uzbuđeniji nego obično.

"Ovde vrlo blizu ja živeti do šesnaeste godine. Jedrili mnogo, mnogo puta s tog mesta. Po čitavoj Indoneziji." Nasmejao se. "Volio mnogo lepih žena."

Trgnuo je upaljač i džip je naglo skrenuo levo. Točkovi su se vrteli u pesku, a zatim smo projurili kroz gomilu niskog grmlja. Odjednom mi je srce gotovo zastalo. Nisam mogao da verujem prizoru pred svojim očima.

Tamo, na kraju puta, bio je ogroman prahu. Bio je visok i suv, možda petnaest metara od ivice vode; redovi kolaca sličnih korenju koje izbija iz svoje ljuške na peščanoj obali, držali su ga u uspravnom položaju. Bio je nov novcat - devica neporinuta u more. Meni je izgledao kao slika Nojeve barke u izgradnji koju sam voleo kao dete. Oko njega je bilo desetak ili više ljudi koji su marljivo radili. Neki su bili zauzeti trupom broda, drugi su radili u malim grupama ili pojedinačno, po strani, s bradvama, sekirama, ručnim bušilicama, pripremajući delove za kasniju upotrebu.

"Oh, divno!" uskliknuo je Josuf. "Idemo napred, u redu?"

"Da, naravno." Osećao sam da vidim nešto što sam očekivao čitavog života. Slike Dugog Džona Silvera i Frensisa Drejka su ispunile moj duh.

Vozio je još tridesetak metara, pre nego je isključio motor. Nisam skidao oči s prahua. Sada, kad smo bili blizu, zaprepastilo me što vidim stotine drvenih štapova koji su virili iz trupa kao ježeve bodlje.

"Šta je to, Josufe?"

"Bugiji ne koristiti eksere. Taj prahu nema metal. Samo drvo. Oni držati brod zajedno." To su bili drveni klinovi.

"Oni se šire u vodi?" Spojio sam šake, a zatim ih raširio. "Izvršno?"

"Da, da. Bolje od eksera. Videti?" Pokazao je čoveka visoko na platformi koji je zabijao klin dublje u trup pomoću drvenog malja. "Sve drvo je blagoslovite od šumska..." tražio je rcč. "Znate." Napravio je grimasu, isplazio jezik i mahao rukama oko ušiju.

"Blagosiljano od šumskih duhova?" i sam sam se čudio onome što govorim.

"Da, da, blagosiljano od duhova. Sve na prahu dolazi od šume: bambus, trska, kokosova ljuska, slatka palma. Sve blagosiljano od duhova. Ako brodograditelj zaboraviti, ako jedno deblo ne blagosiljano, zao duh može uvući - brod tone. Mnogo ljudi umiru. Dođite."

Ostavili smo džip i odšetali se do mesta tačno ispod pramca. Drvo je ispuštalo divan miris svežine. Njegov miris se mešao s mirisom mora. Josuf je izmenio pozdrave s nekolicinom radnika. Tri čoveka koja su sedela pored krme, ustala su i lagano pošla prema nama. Josuf me povukao za ruku i mi smo im krenuli u susret. Viknuo je pozdrav na Bahasi Indonesiji.

Zatim meni: "Onaj stari Buli. Najbolji buganeški graditelj prahua. Drugi, učenici."

Buli je bio niskog rasta i pogrbljen. Kosa mu je bila gusta i seda. Njegova ogrubela koža ukazivala je na mnoge godine provedene na moru pod žarkim ekvatorskim suncem. Nedostajali su mu prednji zubi. Iako nikada nije rekao koliko ima godina, delovao je kao osamdesetogodišnjak. Njegovi učenici su bili mladi, oko dvadeset godina ili malo više. Sva trojica su bili obučeni u tradicionalne batik-saronge čije su boje izbledele od mora i sunca. Bele košulje s kratkim rukavima su bile raskopčane napred. Kao i drugi radnici išli su bosu. Jedan od učenika je nosio crni filcani *peci* šešir, kakav su često nosili muslimani. Glava drugog je bila obmotana jarko crvenim šalom koji je pravio dug rep niz. njegova leđa. Podsetio me je na priče o gusarima koje su toliko povezane s legendama o Bugijima.

Gledajući ih kako se približavaju, pitao sam se da li ima istine u priči da mogu da konstruišu prahue pomoću psihonavigacije. Da li oni zaista levitiraju, kao što kaže legenda, i lebde po šumama da bi odabrali materijale koji su im potrebni? Naravno da su takve misli bile u suprotnosti s uverenjima s kojima sam odrastao,

ali u Ekvadoru sam naučio da svet nije tako isplaniran i racionalan kao što naši naučnici žele da prikažu.

Buli je oduševljeno pozdravio Josufa. Uveravao me je na Bahasi da je Josufovon prijatelj i njegov prijatelj. Toplo me je potapšao po ramenu. Kasnije ću saznati da to nije bio uobičajen gest, pogotovo što sam osoba evropskog porekla. Poveo me je nazad, na mesto blizu krme gde je ranije sedeo, poslavši svoje učenike po vruć čaj i kolače od pirinča.

Dok smo čekali da se učenici vrate. Buli i Josuf su razgovarali o svojim porodicama i poslu. Svaki put kad smo bili u društvu drugih Bugija, Josuf je govorio Bahasu, jezik koji smo svi razumeli. Činilo mi se da Buli nemilosrdno zadirkuje Josufa zbog njegovog napuštanja tradicionalnog buganeškog načina života i prihvatanja državnog zaposlenja u gradu. Josuf nije pokušavao da se brani, jednostavno se smejaio zajedno sa starcem.

Napokon su stigli čaj i kolači. Josuf je ukratko ispričao trojici mladića o mom poreklu i prilikama i objasnio im moje zanimanje za prahue, naglasivši da mi se stvarno sviđaju običaji Bugija i da nisam kao drugi Evropljani i Amerikanci. Izgleda da je to impresioniralo naše domaćine i ja sam mu zbog toga bio duboko zahvalan. Poklonili su mi se. Posle toga su me izgleda prihvatili, ako ne kao jednog od svojih, onda bar kao dobrodošlog gosta.

Josuf mi je zatim ispričao kako je Buli počeo da gradi prahue u mladosti, kao učenik svog dede, čuvenog brodograditelja kog su ubili Japanci za vreme njihove invazije na Indoneziju u Drugom svetskom ratu. Njegova porodica je bila nadaleko poznata. Godine 1962. Bulija je unajmila Tajvanska brodska kompanija da im pomogne u izgradnji jahte na jedra. Proveo je nekoliko godina u Tajvanu, ali je bio razočaran.

"Oni grade brodove bez ljubavi ili obzira prema prirodi", rekao mi je Buli, govoreći veoma polako i jasno na Bahasi. "Sve je metal i plastika, osim trupa. Kada sam bio tamo, hteli su da pravim brodove od fiberglasa. Standardni brod", pljunuo je. "Za mene je to klanjanje đavolu. Oni koriste kalupe. Svi njihovi brodovi su slični. Pih, kome to treba?" Pokazao je na prahu: "Svaki od mojih brodova je živ duh poput tebe i mene. Svaki je drugačiji. Svaki mora da potekne od prirode. Sve je na mojim prahuima prirodno. Sve."

Pošto smo završili užinu, Buli je pozvao svoje učenike u stranu, na dug razgovor, očigledno im dajući uputstva. Zatim je mene i Josufa poveo u razgledavanje broda koji je gradio i drugog koji je stajao u plicaku i koji je trebalo popraviti. Njegova tvrdnja o prirodnim materijalima nije bila preterana. Čak i šavovi na takovim palubama bili su ispunjeni lepljivim palminim vlaknima. Konopci su bili od kokosovih ljustica. Drveni trupci su bili učvršćeni trakama španske trske. Jarboli i deblenjaci su bili izrađeni od stabala iz džungle. Ni na jednom prahuu nije bilo elektronske ili navigacione opreme, pa čak ni kompas.

"Čuo sam da vaši kapetani mogu da plove bez instrumenata", rekao sam. "Kako to postižu?"

"Mislim da već znate odgovor", rekao je namigujući. "Oni postupaju na isti način kao i ja kada pravim nacrt prahua."

Njegov odgovor ostavio me je gotovo bez daha, ali sam se trudio da se to ne primeti. "Da, čuo sam za to. To se radi pomoću sanjanja, u transu."

"Možete to i tako da opišete."

"Međutim, čuo sam mnogo priča. Neki kažu da se u tom stanju dižete i letite kroz šume da bi izabrali najbolje drvo."

Buli se nasmejao. "Da li vam je teško da poverujete u tako nešto?"

"U mojoj kulturi to ne radimo."

"Ne. Vi gradite prahue od metala i fiberglasa. Kalupi."

"Dakle, ono što se priča je istina?"

"Vi ste pronicljiva osoba. Postavili ste mi ozbiljno pitanje koje zaslužuje ozbiljan odgovor." Okrenuo se prema Josufu. "Ugovoričš još jedan sastanak?" Okrenuvši se opet prema meni, naklonio se.

Sastavio sam vrhove prstiju i uzvratio naklonom. "Hvala. Radujem se sledećem viđenju."

Za vreme vožnje nazad u Udžung Pandang, pokušavao sam sebe da ubedim da je poseta brodograditelju opravdana, kao deo mog posla. Josuf, koji nije delio moju potrebu za racionalizacijom strpljivo je slušao.

"Na kraju krajeva", rekao sam, "veliki deo trgovine ovog ostrva oslanja se na prahue. Brodogradnja je važan sastavni deo lokalne ekonomije. Da li se slažete samnom?"

"Da, slažem se." Pritisnuo je sirenu; dva kratka zvuka niz prazan put. "Mi se vratiti brzo!"

Naša druga poseta je bila potpuno drugačija od prve. Josuf je zaustavio džip pored prelepog prahua. Sve je izgledalo potpuno isto kao i pre, osim što na vidiku nije bilo nikog.

"Da li je danas neki praznik?" upitao sam. Zatim sam primetio nelagodu na Josufovom licu. Izašao je i pogledao završen posao na trupu. Okrenuo se i brzo pošao prema krmu. Išao sam za njim na pristojnoj udaljenosti i video kako se zaustavlja, gleda dole prema obali i nestaje iza prahua. Potrčao sam za njim. Kad sam stigao na krmu, skoro sam se zalepio u njegova leđa. Nasmešio mi se, pokazao prstom i zakikotao.

"Oni guraju u more starinu", rekao je na engleskom, rukom pokazujući prahu koji je bio na obali zbog popravke. Na njemu su vrveli Bulijevi radnici. Kao što to obično biva, izabrali smo loš dan da posetimo brodograditelja. Dok su bili zaposleni porinućem starog prahua, on je otkrio kvar na jednom od dva vesla koja se koriste za kormilarenje i stabilnost. Skoro tri sata smo posmatrali kako su se

Bugiji mučili da ga smeste nazad na podupirač. Kada su ga napokon savladali, radnici su proveli ostatak dana revnosno popravljajući veslo. Iako je ono što smo videli bilo zanimljivo, nije bilo prilike za opušteni razgovor o psihonavigaciji.

Dve nedelje kasnije, Josuf je rekao da je došlo vreme da ponovo pokušamo. Uverio me je da će biti mirno. Saznao je od prijatelja da je veslo popravljeno i da prahu ponovo jedri. Naša javanska kuvarica spakovala nam je ručak u korpe jarkih boja i mi smo krenuli. Stigli smo u podne.

Josufova informacija je bila tačna. Stari prahu je nestao. Novi je još ležao u svojoj kolevci od stubova sličnih korenju i mnogo je uznapredovao u odnosu na ono kakav je bio pri našoj prvoj i drugoj poseti. Bio je obojen u belo. U stvari, izgledao mi je gotov pa sam se bojao da li ćemo imati problema u drugom porinuću.

"Ne, za mnogo nedelja", rekao je Josuf, govoreći Bahasom kao što je bio njegov običaj među Bugijima. "Okosnica je dobra, da, ali to je samo spolja. Ima još puno posla. Unutrašnjost mora da se završi." Njegov izraz lica je bio neobično ozbiljan: "I duh prahua."

Buli je bio oduševljen što nas vidi. Nakon uobičajene izmene novosti, izvinio se za zbrku prilikom naše prethodne posete. Nigde se nisu videli njegovi učenici.

"To je toplije nego u vulkanu, ali to je vrlo, vrlo dobro za mlade ljude. Mnogo znoja mnogo znanja!"

Odveo nas je do skupine drveća blizu mora. Pojavio se jedan pomoćnik i prostro batik sa slikom koja je predstavljala bitku mitskih heroja. Josuf je otvorio korpe i razdelio ručak. Kada se pomoćnik vratio s vrućim čajem, bio je nagrađen Bulijevim pozivom da nam se pridruži.

"Ovde ima dovoljno hrane da se nahrani čitavu posadu na otvorenom moru", rekao je brodograditelj. "Ono što ne pojedemo, daćemo ljudima." Mahnuo je rukom prema prahuu.

"Da li mornari dobro jedu na putovanjima?" upitao sam.

"Veoma dobro nekoliko dana." Bulijevom smehu pridružili su se Josuf i pomoćnik. "Ako put traje duže", slegnuo je ramenima, "Ko zna? Sve zavisi od toga šta more ponudi."

"Jednom", rekao je Josuf, "prahu na kom sam bio, ostao je bez vetra više dana. Svu hranu smo pojeli. Zaronili smo i našli lupare na brodskom trupu. Odlično jelo."

Pogledao sam sumnjičavo na jelo pred sobom. "Mislim da smo svi različiti", rekao sam. Svi su se smejali. "Da", rekao je Buli. Držao je ruke ispred lica, s dlanovima okrenutim prema napolje. Polako ih je približio. Oba palca i oba kažiprsta su se dodirnuli. Okrenuo je ruke tako da su dlanovi bili okrenuti prema meni. Njegove oči gledale su u moje - sada su bile ozbiljne, svaki znak veselja se

izgubio - kroz prostor uokviren njegovim prstima, prostor uobličen da liči na dijamant. "Ljudi su različiti", rekao je držeći ruke nepomično. "Svako vidi svet prema svojim shvatanjima. Ko može da kaže šta je ispravno? Nije li to stvar gledanja? Onoga što odabiramo?"

"Slažem se s tim što kažete." Osećao sam da se nešto važno dogodilo između nas.

"Moji preci su bili heroji, ali za vaše pretke oni su bili đavoli." Spustio je ruke.

"Znači, vi ste čuli za Bugimene."

Naklonio se. "Pa ipak, uprkos razlikama među ljudima, neke stvari su se oduvek znale. Svi ih, osim nekolicine, dele. Vas zanima kako su naši kapetani upravljali prahuima."

"Da, i kako ih vi pravite."

"Naravno. To je isto." Ispružio je ruke nad stolnjakom od batika kao kockar koji širi špil karata kao lepezu. "Vidiš sliku? Ona simbolizuje dva jastva. Ovde dole na dnu su dve neprijateljske vojske koje vode dva čuvena generala. Oni predstvljaju svakidašnji, fizički svet.

Ovde gore na vrhu su duhovna jastva. Vidiš? Ona mogu da putuju u viša područja da bi dobila uputstva i vratila se s tim uputstvima fizičkim jastvima. Fizička jastva mogu zatim to znanje da pretvore u delovanje."

Bulijev opis me je podsetio na šuarskog šamana čija je duša otišla da se sretne s jaguarom, a zatim se vratila da povede ratnika životinji. "To je način na koji vaši kapetani plove?" upitao sam.

"To je stari način. Ispravan način. Poznat kao povezanost dva jastva. On ne postoji samo kod nas, Bugija. Mnogo, mnogo ljudi koristilo ga je tokom prošlih vremena. Vidiš, jedno jastvo – duh, ako ti se to više sviđa - napušta telo i ide na dug put, "putovanje prema istini". Ono ne vidi uvek stvarni put. Međutim, ako su jastva ispunjavala svoju dužnost prema bogovima i imaju potrebne vrline, ispravni uvid će se javiti i duhovno jastvo će izaći na pravi put. Zatim može da se vrati da pokaže put drugom delu jastva."

"Da li stvarno letite?" Nisam znao drugu reč kojom bih izrazio pojam levitacije.

"Letimo? Pa naravno. To jest, to radi duhovno jastvo. Da ne koriste tu metodu kako bi drugačije kapetani mogli da pronađu put preko širokih okeana? Kako bi brodograditelji kao ja, pronašli savršeno drvo među svim drvećem u šumi? Povezanost "dva jastva" donosi blaženstvo osobi koja ga koristi i "efikasno" je, kako bi to Evropljani rekli", uzdahnuo je. "Na žalost, iako je to pravi put, on izumire u mom narodu. Mnogi su se ulenjili. Izgubili su tu sposobnost i sada se uzdaju u metalne i staklene spravice. Moraš da budeš vešt ako hoćeš da praktikuješ

"dva jastva". Za to je potrebno mnogo vežbe, strpljenja i godine rada. Novoj generaciji nedostaje potrebna duševna snaga."

"Nema discipline". Bulijev pomoćnik prezirno je pljunuo.

"To je sve neobično zanimljivo", rekao sam. Srce mi je udaralo brže, ali sam se trudio da ne pokažem svoje uzbuđenje da ne bih uvredio svog domaćina. "Kakva je obuka potrebna? Šta ta osoba mora da poseduje?"

Buli se nije kolebao. "Najhitnije su dve stvari: vera u moć prirode i pozitivan stav." Podigao je ruke i nacrtao njima krug oko tela. "Priroda je najviša, ona stvara svu energiju. Ljudi samo treba da prihvate, ono što ona nudi. Ne smemo da je zloupotrebljavamo, ni da je vređamo. Zato polažem toliku važnost na prirodne materijale kod gradnje svojih brodova. Priroda je savršena. Moja jedina mogućnost dostizanja savršenstva postoji onda, kada su priroda i svi duhovi koji paze na nju, na mojoj strani. Da bi bila sa mnom, ja moram da prihvatim ono što ona nudi i to mudro da iskoristim."

"Čuo sam sličnu filozofiju od drugih ljudi u dalekim delovima sveta koji takođe praktikuju ono što vi nazivate 'dva jastva'.

"Mudri ljudi", rekao je Josuf.

"Želeo bih da više ljudi u mojoj zemlji poveruje u to."

Buli mi je blago rekao: "Možda je vaša sudbina da im pomognete. Morate da pokušate. Ali setite se i nečeg drugog. Ne možemo da postignemo ništa ako ne verujemo u ono što radimo. Da bi se sagradio dobar prahu, morate da imate veru. Morate pozitivno da mislite. Niko ne može da koristi pristup 'dva jastva', ako ne veruje da će da deluje. Da bi ti generali bili pobednici", pokazao je one u gornjem delu batika," oni moraju pozitivno da misle. Onaj koji je najpozitivniji imaće najviše uspeha. Njegova vojska će pobediti."

Možete li vi da se krećete, kao ovi generali, od jednog jastva do drugoga i opet nazad?"

"Naravno. Mogu i moram da bih mogao da gradim prahue."

"Kako?"

"Prvo vizualizujem", osmehnuo se. "Naravno, pre toga moram da očistim svoj um i da posetim duhove."

"Šta to znači?"

"Meditacija. Meditiram i potpuno se opuštam dok mi telo ne obamre. Izgleda kao da se sve zaustavlja: moj mozak, srce, želudac i pluća. Putujem u zemlju duhova. Oni mi pokazuju kuda će ići prahu kog se spremam da izgradim. Kakve oluje i grebene će sresti na svom putu. Vidim sve to, vizualizujući kroz oči duhova. Oni mi pokazuju da znam gde je prahu potrebna snaga. Kasnije se opet obraćam duhovima, da bi mi pomogli da odaberem odgovarajuće materijale: drvo za trup i palube, stabla koja će se istesati za jarbole. Sve."

Moje misli su se vratile u Ekvador. Prizor je bio jasan kao dan. "Slično kao ljudi-ptice", rekao sam, ne shvaćajući da sam govorio naglas. Njih trojica izmenjali su poglede. "Ponekad", rekao je Buli, "naši kapetani uzimaju oblik ptica-duhova. Oni lete preko mora i vraćaju se sa znanjem onoga što se tamo nalazi. To im omogućava sigurnu plovidbu."

"Kad sam imao osam godina", rekao je Josuf. "bio sam mali na brodu, na prahuu koji je plovio za Cejlon. Moj otac je bio član posade. Naš kapetan je bio ponosan što je imao savremenu opremu za navigaciju koju je nabavio u Džakarti. Indijski okean može za vrlo kratko vreme veoma da se razbesni. Pogodio nas je užasan tajfun. Nikad se nisam tako uplašio, ni pre ni posle toga. Naš kapetan je poginuo kad se na njega srušio glavni jarbol, talasi su ga odneli s palube. Kada je oluja prošla, otkrili smo da je kutija sa sekstantom, kompasom i hronometrom, nestala.

"Bili smo usred okeana, nedeljama udaljeni od kopna i nismo imali pojma gde smo ili u kom smeru bi trebalo da idemo. Na brodu nije bilo nikog ko je znao nešto o savremenoj navigaciji. Tada je istupio jedan starac, koji se zvao Rasmon. Pozvao nas je sve da se skupimo oko kormila. Rekao nam je da će on da vodi brod na Cejlon. Naučio nas je da popravimo i ponovo postavimo jarbol. Za to su nam bila potrebna dva dana, ali napokon smo uspeali, mada je jarbol sada bio kraći nego pre. Sledećeg jutra opet nas je okupio."

"Rekao nam je da je tokom noći ptica ušla u njegovo telo i prenela njegovo drugo jastvo preko okeana na obalu Cejlona. Dok je leteo, pažljivo je posmatrao položaje određenih zvezda na koje mu je ukazala ptica. I sada, rekao nam je, on će da upotrebi te zvezde kao vodiče do našeg odredišta. Biće potrebno osam dana i sedam noći. Naravno, svi prisutni su znali da je to bio način na koji se pre plovilo na prahuima. Neko je upitao Rasmona da li je on to nekada ranije radio. Njegov pogled preletao je od jednog do drugog. "Mnogo puta", rekao je. Dobro se sećam njegovih sledećih reči: "Pre nego se većina vas rodila, pre nego se rodila moderna oprema!" Posle toga prišao mi je otac. Rekao mi je da će to biti ili moje poslednje putovanje ili najuzbudljivije."

"Svake noći Rasmon je sedeo na palubi, meditirao je i posmatrao zvezde. Svakog jutra govorio je kormilarima u kom pravcu da usmere brod. Dani su prolazili. Osmog dana osećali smo se obeshrabreno. Moj otac je veći deo dana proveo u molitvi. Oko podne se digao jak vetar. Zatim, malo pre zalaska sunca, izviđač smešten visoko u korpi na jarbolu uzviknuo je tri najdivnije reči koje sam ikad čuo u svom kratkom životu. "Zemlja na vidiku!" Osmo noć je tek počela kada smo bacili sidro. Naš prahu je stigao na Cejlon!"

Slike Ekvadora i uspomena na druge razgovore počele su da naviru. Ukratko sam opisao Ekvador i istoriju Inka. Zatim sam im ispričao priču o Tupa Inki i savremenije putovanje Kon-Tikija. Kad sam završio, svi su se složili da je ono što

je uradio Rasmon i drugi Bugiji – bilo kao ptice ili neki drugi duhovi - slično majstoriji koju je izveo sveštenik Tupa Inke.

U leto 1989. dobio sam kopiju članka pod naslovom "O metafizici i polinežanskoj navigaciji". Bio je objavljen u *Avaloki*, časopisu za religijska i kulturna pitanja. Autor, Džejms Bar, opisao je sebe kao "pomorca i navigatora". Napisao je:

U više navrata tokom osamdesetih godina, učio sam kod četiri čoveka koji su posedovali veštinu navigacije na otvorenom moru. Ti uvaženi džentlmeni bili su Trahei Teiki (Maori), J. V. Kei (Tahiti), Žak Koa (Bora Bora) i Melju Burk Moi (Rorotonga i Zapadna Samora). Moja obuka, osim one s Teikijem. bila je u obliku razgovora za vreme plovidbe jer sam radio kao mornar i kuvar na njihovim brodovima. Pre toga. nisam imao pojma da je umeće navigacije u (tradicionalnom smislu) još živo u Okeaniji. Još manje sam poznavao prirodu tradicionalnog sveta Polinezije i njegove sličnosti s drugim sistemima koje sam poznavao.

Gospodin Bar je bio fasciniran činjenicom da, iako se "Okeanija sastoji od malih ostrva i koralnih grebena, izolovanih hiljadama morskih milja", kulturne sličnosti među različitim narodima ipak su jake.

Zapravo, kulturne razlike između različitih ostrva jako su male pa se može reći kako Polinežani imaju manje-više jedinstven pogled na svet s malim razlikama. Da bi se protumačilo takvo jedinstvo, treba potražiti metodu koja se koristila za prelaženje preko vodenog bezdana. Treba potražiti navigatore i njihovo umeće.

Sistem navigacije opisan u tom članku sličan je onom koji upotrebljavaju Bugiji. Sastavljen je od tri koraka: "doslovni koji uključuje svakodnevni fizički svet", "moralno ili finije područje", iznad doslovnog, "koje vuče čoveka prema gore" i "tajanstveno" koje ukazuje na "apsolutni nivo", transcendenciju poput više duše u bugijskom pristupu dve duše.

Prvi nivo - doslovni - povlači za sobom posmatranje oblaka, morskih ptica i boje mora. Da bi se to postiglo, um treba očistiti od svih suvišnih misli i punu pažnju usmeriti na pojave kako se one javljaju. Govorili su mi da su za to potrebne godine vežbi. Potrebno je naučiti "gledati" i "videti" fine aspekte promena i primeniti ih u zadatku nalaženja smera.

Da bi napredovao do drugog i trećeg koraka, kandidat mora da se opušta i da uđe u meditativno stanje.

U suštini, potrebno je potpuno napuniti pluća vazduhom i svu pažnju usmeriti na čin disanja. To se mora učiniti na brodu, dovoljno daleko od kopna tako da bi moglo da se oseti dizanje i spuštanje talasa. Dah treba uskladiti s talasima, tako da se kod dizanja broda duboko udahne ("sve do stopala"), a kod spuštanja treba polako izdahnuti, zajedno s talasam. Tom praksom, um "postaje more" i čovek može direktno da komunicira s elementom, tako da se svaka

promena odmah primeti. Potrebno je "komunicirati s telom Gospodina talasa" tako da se njegov um upozna kao sopstveni.

Drugi korak uključuje komunikaciju s vodičem ili s unutrašnjim pilotom, u ovom slučaju bićem koje je zajedničko za neku kulturu.

Tuaratiju, Gospodaru okeana upućuje se niz molitvi, razbija se kokosov orah i njegov sok se ispušta u more, a za to vreme se moli da Tuarati vodi duh navigatora preko svog carstva.

Na tom mestu, kandidat ulazi u treći stadijum: on jasno spoznaje put koji on i njegov brod treba da slede.

Potrebno je pozvati Gospodara mora (Tuaratija) i slušati uputstva preko njegovog tela, a zatim "spoznati njegov duh". Ako "spozna" Tuaratija, čovek zatim može da spozna "vrhunskog Tangaroa". On je Taj koji jedri tvojim kanuom. Čovek "zna" more, "pokreće se s njim i pomoću Tangaroa, preko Tuaratija, jedri u svom kanuu prema svome odredištu.

Kandidat, kao Rasmon iz Josufove priče, oslanja se na zvezde da mu pomognu u tom procesu. Zvezde igraju ulogu vodiča kako bi pomogle onom što Bugiji nazivaju duhovnim jastvom, u njegovom zadatku podupiranja niže, fizičke duše.

U svojoj suštini, zvezde su živa bića kojima se može približiti ako je duh "ispunjen morem", kako je to gore opisano. Njima se treba približiti preko Gospodara talasa (Tuaratija) i "upoznati" ih preko Njega. Ta bića mogu da osiguraju smer (doslovni) i savet (moralni), ali ih je potrebno upoznati ili približiti im se pomoću Gospodara talasa, a od njega do mislićnog Tangaroa.

Bio sam opčinjen tim opisom navigatorskih tehnika koje su upotrebljavali Polinežani. Bez sumnje su se Bugiji i Polinežani mnogo puta sretali tokom vekova. Njihovi tradicionalni pristupi navigaciji imaju mnogo zajedničkog. Još fascinantnijaja je činjenica da i jedni i drugi toliko toga dijele s kulturama amazonske džungle i s Kečuama, visoko u Andima na suprotnoj strani planete.

Bilo mi je potrebno još jedno putovanje u Ekvador da bih počeo da shvatam koliko su ti narodi zaista ispreplitani. Kad sam se vratio u zemlju u kojoj je za mene sve počelo, napokon sam naišao na naučno tumačenje kako i zašto psihonavigacija deluje.

PIČINČA: ISTRAŽIVANJE TEORIJE

U bostonskoj centrali izbio je sukob dok sam ja bio na Sulaveziju. Glavni posao mog preduzeća bilo je pružanje inženjerskih usluga industriji, državnim predstavništvima i novonastalim firmama vrhunske tehnologije. Oko osamdeset posto tih poslova bilo je u Americi. Mnogi od vlasnika preduzeća, koji su bili u isto vreme i rukovodioci, branili su status quo. Međutim, druga grupa - s rastućim uticajem - isticala je važnost međunarodnog tržišta, naglašavajući potrebu raznovrsnosti, proširujući ono što se nazivalo *soft profitables!*, neinženjerijske discipline.

Moj opstanak u preduzeću je doveden u pitanje. Smatrali su me delom "soft profitables". Politika unutrašnje borbe bila je za mene novo iskustvo i moram priznati da me je ta ideja privlačila; odlučio sam da se upustim u borbu.

I dalje sam aktivno obavljao konsultantske poslove u stranim zemljama, naročito u Kuvajtu, Saudijskoj Arabiji. Iranu i drugim zemljama OPEK-a koje su se nedavno obogatile. Vremc je bilo povoljno. Započeo sam mnoge poslove pa sam morao da zaposlim nove ljude da mi pomognu. Na sreću, na raspolaganju su mi stajali studenti univerziteta s područja Bostona. Za poslove u prekomorskim zemljama izabrao sam nekadašnje dobrovoljce Mirovnog korpusa.

Dvadeset devet meseci pošto sam se vratio iz Sulavezija, predsednik se povukao. Moja strana je pobedila. Imao sam trideset zaposlenih pod svojom upravom. Po standardima preduzeća, to je bio magični broj, dovoljan da dobije naziv odseka. Što je bilo još važnije, kao šef odseka, mogao sam da budem biran i da postanem vlasnik. Kasnije te godine, moje ime je bilo ubačeno u žreb i veće direktora izabralo me je u posvećene redove američkih kapitalista.

Razdoblje korporacijske borbe i godine koje su sledile bile su za mene jedinstveno obrazovanje. Moja učionica bila je jedna od onih u koju će malo koji profesor biznisa ikad ući. Činjenica je da sam sam stvorio svoj posao, premda to verovatno ne bi bilo moguće u drugačijoj političkoj klimi. Bez obzira na očiglednu korist, moj posao je sa sobom nosio i teška opterećenja. Često sam putovao, ali

nikada nisam ostajao na jednom mestu duže od nedelju dana. Zbog zauzetosti nisam više imao prilika za susrete s ljudima kao što su Tojup i Buli ili za istraživanje psihonavigacije. Tada sam "slučajno" sreo divnu osobu.

Njegovo ime je bilo Hulio Sinči - istaknuti bolivijski pravnik koji je završio pravo i filozofiju na Harvardu. Dogodilo se da sam sedeo pored njega u avionu, na letu od Majamija do La Paza, gde sam imao poslovnu konferenciju. Prvo sam u njemu video samo osobu koja može da mi pomogne. Bio je uticajan i njegovo prijateljstvo moglo bi da mi pomogne da otvorim preduzeće u njegovoj zemlji. Ubrzo sam, međutim, počeo da cenim tog čoveka iz potpuno drugih razloga.

U toku nedelju dana koliko sam bio u La Pazu, Hulio i ja smo proveli zajedno nekoliko večeri. Posećivali smo kafane u koje su često navraćali pisci, političari, umetnici i novinari. Za vikend me je odveo u udaljenije muzeje, a zatim smo lutali po otvorenim pijacama.

Voleo je da govori, ali, bio je i dobar slušalac. Nikada nije bio u Indoneziji, ali su ga fascinirale moje priče o Javancima i Bugijima.

"Dobro znam na šta mislite kada govorite o Bugijima. Putovanja duše. Da, i mi u Boliviji imamo nešto slično. Psihonavigacija: divna reč, zar ne?" Zatim me je Hulio iznenadio. "Da li ste ikada videli *dalanga*?"

Čim me je to pitao, shvatio sam da je razumeo dubinu jednog događaja koji sam doživeo, mada to nisam nikada povezao. Ipak, pitanje je za mene došlo kao šok. "Dalang?" upitao sam začuđeno. "Da, indonežanski lutkar. Mislio sam da ste možda sreli nekoga od njih dok ste boravili na Javi ili Baliju."

Dugo vremena nisam mislio na onu noć u Bandungu. Međutim, kad sam počeo daje opisujem, prizori su mi se brzo vratili u sećanje. To je bilo pozorište na ulici s desetinama ljudi koji su sedeli na slolicama na sklapanje ili stajali u mraku iza njih. Moji indonežanski domaćini stalno su mi donosili vruć čaj, mala peciva i sale (komadići mesa prženi u kikirikijevom ulju, na otvorenoj vatri) kupljenim kod uličnih prodavača koji su radili celu noć. Dalang je radio sam. Imao je oko stotinu lutaka-senki i za svaku od njih je govorio drugim glasom. Takođe je svirao na *gamalangu*, instrumentu sličnom ksilofonu, čiji zvuk liči na zvona u hramu. Uspevao je da svira sam, a u isto vreme i da barata svim lutkama. Moji domaćini su mi rekli da lutke govore četiri različita jezika. Ja sam razumeo samo jedan, Bahasu Indonesiju i to ne baš dobro. Moji domaćini su prevodili. Predstava je bila kombinacija tradicionalnih legendi sa sadašnjim događajima. Pričajući Huliju o toj večeri, setio sam se da je dalang tada prerekao smrt mesnog političara kog je pregazio auto tog meseca - novine su sumnjale da je bilo ubistvo.

"Zanimljivo", rekao je Hulio zamišljeno." I pre sam čuo da oni mogu da predviđaju događaje. Veoma ih poštuju i mnogi najčuveniji indonežanski lideri ih slušaju. Pravi dalanzi su veoma uvežbani i imaju iza sebe godine učenja. Kao što ste i sami videli, oni su majstori lutkari. Mnogi su sjajni muzičari i savršeni

lingvisti. Vaš je bio jedan od takvih, zar ne? Zamislite šla znači održavati sve te jezike i glasove! Njihova moć koncentracije je fenomenalna i zahteva disciplinu uma, duha i tela. Da bi mogli tako dugo da drže predstavu, moraju da znaju kako da koriste ogromne unutrašnje rezerve. Oni su naučili kako da apsorbuju energiju iz izvora oko tela i kako da je pravilno kanališu. Vešti su u praktikovanju joge i meditacije. Rekli su mi da dobar dalang postaje jedno sa svakom lutkom, čim preuzme njenu ulogu. Njegova duša se spaja s njom. On nikada ne meša osobe ili njihove uloge."

Misli su mi odlutale do boga-jaguara Šuara. Izgledalo mi je da su lutke sredstvo pomoću kog dalang širi svoju svest kako bi obuhvatio informacije koje inače ostaju "skriveno". Kao bog-jaguar, lutke su služile kao veza između psihonavigatora i njegovog unutrašnjeg znanja - znanja koje može da "vidi" van vremena i prostora.

Huliovo znanje o drugim kulturama i psihonavigaciji bilo je bogatije od mog. Naši razgovori ponovo su mi probudili želju za novim saznanjima. Službeni interesi u Bostonu odveli su me na sporedni kolosek. Sada sam ponovo mogao da ocenim važnost mojih poznanika kao što su Teofil, Tanja, don Hoze, Tojup, Josuf i Buli. Hulio je u to područje otkrića uneo još jednu novu dimenziju: jednim delom Kečua, on je bio duboko ukorenjen u tradicijama bolivijskih Anda, ali je istovremeno gledao okom zapadnog intelektualca. Njegovo obrazovanje na Harvardu pružalo je nove perspektive za te drevne prakse.

U La Pazu sam ostao samo šest dana. Morao sam da prisustvujem sastancima, a Hulio je bio veoma zauzet svojom advokatskom praksom. Kada je došao dan mog povratka u Boston, odvezao me je na aerodrom. Obećali smo jedan drugom da ćemo se opet sastati.

Nekoliko godina kasnije, dobio sam pismo s poštanskim žigom Kita u Ekvadoru. Bilo je od Hulija. Politički nemiri prisilili su ga da napusti Boliviju. Preselio se u Ekvador i nastanio u Kitu. Udobno smešten između dva lanca Anda, na 3000 metara nadmorske visine. Kito je drugi po visini glavni grad u Južnoj Americi. Bio je pogodno pribežište za Hulija. Grad je smešten u senci strašnog vulkana, Pičinče, koji ima dva kratera. Bez obzira što opkoračuje ekvator, a iznutra ključa rastopljena lava, Pičinča je često prekriven snegom. Prema Hulijevom pismu, stanovao je u *čozi*, primitivnoj jednosobnoj baraci, na obroncima masivnog vulkana. Molio me da ga posetim.

Nedugo zatim, ekvadorska vlada zatražila je savet našeg preduzeća za pomoć u organizovanju industrijskog parka. Javio sam se i rezervisao let za Kito. Bio sam razočaran svojim poslom i odlučio sam da nakon sastanka s ekvadorskim službenicima uzmem nekoliko slobodnih dana i provedem ih s Huliom. Stigao sam u Kito, u subotu popodne, prijavio se u lep hotel Kolon i kratko prošetao kroz susedni park El Edido. Vazduh je bio ispunjen mirisom eukaliptusa. Pičinča se

dizala iznad grada. Negde na tim obroncima bila je Hulijeva čuza. Nadao sam se da je dobio pismo u kom sam mu napisao da ga čekam na doručku u nedelju.

Tokom službe u Mirovnom korpusu, proveo sam možda ukupno dve nedelje u tri godine u Kitu. Uvek sam voleo taj grad predivnih pogleda, kolonijalne arhitekture i staklenih nebodera, širokih avenija i indijanskih pijaca punih ljudi.

Vratio sam se iz šetnje, pun lepih očekivanja. Premda sam od visine dobio blagu glavobolju, imao sam osećaj da sam došao kući. Znao sam da će moju visinsku bolest da izleći dobar san pa sam rano otišao da spavam.

Probudio sam se i video jasno modro nebo. Kroz prozor sam mogao da vidim snegom pokriven vrh Pičinče uokviren s dva visoka poslovna tornja. Brzo sam se obukao i požurio u predvorje. Kad sam izašao iz lifta, našao sam Hulija. Politička iskušenja i njegov novi stil života nisu uticali na njegov izgled. Za doručkom, Hulio mi je ispričao da mu je dosadilo da bude advokat. Imao je preko pedeset godina i želeo je više vremena za pisanje i čitanje. Njegovi rođaci iz Ekvadora su mu pronašli posao bibliotekara u središnjem univerzitetu Kita. Novac koji je uštedeo tokom svoje advokatske prakse omogućio mu je da kupi čozu na obroncima čudesnog vulkana.

Šume Pičinče su začarane. Kad ostavite Kito i putujete uz zavojite planinske staze, prelazite iz sveta buke u svet tišine. U mirisnim eukaliptusovim gajevima čujete samo ptice, male životinje i po nekog muškarca ili ženu Kečua koji vas poluglasno pozdravljaju. Svaki put kada izronite iz mraka, prikazuju vam se slikoviti pogledi na grad s njegovim krovovima od crvene cigle i zvoncima katedrale, na brčzuljak-grobnicu Inka koji se diže iznad vreve kolonijalne pijace i na divovske, snegom ovenčane vulkane koji čuvaju Kito.

Pičinča je samo jedna od visokih planina poznatih iz drevnih vremena kao "Virakočin vatreni lonac". Za Kečue, svaka od njih predstavlja živu prisutnost. Mnogi od ekvadorskih vulkana su još aktivni. Svi su veličanstveni. Indijanac, rođen u senci bilo kog od velikih vrhova, nalazi utehu u njihovoj velikoj prisutnosti. Počevši od ranog detinjstva, planina postaje tako bliska kao majka. Ona je njegov čuvar, deo njegovog života. On je vidi kad sunce izlazi i zalazi i zna da ga ona čuva dok spava. Bez obzira koliko ga daleko od kuće odvedu njegove bose noge, on će naći put nazad, gledajući obrise njenih obronaka.

Andska kultura obiluje legendama o vulkanima. Kotopaksi je dobio ime po mladiću koji je spasao svoje pleme tako što se pretvorio u kondora i odveo svoj narod u sigurnost njegovog kratera. Kajambi je bila divovska kornjača koja je izašla iz Amazona i uništavala sela, dok Virakoča nije poslao snežnu mećavu da smrzne njene korake.

Planine su most prema večnom. One donose osećaj unutrašnje snage, sigurnost i radost. One su starije i od samog vremena. Uvek su postojale i postojaće čak i pošto poslednji čovek nestane s lica Zemlje.

S Pičinče možete da vidite mnogo visokih planina, a Hulio je pobjegao u šume Pičinče kada su ga isterali iz Bolivije. Kao dečak rastao je gledajući dole na La Paz, iz svoje kuće, na obroncima Maunt Mimanija. Petnaest godina je radio u kancelariji s pogledom na okolne vrhove. Bilo je potpuno prirodno da njegov drugi izbor za mesto boravka bude planina koja gleda na Kito.

Čoza je bila smeštena na oko pola milje od kraja zemljanog puta. Bicikl smešten pored puta služio mu je kao prevozno sredstvo do posla u biblioteci i nazad. Nakon svakodnevnih sastanaka, ja bih uzimao taksi do kraja puta. Ta šetnja do čoze pomogla mi je da uđem u Hulijev svet, svet odeljen od mog, kako u vremenu, tako i u prostoru, s mnogo više toga nego što je zavojita planinska staza na boku drevnog vulkana. Moj taksi se vraćao u određeno vreme da bi me odveo nazad u hotel Kolon.

Kad je postalo jasno da ću ubrzo završiti niz sastanaka s ekvadorskim službenicima i potpisati sporazum o zajedničkom projektu s lokalnom firmom, spomenuo sam Huliju svoju nameru da se odmorim u Ekvadoru.

"Divno. Džone! Ova čoza je mala. Zar ne? Ali, napravićemo mesta. Moraš da ostaneš samnom!"

"Ali, Hulio, to je tvoj privatni svet. Moja prisutnost, biće nametanje."

"Gluposti! Želim da čujem više o Indoneziji. Moramo zajedno da proučimo psihonavigaciju."

Čoza je bila udobnija nego što se činilo. Hulio mi je ponudio svoj ležaj, a on je spavao u mreži za ležanje obešenoj preko sobe. Vodu smo uzimali iz jezera u šumi iza kuće, a napajao ga je kristalno čist potok s planine iznad nas. Hulio je postavio limeni dimnjak iznad kamenog ognjišta tako da nije bilo dima. Jeli smo malo. On je izvanredno kuvao tradicionalne ekvadorske supe od povrća, krompira, avokada, jaja, pileline, pirinča i ponekog zamorca.

Ustajali smo rano, meditirali i vežbali *tai či* i lagano doručkovali. Zatim bismo lutali po šumskim stazama, istraživali obronke Pičinče ili bismo se otišli u grad u obilazak muzeja. Uveče smo meditirali, ponovo vežbali *tai či* i razgovarali.

Hulio je imao nekoliko omiljenih mesta koje je posećivao "da bi stekao duševni mir i napunio se energijom", kako je govorio. Meni se činilo da je planina začarana. Kad sam bio tamo, osećao sam se opušteno i u harmoniji sa prirodom. Dva mesta sam naročito voleo. Prvo je bilo udaljeno od čoze oko sat vremena pešačenja. Tamo smo sedeli na panjevima i posmatrali veličanstven prizor Kajambija koji je bio prekriven snegom. Drugo je bilo mnogo bliže. To je bilo mesto na obali potoka gde je raslo poljsko cveće. Hulio me je naučio da mesta kao što je ovo mogu da pomognu čoveku da upija snagu prirode tokom meditacije.

"Energija živi i u drveću, cveću i grmlju", rekao je. "Sedi pored njih. Dopusti da se njihova aura stopi s tvojom. Kada udišeš, osećaj energiju kako ulazi. Nemoj da se bojiš da je koristiš. Priroda obiluje energijom. Ne možeš da je iscrpiš. Samo seča, paljenje i buldožer mogu to da urade. Pretvori drveće u papir, asfaltiraj polja, spali grmlje i potrošićš njihovu energiju. Međutim, ako tu energiju uvučeš u sebe, postaće deo tvog duha, a i ti si postao deo veće celine."

Jednog popodneva stigli smo na obalu pored potoka koji sam jako voleo. Ispred nas je bio grm, a među granama su rasli nežni žuti cvetovi. Seli smo. "Meditirajmo", rekao je Hulio.

Navikao sam da meditiram s njim i poznavao sam njegovu rutinu. Bila je slična onoj koju me je pre mnogo godina naučio Tojup u Bandungu.

Potpuno sam opustio telo. počevši od nožnih prstiju i završivši s glavom. Zatvorenih očiju, koncentrisao sam se na disanje, osećajući kako teče kroz mene, unutra i napolje.

"Sada", rekao je Hulio mirno, "Slušaj potok. Čuj njega i ništa drugo."

Neko vreme sam sledio njegov primer. Čuo sam vodu kako se valja preko kamenja. Zvuci su se neprestano menjali ali su delovali umirujuće. Uprkos promenama, postojala je neka doslednost koja je umirivala. Ponekad bi moja pažnja odlutala prema zovu ptice, povetarcu među drvećem, zvuku grane koja se rušila u šumi ili psećem lavežu u daljini. Svaki put blago bih se podsetio da vratim pažnju na potok. Posle nekog vremena Hulio je progovorio.

"Sada otvori oči i pogledaj grm ispred sebe." Polako sam to učinio. "Izaberi jedan cvet." Moje oči usmerile su se na mali žuti cvet u blizini.

Latice su uvenule na suncu i izgledale su krhko. Svaka je bila obrubljena tankom belom i žutom ivicom.

"Kad izdišeš, izbaci sve što je negativno. Nek vazduh odnese svaku napetost. Kada udišeš, osećaj energiju cveta. On je pun energije, upijaj je iz njega i dopusti da poteće u tebe. Budi svestan puta energije dok prolazi kroz tvoje telo. Ona će stići do svake tačke, prožimajući te. Osećaj je."

Bio sam skeptičan, ali sam pokušao da uradim kako je rekao. Cvet je izgledao tako krhko. *Pokušaj*, rekao sam sebi, budi pozitivan. Zatim se dogodilo nešto čudno. Izgledalo je da se cvet menja. Još jače se otvorio i nije više delovao uvelo. Bela ivica se proširila prema spolja, a žuta je postala jasnija. Udišući, zaista sam osećao njegovu energiju kako teče u meni. Jedva sam mogao da poverujem i pokušavao sam da obuzdam osećaj sreće. Sada sam mogao da vidim žuti krug - kao oreol - izvan bele ivice, u vazduhu, u savršenom obrisu cveta. Mogao sam da vidim energiju! Bio sam veoma uzbuđen, a ona je i dalje dolazila. Nije bilo sumnje, dobijao sam energiju od cveta. Nakon nekog vremena. Hulio je dodirnuo moje rame i dao mi signal da pođem za njim.

Energija je ostala sa mnom; bila je fizička i mentalna, dok smo se vraćali u čozu, osećao sam da je moje telo postalo snažnije. Najstrmiji obronci, na kojima sam ranije uvek ostajao bez daha, sada su iziskivali vrlo malo napora, a moj duh je takođe bio zahvaćen. Misli o svetu oko mene dolazile su brzo i s apsolutnom jasnoćom. Spomenuo sam to Huliju.

"Da," odgovorio je on, "naučio si da apsorbuješ energiju prirode, to je dobro."

"Hulio, ja sam meditirao godinama i nikada nisam doživeo nešto slično!"

"Onda budi zahvalan i ne puštaj, sačuvaj to!"

Počeo sam da ga ispitujem, ali on je stavio prst na usta.

"Vera, Džone, vera i vežbanje!"

Jedne večeri Hulio i ja smo gledali kako kasno popodnevno sunce boji lednjake na Kajambiju u zlatno-crveno. Naša strana Pičinče bila je okrenuta ka istoku, zbog čega je trebalo da budemo u senci. Umesto toga, sunce koje se odbijalo od Kajambija, kupalo nas je u ružičastom sjaju.

Hulio je ustao i pogledao u pravcu Kajambija. "Egipćani i Persijanci izumeli su mehaničke sprave za žetvu žita. Maje, sa svojom naprednom matematikom, imali su sposobnost da naprave mašine koji su mogle da zamene ljude u mnogim poslovima. Zar da verujemo da ratnička nacija Inka nije mogla da izmisli bolje oružje od prački, buzdovana i toljaga?"

"Šta hoćeš time da kažeš. Hulio?"

"Oni to nisu hteli. Vidiš, svi oni su imali nešto zajedničko. Negovali su zemlju, poštovali prirodu. U tome su se razlikovali od nas. Umesto da planiraju pokoravanje Zemlje, oni su posvetili svoje energije na život u harmoniji s njom. Njihova orijentacija je bila spiritualna. Oni nisu mogli da zamisle nešto tako destruktivno kao što je atomska bomba."

"Da li veruješ da su to bile kolektivne odluke?"

"Da. Ili. ako nisu bile kolektivne, bar su bile kulturne." Seo je pored mene. "Jedan od razloga zašto me zanima Indonezija je taj što vidim sličnost između njenih ljudi i naših andskih Indijanaca. Uprkos naporima da se Javanci nagovore na mehanizaciju, oni više vole da rade svojim rukama. Čitao sam izveštaje da su, na primer, američke i evropske kompanije traktora više puta pokušavale da ubede indonežanske seljake da svoje vodene bivele zamene malim dizel-motorima i raskrče velika polja u planinama, ali nisu uspeli. Kečue više vole da rade u porodičnim zajednicama, svojim rukama. Oni prave male terase na obroncima, tačno kao što su to radili njihovi preci u vreme Inka. Za Javance, Kečue i mnoge druge - priroda je sve. Oni znaju ono što su znali Egipćani, Grci i Persijanci: bez zemlje, vode i vazduha mi smo ništa. Zato moramo da ih štitimo. Čak i kada bi čovek mogao da preživi, život bez njih bio bi besmislen."

"Govoriš kao don Hoze Kišpc i Buli."

"Vidiš?" Ustao je i pošao niz stazu. Pratio sam ga. "Psihonavigatori znaju šta rade!"

Zaobišli smo ugao i došli do mesta gde se između drveća pružao pogled na tri veličanstvena vrha. Jedan je bio pokriven ledom, a druga dva su bila obavijena oblacima. Hulio se zaustavio i okrenuo prema meni. "Pogledaj ih, svaki je zaseban, dok ne spustiš pogled na tlo ispod njih, tada saznaješ istinu. Oni su spojeni zemljom." Raširio je ruke.

"Sve planine na svetu spojene su, kao što je i život. Lava koja izbija iz Krakataua u Indoneziji, deli svoju vatru s unutrašnjošću Pičinče. Svaki se greje iz istog izvora, velikog jezera energije duboko u Zemlji."

Stajali smo zajedno gledajući tri vulkana preko doline. Oblaci su se premeštali i vrteli naokolo; dok smo gledali, novi oblaci su se stvarali iza trećeg vrha. "Sprema se oluja", primijetio je Hulio. "Ovaj vrh će biti pokriven novim snegom pre jutra." Okrenuo se prema meni. "Ljudi su kao planina, mi smo svi povezani s majkom Zemljom, iako se pojavljujemo kao posebna bića, imamo mnogo toga zajedničkog. Neki to zovu "duša", drugi 'duh'. Kao Zemljino jezgro, mi delimo izvor energije, ogromno jezero znanja. Jung ga je opisao kao kolektivno nesvesno. Dođi. Pokazaću ti." Hulio je krenuo nazad stazom do svoje čoze. Pogledao sam planine u svetlu koje je nestajalo. Tamni oblaci puzili su niz lica sva tri vulkana. Hulio je imao pravo u jednom, svež snežni pokrivač proširiće se do jutra ispod već postojećih ledenih kapa.

Stigli smo do čoze kad je sunce zalazilo. Hulio je zapalio dve sveće i pošao pravo prema kožnom kovčegu u uglu. Blago je uklonio uljanu sveliljku, nekoliko knjiga i indijansku tapiseriju s vrha i stavio ih na obližnji sto. Otvorivši kovčeg, brzo je našao ono što je tražio.

"Poklon", rekao je, pružajući mi debelu knjigu. "Ali moraš da obećaš da je nećeš čitati ovde. Ostalo ti je samo dva dana u Ekvadoru. Knjiga je obimna - pričekaj kad budeš u avionu. Dok si tu, koncentriši se na ovo ovde. Obećavaš?"

"Naravno." Uzeo sam knjigu i stao na svetlo da pročitam naslov: "Sećanja, snovi, razmišljanja" K. Ci. Jung. To slavno delo postalo je kasnije moj stalni saputnik na putovanjima i vredan podsetnik u mojim istraživanjima o prirodi ljudske svesti i tehnikama koje su uključene u psihonavigaciju. Ono će me voditi do tesnaca Jukatana gde ću napokon i sam postati psihonavigاتور.

TESNACI JUKATANA

Ono što sam smatrao samo privremenim smanjenjem interesa za posao trajalo je i dalje. U nekom pogledu postalo je još izraženije nakon mog boravka kod Hulija. jer sam sad shvatio da je moj posao savetnika imao svoju cenu, iako sam mnogo putovao, nisam više doživljavao mesta i ljude koje sam posećivao na isti način kao pre. Čitanje Junga povećalo je moje zanimanje za psihonavigaciju. To zanimanje smanjivalo je moje oduševljenje za posao. Zatim, oko šest meseci nakon povratka u Boston, suočio sam se s izazovom koji me je ponovo snažno uvukao u poslove.

Kolega menadžer pokušao je da poveća svoju teritoriju, smanjujući moju. Podneo je zahtev za spajanje mog odseka s njegovim i ukrstili smo rogove. U početku je moja borba imala oblik odbrane, pokušavao sam samo da zadržim svoju poziciju. Kada je taktika postala prljava, prešao sam u napad. Hteo sam da mu uradim ono što je on pokušavao da uradi meni. Bitka je besnela oko godinu dana, uvlačeći svakog iz naša dva odseka, a i mnoge druge čiji su projekti zavisili od naše saradnje. Na kraju je intervenirao sam predsednik. Pozvao nas je u svoju kancelariju, iskritikovao nas i na kraju naredio da prestanemo sa svađom i pružimo jedan drugome ruku.

Nijedan od nas nije pobedio. Sa stanovišta kompanije, svi su izgubili jer se neprijateljstvo između dva odseka nastavilo. Za mene je to iskustvo bilo veoma poučno. Razotkrilo se nešto što se pokazalo kao ozbiljna slabost u radu većine korporacija.

Menadžer koji je pokušavao da preuzme moj odsek, bio je direktor planiranja prirodne sredine. Ja sam bio direktor ekonomskog planiranja i konsaltinga za menadžment. Njegov odsek i moj trebalo je da tesno sarađuju u mnogim projektima da bi ekonomska korist mogla da se ostvari bez oštećenja prirodne sredine ili s najmanjim mogućim oštećenjem. Kad smo se sukobili u borbi za moć, taj cilj je postao sekundaran za sebične borce korporacije čiji je motiv bio samo Ego. Naša borba nije imala nikakve veze sa služenjem interesima naših

klijenata, prirodne sredine, korporacije ili društva kao celine. Na žalost, naša borba nije jedina.

Nakon što se završila, duboko me je zabrinuo smisao tog događaja, s vremena na vreme sam bio veoma depresivan. Pod uticajem Jungove knjige, potražio sam pomoć psihijatra pod imenom Berni.

"Slušajte svoje srce", rekao je Berni. "Otvorite se svojim emocijama. Neka vam vaše unutrašnje ja govori." Kako je to zvučalo slično onom što su govorili don Hoze i Tojup!

Jednoga dana, Berni mi je pomogao da se setim bolnog događaja iz ranog detinjstva. Stvarno sam ga ponovo proživio, kao da su postojala dva ja: čovek koji sedi pored Bernija i dete. Na kraju je Berni doveo dete u sadašnjost. Pre završetka seanse, pitao me je da li sam primetio mucanje kod govora. Nisam primetio. Tada mi je sinulo nešto što sam potpuno zaboravio; tokom detinjstva kratko vreme sam mucao. "Vi ste zaboravili, ali podsvest se seća", rekao je Berni.

Dok sam išao ulicom da uhvatim autobus, pitao sam se da li je moje iskustvo bila neka vrsta psihonavigacije. Nikad nisam pokušavao da uradim ono što sam toliko dugo proučavao; sada sam počeo o tome da razmišljam kao o jasno određenoj mogućnosti. Takode sam shvatio da mi je posao postao težak teret. "Soft profitables" bili su traženi. Moj odsek je slao ljude u sve krajeve sveta i ja sam se bogatio. Prema svim objektivnim standardima, trebalo je da sam srećan, ali nisam bio.

Dok sam se jednog jutra brijao, došla mi je slika iz prošlosti i gledala u mene; moj profesor biznisa iz škole 1968. godine. Učinilo mi se da govori: "Uzmite u obzir prirodu kad se budete penjali lestvicama amaričkih korporacija. "Moje seanse s Bernijem pomogle su mi da pravilno prihvatim takva iskustva. Veliki deo posla koji sam radio bio je u suprotnosti s mojim najdubljim uverenjima. Moje preduzeće konstruiralo je hidroelektrične brane u nedirnutim šumama, gradilo puteve po Amazoniji i industrijske parkove u visokim Andima. Šta smo time činili ljudima kao što su Šuare i Kečue? Jedan od naših klijenata gradio je betonsku fabriku tekstila u predgrađu Kita. Koliko će ciglara zbog toga gladovati?"

Prilikom sledeće posete Berniju, pokušao sam da uverim obojicu da moram da ostanem na poslu i da pokušam da napravim neke promene unutar sistema. On me je hrabrio da sve izgovorim, a zatim je postavio kritičko pitanje: "Da li je to bio glas vašeg srca, Džone, ili je vaša glava pokušala da manipuliše vašim srcem?"

Sledećeg dana ušao sam u kancelariju svog šefa i rekao mu da mi je potrebno mesec dana odmora. Provešću ga na Jukatenu, u Meksiku, u poseti prijateljima Majama.

Na moje iznenađenje, on je pristao. "Svi se mi tu i tamo izduvamo", rekao je. "Samo vodite računa o dve stvari. Postarajte se da sav posao teče bez prekida

dok niste tu i obećajte mi da ćete da se vratite osveženi, pomlađeni i spremni da zarađujete novac."

Osetio sam olakšanje što sam izbegao suočavanje. Mogao sam da odem u Meksiko, a ipak da zadržim posao. Moja glavnica nastaviće da zarađuje dividende. Bilo je suviše dobro da bi bilo istinito! Pristao sam na njegova dva uslova i krenuo u Meksiko. Biću čitav mesec slobodan, moći ću da dovedem u red svoje prioritete i biću na Jukatanu. Nisam ni pomislio da ću pre povratka u Boston iskusiti nekoliko neobičnih psihonavigacijskih putovanja.

Ribari Maje koji su se sastajali na pivu, kasno popodne u kantini El Rinkon na Isla Mujeres, podalje od obale meksičkog poluostrva Yucatan, pokušali su da me nagovore da ne jedrim na Ki Vest u drvenom jedrenjaku, dugom jedanaest metara, koji se zvao *Haos*. Ali moj odmor bio je skoro pri kraju, a ja još nisam bio spreman da se vratim na posao u Boston. Još jedna pustolovina bilo je baš ono što mi je trebalo!

"Kubanske topovnjače će vas potopiti!"

"Ako pre toga ne umrete od morske bolesti. Tesnaci nisu mesto za žabara!"

"Kako znate da ti 'gusari' ne švercuju drogu?"

"Završićete u zatvoru na Floridi!"

Napustio sam kantinu El Rinkon i odšetao dole prema plaži. Polovina meseca bacala je srebrnu stazu preko Karipskog mora. *Haos* je bio usidren, narandžasto svetlo sijalo je kroz njegove otvore. Dok sam ga posmatrao na mescčini, osetio sam toplinu. Unutrašnji glas mi je rekao da to učinim. Uprkos logici ribara, znao sam da sam ispravno odlučio.

Mojih mesec dana na Jukatanu bili su slični tome. Radio sam prema instinktu. Premda sam imao nameru da posetim Vieho Icu i druge prijatelje Maje, nisam stigao ni do jednog arheološkog nalazišta koje sam voleo. Ostao sam nedelju dana u Meridi, lenčareći pored hotelskog bazena, čitajući, pišući dnevnik i časteći se divnom hranom i velikim količinama piva. Činilo mi se da je to ono pravo. Nakon nedelju dana pošao sam pravo na Isla Mujeres. Tri nedelje ronjenja s maskom, noćnog života, čitanja, pisanja, jela i pića prošla su isuviše brzo. Povremeno sam osećao grižu savesti. Pokušao sam da ubedim sebe da bi trebalo da se vratim trajektom nazad na kopno i da pronađem put do sela Vieho Ice. "Prestani da budeš tako prokleta trom", grdio sam samog sebe. "Vreme je za pokret i produktivnost." Međutim, drugi glas me je uveravao da radim upravo ono što sam radio. "Slušaj svoje srce", rekao je Berni. Postupao sam po njegovom savetu. Za mene je to bilo novo iskustvo i osećao sam se divno.

Sljedećeg jutra opet sam bio na obali. Sreo sam *Haosov* mali čamac i pomogao Robu, vlasniku broda i njegovom prijatelju Stivu da izvuku *Mali Haos* na obalu.

"Dakle, hoćete s nama?" upitao je Rob. Oni su dojedrili iz Paname pred dva dana. Iscrpljeni snažnom olujom, tražili su ljude za dežuranje tokom petodnevnog jedrenja do Floride. Džudi i Barbara, dve studentkinje čikaškog univerziteta koje su želele da uštede novac za avionske karte već su pristale. Ni one, ni ja, nismo nikada proveli noć na moru, ali izgleda da to nije smetalo Robu i Stivu.

"Idem s vama", odgovorio sam. Osećao sam divlje oduševljenje.

"Da li ste videli ovaj talas?" Džudine oči su bile razrogačene kad se okrenula prema meni. Pitao sam se da li je i moj užas tako očigledan kao njen.

"Da, ali nije ni upola bio tako neprijatan kako je izgledao." Očajnički sam želeo da delujem hrabro. Možda bih čak mogao da prevarim i samog sebe!

"Klizimo kroz okeansko ždrelo", objasnio je Stiv sa svog sedišta iza kormila. More je postajalo sve burnije tokom tri sata od polaska s Isla Muheres. Tamni oblaci pretili su da će se svaki čas spustiti na nas. "Ovo je ogranak golfske struje koji je uklješten između Meksika, Kube i Sjedinjenih Država. Talasi su zaista veliki, ali nije toliko problem u veličini, koliko u načinu udaranja iz svakog ugla. Kad baš misliš da znaš odakle dolazi - bum - udari te u stražnjicu niotkuda."

Džudi je prevrtala očima. Barbara je ječala, ispružena na krovu kabine.

"Ako osećate mučninu", Stiv nije govorio nikome posebno, "nemojte da idete dole. U toj kabini je svet okrenut naopačke. Ostanite ovde. Vazduh je dobar!"

"Kako to da ti i Rob provodite toliko vremena dole?"

"O, to je nešto drugo. Mi smo navikli. Okean je sada u našoj krvi. Kada je Džon bio na kormilu, ja sam se dole gostio mariniranom haringom i maslacem od kikirikija."

"Čuti, Stiv, za ime Božje." Džudi je privukla kolena prema bradi i ogrlila ih. "Nemoj da mi spominješ hranu!" Oči su joj bile staklaste, a lice belo kao jedro. Iznenada me je pogledala s izrazom panike na licu kao da se odjednom setila nečeg što je zaboravila na Isla Muheresu. Zatim se grčevitim pokretom okrenula od nas i nagnula preko broskog boka.

"Oh, oh", rekao je Stiv. "Jedna je gotova." Nagnuo se prema njoj, držeći jednu ruku na kormilu, a drugom ju je blago tapšao po ramenu. "Preпусти se. Izbaci to iz sebe. Ali nemoj da zaboraviš da moraš da se držiš za ogradu. To je veoma važno. Ne želim da iko padne preko palube."

Barbara je sela i zurila u Džudi. Polako i s opreznom promišljenošću, skliznula je s kabine na palubu pored svoje prijateljice. Zatim se i ona nagnula preko ivice broda.

"Kad pada kiša, onda lije." Stiv je stresao glavom. Okrenuo se prema meni. "Tebi je dobro?"

"Svakako." Ali čim sam to rekao, znao sam da nije istina. Kiseli, neprijatan ukus ispunio mi je usta. Želudac mi se dizao.

"Nemoj da se opireš."

Zar je to moralo da se dogodi na mojoj poslednjoj velikoj pustolovini, pre povratka svakodnevnom poslovnom životu? Skupio sam sve svoje dostojanstvo, dok sam pokušavao da pređem preko navigacijske kabine. Vetar je duvao s moje strane broda (tešilo me je saznanje da sam još sposoban da zapažam stvari). "Nikada ne pljujte uz vetar", rekao je neko u romanu. Zatim sam izgubio ravnotežu, poleteo napred i završio ispružen pored Barbare. Pogledao sam Stiva. Na moje olakšanje, on je gledao gore i napred. Možda je proučavao jedra, a možda je samo bio pažljiv. Ubrzo mi je bilo suviše zlo da bi me bilo briga. Takođe sam se nagnuo preko boka. Nikada pre u životu nije mi bilo toliko muka.

Posle nekog vremena sam osetio ruku na ramenu. "Pokušaj da sedneš, to ti je moj savet."

Čuo sam da morska bolest kod ljudi izaziva želju da umru. Sad znam da to nije suviše preterano. U glavi mi je bubnjalo. Želudac sam osećao kao zmijsko leglo i sve me je bolelo. Oči nisu mogle da se smire.

Bolnim naporom sam uspeo da se uspravim u polusedeći položaj. Jarbol se klatio kao da će se prevrnuti u hućeće talase. Robovo lice vrtelo se oko mene u vrtoglavinim krugovima. Sve je bilo iskrivljeno kao da je gusta magla ispunila navigacijsku kabinu. Rekao sam sebi da moj razum zbija šale sa mnom. Usredsredio sam se dok mi se pogled nije smirio. Robovo lice se zaustavilo. Nagnuo se nad mene osmehujući se. Stiv je još sedeo iza kormila. Koliko dugo sam bio u tom stanju? Nebo je sada bilo ružičasto između oblaka, sunce je već zalazilo. Barbara i Džudi su još uvek bile nagnute preko ograde pored mene. Jedna od njih je zastenjala.

"Tvoje dežurstvo počinje u dva ujutru", rekao mi je Rob na uho. "Potreban si nam da preuzmeš kormilo. Pokušaj malo da odspavaš. Ali da sam na tvom mestu ne bih išao dole." Pružio mi je pokrivač.

Osetio sam naglu navalu žuči u grlo. Okrenuo sam se i povratio preko ograde. Robov glas zvučao je nejasno. "Možda ipak nećeš moći da preuzmeš svoje dežurstvo. Stiv, čini se da smo izabrali vražju posadu!"

Čuo sam kako se Stiv smeje i osetio sam stid, a zatim srdžbu. Pokušao sam da se usredsredim na talase koji su udarali o bok broda. Nisam hteo više da budem bolestan. Zurio sam u kipući okean, u strahu da će se moj gnev izraziti kroz želudac. U ušima su mi odzvanjale Robove reči i Stivov smeh.

Gledajući u talase, mislio sam na kapetana Džošu Slokuma, prvog čoveka koji je sam oplovio zemaljsku kuglu. U svojoj knjizi "Jedrenjakom sam oko sveta", opisao je svoje iskustvo psihonavigacije koja mi je upravo sad bila potrebna. Dok je bio u bolesnom delirijumu, posetio ga je neko, koga sam nazvao Unutrašnji pilot. Dok je Slokum ostao u svojoj kabini, suviše bolestan da se brine o brodu, njegov pilot stajao je pored kormila, pevajući mornarske pesme i vodeći jedrenjak kroz buru.

Bez obzira na brojne susrete s ljudima koji su praktikovali psihonavigaciju, ja to nikada nisam pokušao. Možda mi zbunjenost nije dopustila da probam. Možda je bila kriva moja kruta novoengleska porodična tradicija ili strah od neuspeha. Posmatrajući talase kako se penušaju ispod mene, doneo sam odluku da je sada došlo vreme.

Moja istraživanja potvrdila su da je ono što su praktikovali Šuare, Ljudi-ptice i Bugi bilo stvarno. Oni su naučili da postignu nešto bitno, moćno i divno. Oni su bili ljudska bića koja su potpuno integrisala svoj duh i telo da budu u skladu s prirodnom sredinom. Znao sam da svi mi, ako idemo dovoljno daleko, vučemo korene iz kultura u kojima je psihonavigacija nekad igrala važnu ulogu. To je deo našeg nasleđa i jedno od naših prava stečenih rođenjem kao ljudska bića.

Polako sam seo. Misli su mi se vratile kapetanu Slokumu. Kao Šuare, Kečue i Bugiji. on je pozvao vodiča da mu pomogne - Unutrašnjeg pilota. Umesto jaguara ili ptice, on je pozvao čoveka što je čest slučaj u kulturama u kojima se božanstva javljaju u ljudskom obliku.

Činilo mi se da satima mirno sedim u navigacijskoj kabini. Ponekad bih osetio Stivove oči kako me radoznalo proučavaju. Zvuk njegovog podrugljivoga glasa mi je još odjekivao u ušima. Unutrašnji piloti smišljaju tečajeve iz psihonavigacije. Ustao sam. uhvatio se za ogradu s spoljašnje strane ulaza i uputio se u kabinu.

"Nemoj da ideš dole, ako ne želiš da umreš, prijatelju." Stiv se opet smeja. Stavio sam desno stopalo na gornju stepenicu i zagledao se u mrak. Pored slabog svetla, blizu stola s kartama. Robovo lice se okrenulo prema meni.

"Šta radiš, do đavola?"

Kada sam stigao na dno, krenuo sam napred. Na pramcu se nalazio ležaj. Mornari će vam reći da je to najneprijatnije mesto na brodu. Oni koji su skloni morskoj bolesti trebali bi da ga izbegavaju. Hvatajući se za ogradu duž svake strane kabine da ne izgubim ravnotežu, krenuo sam pravo prema ležaju. Stigao sam do njega, skinuo patike i legao.

Zvuk teških talasa koji su udarali o brod bio je zaglušen. Izgledalo je da svako vlakno brodića stenje u nastojanju da se održi na površini. Kad je talas udario, pramac se zatresao kao da je na njega naleteo buldožer. Voda je kapala negde iznad moje glave.

"Hej!" viknuo mi je Rob u uho. "Ako baš želiš da budeš lud, drži ovo kod sebe." Pružio mi je otvoreni kraj plastične kese za smeće.

Klimnuo sam glavom i pokušao da mu se osmehnem. On se oteturao, a ja sam stalno ponavljao reči: unutrašnji piloti. Razmišljao sam o psihonavigaciji. Za razliku od kapetana Slokuma, nisam morao da pronađem put u fizičkom smislu. Moja potreba bila je unutrašnja, da istražim unutrašnja skrovišta svog bića i da pronađem mesto susreta tela i duha. Ako to postignem, mogao bih da pronađem

stanje ravnoteže u kom bi morska bolest nestala." Okean je sada u našoj krvi", rekao je Stiv. "Dobro", razmišljao sam, "mogao bi da dođe i u moju".

Potpuno sam bio svestan Haosovog kretanja. Brodić se bacao napred i uvis, zatim bi se naglo nagnuo na stranu. Trebao mi je moj unutrašnji pilot. Dovoljno dugo sam proučavao psihonavigaciju. Kada ću da nađem bolju laboratoriju za testiranje svojih teorija? Ležeći tako, što sam više mogao prema napred, napokon sam se prepustio. Nije me bilo briga šta će se dogoditi. Ispustio sam plastičnu kesu. Pa šta onda ako i povratim! Ali znao sam da neću. Znao sam s istom sigurnošću kao što je bio zvuk mora da će mi se javiti Unutrašnji pilot. Potpuno sam se opustio i prepustio. Zatvorio sam oči i izbacio sve iz glave. Zvuci oko mene su strujali unutra i ponovo nestajali. Usmerio sam pažnju na vazduh koji mi je prolazio kroz pluća. Zatim sam osluškivao kako okean udara o ivicu broda. Odjednom je more bilo svuda oko mene. "Molim te, dođi", rekao sam. "Potrebna mi je tvoja pomoć. Dođi".

Zatim se pojavila ona, sve se zaustavilo. Ispred mene je stajala lepa žena s dugom plavom kosom, obučena kao da je upravo stigla iz antičke Grčke. Pružila je ruku i ja sam je prihvatio. Osetio sam čistu energiju - ne kao dodir ljudske ruke, ali uprkos tome veoma stvarnu. Povukla me je napred i učinilo mi se da brod raste oko nas. Zatim me je povela u obilazak Haosa, putujući dole do kobilice broda pa gore do jarbola i uzduž dugačkih konopaca za jedra. Zvuci drveta, vetra i talasa bili su jasni i razgovetni. Osećao sam strukturu drveta i čelične delove kada smo klizili pored njih. Bilo je to neverovatno putovanje, čudnovato poznato, potpuno prirodno, kao da sam to radio mnogo puta ranije. Moj Unutrašnji pilot nije progovorio ni reč. Ona me je jednostavno vodila i ukazivala na zavrtnje na konopcima jarbola, mesto gde su se sastajali debljenak i jarbol i na teške ploče koje su pričvršćivale jarbol za kobilicu. Nikad ranije nisam proučavao te stvari, ali njihova svrha mi je sada bila savršeno jasna do poslednjeg detalja. Kasnije, kad sam ih bliže proučio, shvatio sam da su tačno onakvi kakve sam ih video tokom našeg putovanja.

Kada smo se vratili, osećao sam se spokojnim i jedno s brodom. Poniranje i ljućanje, lupanje i škripanje imali su za mene prvi put smisao. Ono što me je ranije plašilo, sada me je tešilo jer sam shvatao način na koji je Haos upotrebljavao prirodne sile u svoju korist umesto da ga one rastrgnu. Brod je bio kao živo biće. Neprestano se prilagođavao spoljašnjim silama, šireći se i stiskajući, skrećući i kotrljajući se da bi izjednačio pritiske vetra i vode. Kada me je moj vodič napustio, samo mi je mahnula u znak pozdrava. Zahvalio sam joj i pomerio se na ivicu ležaja.

Rob je došao dole u dva sata posle ponoći. Ja sam sedeo na ivici ležaja vezujući pertle na cipelama. Malo svetlo iznad njegove glave osvetlilo mu je lice. Pogledao me je kao čovek koji posmatra leš kako se diže iz groba.

"Neverovatno", bilo je sve što je rekao, zatim se okrenuo prema hodniku i dao mi znak da pođem za njim.

Dok sam išao za Robom penjući se u navigacijsku kabinu, bio sam euforičan. Noć je bila tamna, vetrovita. Trebalo bi da sam se osećao uplašeno od buke koju su pravili talasi koji su siktali i režali duž trupa broda i zvukom vetra koji je zavijao u krstu jarbola, ali, umesto toga, osećao sam sreću punu blaženstva. Znao sam da će Haos da izdrži, a s njim i ja. Morska bolest je prošla i duboko u sebi sam shvatio da se dogodilo nešto veoma posebno.

Tokom sledeća četiri sata bio sam sam na palubi. Dve devojke su bile u krevetima u stražnjoj kabini i svaka je imala plastičnu kesu za morsku bolest. Rob i Stiv su morali da dele ležaj na krmi. Kada su mi se oči navikle na tamu video sam zvezde kako se nakratko pojavljuju između oblaka koji su kružili. Jedanput sam spazio i mesec. Rob je podesio jedra Haosa i tokom moje straže nije bilo potrebno da se menjaju. Ali kormilo je jako poigravalo pa sam morao da stojim na prstima da bi Haos usmerio u željenom pravcu kako je pokazivao kompas.

Rano jutarnje svetlo otkrilo je isto tako burno more kao što je bilo i prošlog popodneva, ali reakcije mog tela su bile sasvim drugačije. Osim umora, osećao sam se dobro. Stiv je provukao glavu kroz otvor. "Kako se osećaš?"

"Izvršno."

Pažljivo me je pogledao i promrmljao nešto nerazumljivo. Zatim se popeo u navigacijsku kabinu. Zagledao se na istok gde se pojavio svetleći sjaj na oblacima duž horizonta i ukazivao na izlazak sunca. "Danas će sigurno da prži. Imaćemo sunca. Dobar dan za sunčanje."

"Nadam se da si u pravu."

Stao je iza kormila. "Sada je moj red", rekao je. preuzimajući ga od mene." Nadam se da su se devojke isto tako dobro oporavile kao ti, prijatelju. Čudesno, rekao bih. Zašlo ne odeš dole i malo odspavaš?"

"Ogladneo sam. Mogu li da ti pripremim doručak?"

"Bolje bi bilo da malo pripaziš na sebe. Nemoj da iskušavaš sreću. Mogao bi ponovo da se razboliš ako budeš obestan."

"Svejedno, skuvaću malo pasulja i pirinča. Hoćeš i ti?"

"Ako insistiraš, prijatelju. Nikad do sad nisam odbio pasulj i pirinač. Zašto bih to sada uradio? A kako bi bilo da skuvaš svežu kafu, kada si već kod toga. Onaj napitak kojim je Rob napunio termos-bocu mogao bi da ubije konja."

"Naravno." Uputio sam se dole hodnikom, zatim sam se zaustavio i okrenuo prema njemu. Bio je neobrijan, kosa mu je bila raščupana, a njegovo mršavo telo bilo je opaljeno suncem. Izgledao je kao pravi mornar. "Da li si ikada čitao Džošu Slokuma?"

"Koga?"

"Slokuma. Napisao je knjigu "Jedrenjakom sam oko sveta."

"Aha, taj. Nisam, ne mogu da kažem da sam je pročitao. Video sam je tu negde. Mislim da Rob ima jedan primerak. Je'l dobra?"

"Odlična. Pročitaj je sledeći put kad naiđeš na nju, barem onaj deo u Slokumovoj bolesti."

"To je zanimljivije za tebe, nego za mene." Smeh mu je ovog puta bio prijateljski. Otišao sam dole da skuvam pirinač i pasulj i da pripremim lonac sveže kafe.

Kasnije tog jutra, sunce je probilo oblake. Osim pojedinih retkih pljuskova ili naleta vetra s kišom, vreme je sledeća tri dana bilo vedro. More je, međutim, i dalje bilo burno i nepredvidivo. Posledica toga je bila da Barbara i Džudi nisu mogle potpuno da se oporave sve dok nismo stigli do Ki Vesta. Zapanjila ih je moja transformacija i mislim da su mi zavidele. U jednom trenutku pokušao sam da im objasnim o Unutrašnjim pilotima i kako da postanu jedno s brodom, ali bio sam loš učitelj. U ovim okolnostima one nisu bile baš pažljive učenice, tako da sam napustio tu temu. Bilo je dovoljno saznanje da je meni uspelo. Posmatrajući njih, znao sam da bih bez psihonavigacije i ja bio tako trom, na palubi i stalno na ivici jakog napada morske bolesti. Umesto toga imao sam tri divna dana i iskustvo koje će zauvek promeniti moj život.

Iskrcao sam se s Haosa i ostao još tri dana u Ki Vestu. Bio sam suviše ponesen da bih mogao odmah da se vratim na posao, u Boston. Kako bih se koncentrisao za stolom? Napokon sam postao psihonavigator. Nešto mi se grčilo iznutra. Osećao sam da ima toga više i da imam pitanja koja čekaju odgovore.

Napokon, trećega dana, rezervisao sam kartu za sledeće jutro. Otputovaću autobusom za Majami, a zatim ću avionom do Bostona. Tog poslednjeg popodneva odšetao sam do obale i stajao na ivici vode posmatrajući sunce kako klizi u srebrnkasto more. Znao sam da će se nešto desiti. Zatim sam osetio njeno prisustvo. Osećaj je bio nepogrešiv.

Legao sam na pesak, zatvorio oči i duboko se opustio. Ponovio sam korake koje sam preduzeo na ležaju u Haosu. Jedno vreme ništa se nije dogodilo. Zatim sam ugledao nejasna svetla koja su se pretvorila u zvezde. Osetio sam da se dižem i da krećem prema njima. Tada se pojavio moj Unutrašnji pilot, ista ona lepa žena koja je došla kod mene na Haosu. Povala me je preko Karipskog mora na putovanje koje je bilo zanimljivo i poučno. Ovog pula razgovarala je sa mnom. Pitao sam je o svom životu i ona je odgovarala. Njeni odgovori bili su promišljeni i direktni. Kad sam se vratio, znao sam tačno šta treba da preduzmem da bih ostvario san svog života.

Kad sam se krajem februara vratio u Boston, godišnja izložba čamaca Nove Engleske je bila u punom jeku. Samo sam se malo iznenadio jer sam naučio da, kad jednom Unutrašnji pilot pokaže smer, sve počinje da dolazi na svoje mesto. Veći deo vikenda proveo sam pregledajući naizgled beskrajnu smotru jedrenjaka.

Ispitivao sam desetine predstavnika proizvođača i razgovarao sa mnogo posrednika.

Tokom sledeće nedelje iz kancelarije sam izlazio uveće i posećivao dokove duž Luisovog pristaništa i Marine. Razgovarao sam s grupicom neustrašivih pomoraca koji su stanovali na svojim jedrenjacima tokom duge hladne zime u Novoj Engleskoj.

Nosio sam gomile piva i veselo prihvatao pozive u njihove kabine i pregledao sve moguće vrste opreme za zaštitu kabine i trupa broda od snega i leda. Pravio sam beleške i postavljao pitanja. Kakvu su vrstu grejalica preporučivali? Kako su se čuvali od požara? Kako stoje stvari s osiguranjem?

U to vreme stanovao sam u predivnom bostonsko apartmanu. Prostran i svetao, dvadeset i šest spratova iznad ulice Tremont, imao je dve spavaće sobe i dnevni boravak s prozorima koji su pružali pogled na bostonske travnjake. Imao sam pogled na Bejkon Mil, zgradu parlamenta s njenom zlatnom kupolom, reku Čarls i u daljini Kembridž. Bilo je to ostvarenje snova dečaka iz industrijskog gradića u Nju Hempširu: elegantno, luksuzno i očaravajuće.

Rano ujutro ustajao sam, istezao se, a zatim bih legao na tepih koji sam kupio u Iranu, i pozivao svog Unutrašnjeg pilota. Nekad smo samo razgovarali. Na taj način dobio sam odgovore na pitanja koja sam sebi postavljao. Moj vodič me je često vodio na putovanja koja su me podučavala onako kako reči nisu mogle.

U tom periodu počeo sam da razvijam sopstvenu praksu psihonavigacije - pristup koji sam od tada stalno koristio. Otkrio sam da je ključ vera u uspeh postupka i sposobnost potpunog opuštanja duha i tela. Otkrio sam, takođe, koliko je važno zamoliti Unutrašnjeg pilota da mi se pridruži i da je važno da se zahvalim njemu ili njoj kada se seansa završi. Svaki put kad se uvuku sumnje ili inhibicije, potrebno "stanje" se prekida i proces se obustavlja. U početku moje prakse to se često događalo jer sam bio zbunjen i na neki način zabrinut zbog onog što radim; u to vreme nisam znao ni za kog drugog u Sjedinjenim Državama ko se bavio psihonavigacijom. Nekad bih se pitao da li možda polazim iz pogrešnog kraja, ali u srcu sam osećao da to nije tako. Ohrabivalo me je sećanje na Šuare, Bugije, Kećue, don Hozea i Hulija Sinčija.

Posle izložbe brodova, sledeća dva meseca sam svaki slobodni minut posvetio potrazi za brodom. Proputovao sam obalu Nove Engleske, od Mejna do Roud Ajlenda. Retki su bili brodovi između deset i dvanaest metara dužine koji su izbegli moje ispitivanje. Napokon sam u maju 1979. kupio jednoga: deset metara dug brodić, izgrađen u Bristolu na Roud Ajlendu. Imao je beli trup i zelene palube. Nazvao sam ga Tamara po osobi iz romana koji sam čitao. Šest meseci nakon povratka iz Jukatana, iselio sam se iz svog elegantnog apartmana s dve spavaće sobe na mali jedrenjak, smešten u bostonskoj luci!

Za manje od deset meseci nakon pristajanja Haosa u Ki Vestu, sakupio sam vlastitu posadu od trojice ljudi i krenuo Tamarom u Atlantik. Jedrili smo od Bostona do Čarlstona u Južnoj Karolini. Putovanje je trajalo šesnaest dana. Imali smo tako loše vremenske prilike da su u poređenju s njima one u tesnacima Jukatana izgledale blago, jer smo upali u tornado pored obale Delavera, a kod Koust Buarda uhvatili su nas vetrovi koji su duvali brzinom preko sto milja na sat. Međutim, mi smo sve izdržali i na kraju odjedrili nazad u Boston.

Imao sam trideset četiri godine. Moj stil života izazivao je zavist drugih neženja. Proputovao sam čitav svet i sastajao se s mnogo žena.

Četvrtog jula, za vikend, sedeo sam na palubi Tamare i gledao preko bostonske luke iz svog sidrišta u marini na šiljati crkveni toranj stare severne crkve s koje je svetiljka Pola Reverea nekog upozorila na dolazak Engleza. Uprkos svom divnom brodu i onom što je objektivno izgledao kao fantastičan život, ja sam se osećao užasno usamljeno i tužno. Prvi put sam uvideo da ne želim zauvek da ostanem neženja. Želeo sam nekog da volim i da budem voljen. Želeo sam obvezu. Želeo sam srodnu dušu i dete. barem jedno. Međutim, žalosno u svemu tome je bilo to, što sam razmišljajući o ženama koje sam poznavao, dolazio do saznanja da nijedna od njih - ni jedna jedina - nije osoba s kojom bih želeo da provedem život. Bilo je lepih prijateljstava i izvanrednih ljubavnih odnosa, ali nikada ničeg što bi makar izdaleka bilo nalik na srodnu dušu. Onda sam se setio jednog drugog četvrtog jula - koji sam proveo u Sulaveziju. Misli o Bugijima i bugijskim brodograditeljima ispunile su moj duh. Osetio sam se mnogo bolje i znao sam da je došlo vreme za preuzimanje kontrole.

Sišao sam dole. Uvukao sam se na prednji ležaj i ležao tamo, osećajući kako se Tamara diže i spušta zajedno s talasima. Onda sam pozvao Unutrašnjeg pilota. Ona je ubrzo stigla. Sva je blistala. Blago je dodirnula moju ruku. Zatim mi je pokazala da je pratim preko palube i iznad jarbola. Lebdeli smo tako, iznad pristaništa. Svetla Bostona svetlucala su oko nas.

"A sada, Džonc", rekla je, "ti se osećaš veoma pospano. Nemoj da se opireš. Zaspi." Odmah sam tako i uradio.

Video sam mladu devojkicu u kojoj sam prepoznao našu inženjerku. Zvala se Vinifred i nedavno je počela da radi u drugom odseku mog preduzeća. Upoznao sam se s njom i malo ljubazno popričao. Sada, u mom snu, približio sam joj se. "Najbolji sladoled u Bostonu", rekao sam joj, "je u maloj prodavnici na Bejkon Hilu, blizu zgrade parlamenta." Ona je ispružila ruku i prihvatila moju. "Idemo", rekla je.

"Sledi svoj san", šapnuo je moj Unutrašnji pilot, iznenada sam osetio da padam. Naglo sam seo i udario glavom o dno prednje palube, koje je bilo plafon moje kabine.

Sledećeg jutra brzo sam prišao Vinifredinom stolu. Prepoznao sam kostim koji je nosila u mom snu i to mi je dalo hrabrosti. Podigla je pogled i osmehnula se ljubazno i prijateljski.

"Oprostite što smetam", rekao sam, pokušavajući da delujem sigurno kako dolikuje šefu odseka. "Nadam se da me nećete smatrati drskim, ali moram da vam kažem nešto zabavno."

Zamolila me je da sednem i ja sam joj ispričao o svom snu, izostavljajući deo o Unutrašnjem pilotu. Završio sam rečima: "A ja čak i ne znam da li vi volite sladoled?"

"Ja volim sladoled", nasmejala se. Zatim je morala da odgovori na telefonski poziv.

Kasnije tog popodneva došla je u moju kancelariju.

"Gde ste rekli da držite brod?"

"U marini."

"Zar to nije u Čarlstaunu?"

"Jeste."

"Posle posla moram da obiđem nekoliko apartmana u Čarlstaunu. Možda biste vi mogli da mi kažete nešto o tom delu grada..."

Moji dani neženje bili su odbrojani. Dve godine posle svog prvog ličnog iskustva s psihonavigacijom, Vinifred i ja smo se venčali; ja sam napustio svoj posao i Tamarom smo odjedrili na Floridu. Odlučili smo da se preselimo u Palm Bič i da osnujemo porodicu, a naša kćerka Džesika se rodila 17. maja 1982.

KROV SVETA

"U budućnosti ćete mnogo da čujete o psihonavigaciji. Ako budete imali nesreću da se ozbiljno razbolite ili postanete zavisnik, verovatno će se od vas zahtevati da uključite i psihonavigaciju u lečenje."

Digao sam pogled s koncepta govora koji ću da održim kad se za nedelju dana vratim u Ameriku. Kroz prozore hotelskog bara "Krov sveta", svetla Kita svetlucala su u andskoj noći. Vinifred je bila dva sprata niže, spremajući šestogodišnju Džesiku za spavanje. Za koji minut će mi se pridružiti. Nastavio sam žurno da čitam svoj govor.

"Večeras ste čuli dve neobične priče. U jednoj su ljudi-ptice Anda putovali izvan vremena da bi uspostavili kontakt sa svojini precima. U drugoj mi je Unutrašnji pilot pomogao da shvatim šta se događa u građi malog jedrenjaka i time mi odagnao strah i pomogao da pobedim morsku bolest. Te priče neobične su samo zato što mi sa Zapada nismo navikli na tako nešto. Na sreću to se menja.

"Savremena medicina je počela da shvata korisnost psihonavigacije. Danas se u bolnicama širom sveta koriste tehnike koje vode poreklo od te drevne prakse i koje služe za borbu s narkomanijom, rakom, hemofilijom, srčanim bolestima pa čak i za lečenje slomljenih kostiju. Relaksacija i meditacija često se kombinuju s tehnikama vizualizacije kako bi se pomoglo pacijentu da prodre duboko unutar svog tela i psihe. Dve grane medicinskih nauka, sajberbiologija i sajberpsihologija su naročito uspešne, jer pomažu ljudima da koriste takve metode da bi otkrili uzroke svojih bolesti i započeli lečenje. Zanimljivo je spomenuti da koren naziva te dve nauke potiče iz grčke reči *kybernam*, što znači 'ploviti'." ³

Ponovo sam pogledao kroz prozor, razmišljajući o sličnosti između ljudi koje američki lekari podučavaju vizualizaciji prijateljskih sila koje napadaju njihove bolesti i Šuara koji se usklađuju s bogom-jaguarom.

---

³ Vidi npr. "Sajberfiziologija kod dece." Časopis instituta za unapređenje zdravlja. Vol. 5 broj 4.

Evo me opet u Ekvadoru, više od dvadeset godina pošto su Tanja i Borni prvi put predvideli uništenje džungle. Kito je bio grad u kom sam proveo one dragocene dane s Hulijom. Proširio se i modernizovao, ali je još uvek bio mesto kontrasta - u kom su španske katedrale iz šesnaestog veka, stakleni neboderi i otvorene pijace stajali jedni uz druge - mesto koje sam voleo.

Psihonavigacija je postala važan deo mog života. Tokom poslednjih šest godina pomogla mi je da razumem probleme prirodne sredine koji ugrožavaju našu planetu i naš život kao vrste. Prvi korak bio je paljenje ostataka uglja u Pensilvaniji. Preskočio sam jedan deo predavanja i pročitao:

"Pensilvanijski projekat je bio zaista pionirski napor. Ništa slično nije bilo izgrađeno pre toga. Tehnologija nije bila dokazana. Niko nikad nije finansirao takvu vrstu projekta. Tokom tri godine, koliko je bilo potrebno da se skupe finansije potrebne za izgradnju, naišao sam na sve moguće prepreke, uključujući i neočekivanu i potencijalno razornu promenu u poreskim zakonima. Više puta sam se obratio psihonavigaciji tražeći rešenje. Ona je bila moj izvor energije i unutrašnje snage. Omogućila mi je da iskoristim sposobnost iz dubine moje podsvesti.

"Sledio sam ugledne ljude iz mnogih područja. Popis psihonavigatora uključuje neke veoma čuvene osobe: naučnike kao što su Ajnštajn, Burbank, Markoni i Edison, kompozitore uključujući Baha, Betovena, Šumana i Mocarta, pisce kao što su Kits, Šeli i Džojz; čak i političke lidere kao što su bili Ruzvelt, Gandi i Kenedi. Postoje veoma zanimljive priče o Vinslonu Čerčilu i njegovom oslanjanju na Unutrašnje pilote u vođenju svojih poslova. Jedna od njih jeste potvrđeni izveštaj o epizodi u Londonu, tokom 1941, kada ga je Unutrašnji pilot usmerio dalje od mesta gde je nekoliko sekundi kasnije eksplodirala nemačka bomba."

Moja neposredna briga sada je globalno uništenje koje preti magičnoj kombinaciji vazduha, vode i zemlje, sposobnoj da održava život kakav mi poznajemo. Za razliku od pravih bombi terorista i nuklearnog oružja ovo je bilo mnogo strašnije.

Otpio sam gutljaj piva, pitajući se šta je zadržalo Vinifred. Ona i Džesika verovatno su ležale dole na krevetu i gledale kroz prozor, očarane prizorom koji je podsećao na bajku. Pogledao sam panoramu koja je uključivala čitavu dolinu. Noću je izgledalo kao da se sjajne zvezde odražavaju u uličnim svetlima. Jedino je masivna grba Pičinče bila pokrivena mrakom.

Uživao sam u tom pogledu mnogo puta, kao dobrovoljac Mirovnog korpusa, turista, konsultant za menadžment i savetnik Svetske banke. Najveći deo mog posla bio je posvećen pomaganju državi, poboljšavanju ekonomije ili uspostavljanju poslovnog sistema da bi se olakšao razvoj, ali sada je moja uloga drugačija.

Imao sam četrdeset četiri godine i bio sam otac. Nedavno sam vodio nekoliko važnih razgovora sam sa sobom i zaključio da je mnogo toga u mom životu bilo dosta sebično. Dobro sam živeo, mnogo putovao i mnogo naučio.

Međutim, često nisam obraćao pažnju na glasove duboko u sebi koji su preispitivali prave koristi od gradnje još jednog industrijskog postrojenja ili električne centrale na naftu. Nije mi bilo lako da to priznam, ali sam često nalazio izgovore za sebe, smatrajući da su drugi krivi za zla u svetu.

"*Oni* proučavaju te stvari", govorio sam sam sebi i svakom drugom ko je želeo da sluša. *Oni* su uporedili korist od 500 miliona dolara uložениh u električnu centralu s istom sumom određenom za poljoprivredu. *Oni* su znali. Ja sam ovde zato da bih pazio da poslovni sistemi budu u redu kako bi potpomogli *njihova* ulaganja."

Uvek su to bili oni. Njihov posao je bio da zaštite prirodnu sredinu, da paze na siromašne i da štite indijanske kulture. Ja sam pristupio Mirovnom korpusu, duhovnom detetu Džona Kenedija, a kasnije sam radio za Roberta Meknamaru (ministra obrane za vreme Kenedija, a kasnije predsednika Svetske banke). Savetovao sam čelnike država. Čuveni političari i izvršni organi korporacija su dobro plaćali moje savete, verovao sam u te ljude i u njihove naslednike. Smatrao sam da su njihove odluke ispravne.

Nedavno sam uvideo da je to besmislica. Moji razgovori su počeli da se drugačije odvijaju. "Možda oni isto prave greške kao i ti? A možda si *ti oni*." Shvatio sam da bi neko, ko bi mene gledao, mogao da smatra da sam ja jedan od *njih*. Bio sam uspešan, putovao sam naokolo, savetovao neke veoma važne osobe. Zapravo, igrao sam glavnu ulogu u mnogim *njihovim* odlukama.

Otpočeo sam seriju dijaloga sa svojim Unutrašnjim pilotima. Naučio sam mnogo toga o svojim osećanjima prema drugima, svojim odnosima prema *njima* i da se na mene, zbog moje uloge, gleda kao na jednoga od njih.

U nekom pogledu te vlade, politički, poslovni i socijalni lideri prošli su dug put od vremena kad sam prvi put posetio Ekvador 1968. godine. Određeni da uđu u poslednju dekadu dvadesetog veka, bili su bombardovani pričama o uništenju Amazonije. Tanjina strašna vizija se obistinila ne samo na području oko El Milagra, već i u Brazilu, Peruu, Filipinima i u mnogim drugim zemljama. Slike opustošene zemlje bile su prikazane na TV ekranima širom sveta. Uništavanje šuma i poljoprivrede sečom i paljenjem postalo je opasnost ogromnih razmera zbog svog doprinosa stvaranju efekta staklene bašle. Pravnici Vol Strita, kandidati za Senat, izvršni organi komunalnih preduzeća i bankari Srednjeg Zapada pridružili su se amazonskim Indijancima u izražavanju svojih problema.

S druge tačke gledišta nije učinjen nikakav napredak. Zapravo, razvoj je samo uspeo da prozrokuje još više štete za našu planetu. Svetska populacija je porasla do neba, od jedne milijarde 1800. god. do dve milijarde 1930. Ona se

ponovo udvostručila 1975. i nastavlja da se udvostručuje svakih četrdeset godina. Potrošnja po glavi stanovnika neobično je porasla i počeli smo da trujemo reke, vazduh i zemlju. Obesno smo iskorišćavali prirodna bogatstva i nepovratno zagađivali biosferu.

Mogao sam da izaberem bilo koji časopis ili novine, bilo kog dana 1989. i da vidim da oni rade loše. Bilo je takođe očigledno da, ako se nešto ubrzo ne učini, šestogodišnja Džesika će se naći u sve ružnijem svetu. Pitanje da li sam ili nisam jedan od *njih* postalo je akademsko i nisam mogao da izbegnem jednostavnu činjenicu da bi bilo nužno da pokušam nešto da uradim. Što sam duže razmišljao o tome, to sam više shvatao istinu. U poređenju s obavezom da učinim sve za zaštitu Majke Zemlje, sve ono što bih mogao da pružim Džesiki izgledalo je trivijalno. Čemu služe lekcije plivanja ako je okean zagađen?

ALFA

Našu planetu ne ugrožavaju samo spoljašnje sile, nego i mi. Sadašnji put čovečanstva vodi do ekološke katastrofe. Uprkos našim pokušajima da koristimo nauku da bi se uverili u suprotno, mi znamo da je to istina. Dokaza ima svugde. Sva naša čula nam to govore i možemo to da osetimo i u srcu.

Naš postupak donošenja odluka može da koristi objektivne informacije i naučne analize. Ipak, na kraju, izbor čine ljudi koji se koriste unutrašnjim rezervama. Čak i "najobjektivniji" naučnik mora da se pouzda u intuitivne sudove koji će mu pomoći kod biranja podataka i formulisanja hipoteza. Unutar svakoga od nas postoji duboki izvor znanja. Jung ga je nazvao "kolektivno nesvesno". Često ga koristimo kada donosimo odluke. Osobu koja u velikoj meri poseduje tu veštinu, opisujemo recima kao što su "pronicijiv", "mudar", "nadaren" i "prosvetljen".

Psihonavigacija nudi oruđe za pristup tom univerzalnom znanju. Jung se i sam često bavio psihonavigacijom. On je tu pojavu tumačio kao unutrašnje putovanje u carstvo kolektivnog nesvesnog. Ulazeći u to carstvo, on je mogao da crpi iz tog velikog izvora informacija, koji je jednako pristupačan ljudima koji žive u srcu džungle, na padinama Himalaja, u afričkim pustinjama i u modernim gradovima.

Ljudska istorija je kolaž naših odluka. Ono što smo izabrali tokom poslednja dva veka, ozbiljno je ugrozilo našu planetu i vreme je da ponovo biramo. Psihonavigacija nam može omogućiti da bolje shvatimo naš sadašnji položaj. Dopuštajući nam pristup tom izvoru znanja, ona može da nam pokaže kako da donosimo odluke koje će da nam dopuste zacrtavanje drugog smera. Znamo da imamo probleme. Možemo da nađemo rešenja. Važno je da razumemo tehnike koje su tu da nam pomognu u našim zadacima. Tehnike su bile iznova dokazivane, koristili su ih naši preci. One su pobuđivale nadarenost kod ljudi kao što su Edison, Markoni, Ajnštajn, Gandi i Čerčil. Danas ih koriste lekari, naučnici, umetnici, poslovni ljudi i ljudi iz raznih oblasti života.

Za tumačenje psihonavigacije predloženo je nekoliko teorija, uključujući i one koje se bave genetskim i morfološkim oblastima. Da li dajemo prednost njima ili Jungovoj teoriji o kolektivnom nesvesnom zapravo je nevažno. Važno je da psihonavigacija deluje kao oruđe koje nam pomaže da dođemo u dodir sa suštinskim delom nas samih, mestom gde se naše fizičke, mentalne i duhovne energije mogu usredsrediti da bi nam pomogle da budemo kreativniji, zdraviji i u miru sami sa sobom.

Ona je bezopasna, prijatna i relativno se lako uči. Našao sam samo jedan sastavni deo koji je bitan za psihonavigaciju. Šamani, duboko u Amazoniji, Bugiji koji grade brodove na Sulaveziju, Ijudi-ptice koji lete u posetu svojim precima u visokim Andima i službenici Fortune 500 koji preduzimaju unutrašnje putovanje da bi poboljšali produktivnost - svi dele istu misao: za psihonavigaciju morate da imate pozitivan stav. To je jedini potreban uslov i načelo čija je važnost bila poznata vekovima.

Sledeći korak je učenje osnovnih tehnika psihonavigacije. Cilj je sticanje alfa stanja koje je moguće naučno izmeriti i kod kog je frekvencija moždanih talasa snižena.

Deca znatno više vremena provedu u alfa stanju nego odrasli. Mnogi istraživači veruju da se detinjstvo zato često naziva "razdobljem oblikovanja". Alfa je stanje uma, otvoreno i spremno da prima nove informacije. Naše sposobnosti učenja i stvaranja su na vrhuncu. Budni smo i svesni, a ipak se aktivnost naših moždanih talasa usporila do nivoa koji nam omogućava usklađivanje s podsvesnim i nesvesnim sadržajima našeg duha.

Iako se u alfa stanje može doći i tokom fizičke aktivnosti, na primer, kod ceremonije ljudi-ptica, većina ljudi misle da su tehnike opuštanja najbolja praksa za ulazak u alfa stanje.

Sledeće stranice pokazuju metode koje pomažu voljnom izazivanju alfa stanja. Ako ste već naučili progresivnu relaksaciju ili neku drugu meditativnu tehniku, biće vam lako da sledite opisane korake. Ako niste, možda biste trebali da ih praktikujete, jer će rezultati biti vredni napora. Ne samo da će vam pomoći da uđete u stanje u kom možete da dođete u dodir sa svojim sopstvenim Unutrašnjim pilotima, već će vam i pomoći da se veoma brzo opustite, kada god vam to bude potrebno. Otkrićete da redovna upotreba tih tehnika pomaže sniženju stope disanja, metabolizma, pulsa i krvnog pritiska. Sve je to moguće naučno dokazati. One pomažu unapređenju fizičkog i emocionalnog zdravlja. Ubrzo ćete uvideli da ste ušli u stanje u kom možete da počnete s psiho-navigacijom.

Ako patite od neke fizičke ili psihičke smetnje, te tehnike bi takođe mogle da imaju terapijski učinak, međutim, treba ih koristiti samo uz odobrenje lekara.

Dakle, evo koraka za temeljni pristup:

1. **Nađite mirno i tiho mesto.** *Od ličnih sklonosti zavisi da li ćete da izaberete taman ugao, mesto pod prozorom s pogledom ili nešto između toga. U idealnim prilikama okolina bi trebala da vas smiruje, a ne da vas ometa, koliko je to moguće (razgovor, telefoniranja, lajanje pasa, dečja igra).*

2. **Sedite u udobni položaj.** *Sedite u omiljenu stolicu, sa stopalima na podu ili sedite na pod s prekršlenim nogama. Ne morate da učite neke posebne tehnike; važno je samo da vam je udobno. Ne preporučujem ležanje jer se lako zadrema. Ja više volim da sedim s prekrštenim nogama na podu i da se leđima naslonim na zid, kauč ili krevet.*

3. **Opustite se.** *Jednostavno, opustite telo. Budite svesni mišića i svesno osećajte kako napetost izlazi iz njih. To ne bi trebalo da bude neki veći napor: neka to bude prirodno i prijatno. U ovoj tački nemojte da se koncentrišete na opuštanje određenih delova tela: jednostavno, dopustite telu "da se prepusti". Oslobodite se napetosti. Pazite da vam je kičma u uspravnom položaju da disajne i probavne funkcije ne bi bile ometane. Drugim rečima, dok se mišići opuštaju, kostur ne bi trebalo da se omlitavi. Zatvorite oči i držite ih zatvorene.*

4. **Duboko udahnite.** *Udišite kroz nos, zadržite blago vazduh u plućima nekoliko sekundi, zalim polako izdahnite na usta. Imajte pozitivna osećanja prema sebi. Dopustite da oni teku kroz vaše telo. Ponovite duboko disanje. Osećajte snagu pozitivnog stava, dok vazduh ulazi kroz nos, teče prema dole u grudi, prolazi iz pluća u krvotok i prožima svaki organ vašeg tela. Dopustite vazduhu koji izdahnete da bude nosilac svih vaših bojazni. Pozitivna energiju i vera - u sebe, vaša religija, ideja ili cilj - ulazi sa svakim udisajem, a sumnje se čiste sa svakim izdisajem. Unutra i napolje. Ponovite taj ciklus disanja nekoliko puta. Možda će te imati osećaj da ste se podmladili, ali nemojte namerno da pokušavate da dosegnete taj osećaj i neka vam ne smeta ako se to ne dogodi. Jednostavno koncentrišite se na svoje disanje i dišite u obilju pozitivne energije.*

5. **Potpuno se opustite.** *Dopustite telu da se opusti kao u trećem koraku, ali ovoga puta koncentrišite se na određene delove tela. Osećajte svaki deo i svesno ga opuštajte. Možda će vam pomoći ako prvo zategnete mišić, a zatim ga opustite. Ja počinjem s prstima na nogama, pomičem ih, a zatim ih puštam da se potpuno opuste. Zatim radim to isto s ostalim delovima stopala. Opustite gležnjeve, listove itd., sve do ramena i niz svaku ruku sve do prstiju, prvo zatežući, a zatim*

opuštajući. Zatim opustite leđa. vrat, delove lica - usta, obraze, oči, uši. celo. Na kraju, opustite teme i potiljak.

Dopustite svom duhu da se potpuno opusti, nemojte da mislite ni na šta. Ako vam je to teško, koncentrišite se na jednu jedinu reč, kao što je vaše ime ili "mir", "ljubav", "Bog" ili jednostavno "jedan". Kada vam duh odluta, blago ga opomenite da to ne radi. Nemojte biti strogi prema sebi. Druge misli će se nametati. Jednostavno se vratite u stanje bez misli ili na odabranu reč.

Taj korak zahteva vežbu. Ako to niste pre radili, možda ćete otkriti da zahteva više vremena nego što ste očekivali. Budite strpljivi. S malo vežbe doći će lako i brzo. Za kratko vreme doći će gotovo trenutno.

Sada bi trebalo da ste u alfa slanju i spremni za ulazak u carstvo psihonavigacije.

6. Osećajte kako vaše unutrašnje ja počinje da se pomera. Ovde imate mogućnost izbora. Možda vam se sviđa ideja o spuštanju. Mnogi psihonavigatori smatraju putovanje u dubinu najprivlačnijim. U Keramu, Unutrašnji pilot vizualizuje se kao krokodil koji vodi ljude u vodeno carstvo kolektivnog nesvesnog. Neki kandidati vole da silaze u vulkane, jezera ili pećine. Drugi više vole da se penju, dižući se visoko iznad mesta događaja, kao Ijudi-ptice s Anda. Neki više vole da vizualizuju putovanje u pravcu, kao Šuara koje jaguar vodi kroz carstvo džungle.

Ja više volim da se dižem. Iz svog položaja, s prekrštenim nogama, zamišljam da sedim na čarobnom ćilimu. Dok se penjem, posmatram duhovnim okom predmete oko sebe - stolice, stolove, zidove - i polako se dižem iznad njih. Mogu da prođem kroz sve materijalne predmete koji predstavljaju prepreku u svesnom svetu, dok se ne dignem u vazduh. Idem sve više i više. Gledajući dole. zamišljam krov svoje kuće, ulicu i druge zgrade. Krećem se sve brže i gledam kako se sve smanjuje. Ubrzo stižem do tačke iz koje ne vidim ništa drugo osim magle. Zemlja je ispod mene, a ja znam da mogu da se spustim u bilo koji prostor koji odaberem. Nisam ograničen ni prostorom ni vremenom. Kad sam jednom tu, mogu da stupim u kontakt sa svojim Unutrašnjim pilotom.

Pristup tom koraku, koji mnogi smatraju korisnim, sličan je onom koji se koristi u Surat Šabd Jogi ("Staza majstora"). Kandidat doživljava da se diže prema Mesecu. Iznenada se Mesec deli; kandidat prolazi između dva odsečka i kreće prema Suncu i zvezdama. Sunce se približava, putnik kruži oko njega i nalazi se licem u lice s učiteljem. Zatim Učitelj preuzima ulogu Unutrašnjeg pilota. Prema rečima Daršan Singa (indijski poslovni i politički lider koji je bio i autoritet za Surat Šabd Jogu):

"(Učitelj) me je poveo iznad svesti tela - poveo me sa sobom na više nivoe, ostavljajući iza nas zvezde, Mesec i Sunce i učinio da budem jedno s njim. u njegovom blistavom obliku, u njegovom sjajnom obliku. Poveo me je u trenutke večnosti, izvan ograničenja vremena i prostora, a zatim mi je dao pogled ljubavi i uvid u više nivoe i odveo me je u najviša područja duhovnosti. Na tom putu upoznao me je s raznim učiteljima koji su blagoslovidi ovu Zemlju u drevnim vremenima i organizovao razgovor s njima."⁴

7. Komunicirajte sa svojini Unutrašnjim pilotom. *Unutrašnji piloti mogu da poprime mnoge oblike. Tu su često presudni kultura i religija koje mogu da odrede u kom obliku će se javiti vaš Unutrašnji vodič. Ipak će vaše sopstvene posebne okolnosti u bilo koje vreme moći da deluju na prirodu i pojavu vašeg Unutrašnjeg vodiča.*

Sledeća svedočanstva mogu da posluže kao primeri. To su sažeci razgovora koje sam vodio s osobama - psihonavigatorima.

Lisa, umetnica.

Imam tri Unutrašnja pilota. Onaj koga najčešće zovem je muškarac dvadesetih godina, naizgled grub, neobrijan, ne baš lep, ali dobar. Svaki put kad imam problem sa slikom, posećujem ga. Počinje kao meditacija, vidim se i osećam kako se krećem po kraju fantastičnog drveća, na prvi pogled divljeg i živih boja. Ivan - to je njegovo ime, tamo se srećemo. Dogovorili smo se za signal, tako da budem sigurna da je to stvarno on, a ne neka varalica. On zvižduće pesmu koju sam volela kao dete.

Objašnjavam mu svoj problem. Zapravo, ja obično nisam u stanju da ga dobro objasnim. Jednostavno mu pričam o njemu. Zatim sam zajedno s njim u slici. Putujemo unutar nje naokolo. Saznajem mnogo toga o svom radu, stvari koje nisam pre shvatila. To je uvek čudesna pustolovina. Nikada nisam bila razočarana.

Nakon završetka putovanja, grlim ga i zahvaljujem mu se. On je veoma nežan. Zatim, kao čarolijom, opet sam u divnoj šumi. Kad se vratim slikanju, čini mi se da mi Ivan vodi ruku.

Ehud, predsednik američkog izdavačkog preduzeća: Doživeo sam susret s Unutrašnjim pilotom u toku odmora na ostrvu Majorki, pored obale Španije.

---

⁴ Daršan Sing, Duhovno buđenje (Bouling Grin. VA, Indija). Izdanje Savan Kirpal 1986. str. 179-180

Dugo vremena sam želeo da posetim mesto gde su živeli R. A. Švaler de Lubic i Rajmond Lali; ostrvo na kojem su Mauri i Jevreji našli poslednje uporište za svoju mističnu praksu u vreme španske inkvizicije, pre njihovog konačnog izгона s kopna. Želeo sam da budem sam u prirodnom okruženju Majorke i odmah nakon dolaska otišao sam do podnožja brda blizu svog hotela i počeo da se penjem.

Kad sam krenuo, bilo je kasno popodne i dok sam se penjao na vrh visok hiljadu metara, sunce je zalazilo. Pogledavši prema Sredozemnom moru, video sam olujne oblake koji su se brzo približavali. Neverovatnom brzinom su se stvorili nad ostrvom i sve prekrili tamom. Znao sam da moram da se spustim s brda što je moguće pre i odlučio sam da skratim dugu zavojitu stazu kojom sam stigao. Tražeći najdirektniju prečicu (sa svog mesta mogao sam da vidim hotel), krenuo sam prema području gusto obraslom borovom šumom i zaraslim grmljem. Teren se pokazao mnogo neravnijim i strmijim nego onaj kod uspona, a sve veći mrak gotovo mi je potpuno onemogućavao da nešto vidim. Nisam više mogao da odredim koliko daleko se prostire čvrsto tlo ili gde bi se greben mogao naglo obrušiti; činilo mi se da ću pasti u dubinu. Da bih bio sigurniji, počeo sam da se krećem na rukama i kolenima po tlu na kojem mi je kamenje i grmlje neprestano deralo kožu.

Shvatio sam da je opasno da produžim prema dole i ozbiljno sam pomislio da ostanem do jutra na mestu na kom sam bio, ali sam isto tako znao da su me u hotelu očekivali. Ako se ubrzo ne pojavim, bio sam siguran da će moji prijatelji da organizuju potragu za mnom i time stvoriti veliku pometnju.

Drhteći i u stanju bliskom panici, povukao sam se u sebe i pomolio se za vodstvo. Gotovo odmah me je obuzeo unutrašnji mir. Kad sam otvorio oči, mogao sam nejasno da vidim kozu koja je stajala par metara od mene i gledala pravo u mene. U trenutku kad se okrenula da ode, pojavila mi se misao da je pratim. Kretao sam se veoma polako i promišljeno, koza me se ni najmanje nije plašila. Za par minuta životinja mi je pokazala put do staze koja je vodila pravo niz obronak brda.

S oduševljenjem sam se setio mitskog značenja koze kao predstavnika panteističkih bogova. Činilo mi se da je taj vodič došao niotkuda kao odgovor na stvarnu nuždu, vodeći me iz stanja straha i ulovljenosti u zamku, u stanje radosnog izbavljenja i prepuštanja.

Sara, inženjer za ekologiju u američkom građevinskom preduzeću:

Moj deda je bio inženjer za gradnju puteva. On je pomogao u planiranju i izgradnji međudržavnog sistema auto-puteva. Nakon njegovog povlačenja iz službe, provela sam mnogo vremena s njim. Išli smo u šetnje po šumi iza kuće. Učio me je svemu o cveću, drveću, pticama i malim životinjama koje smo ponekad viđali. Kad je umro, osećala sam se potpuno izgubljenom.

Sada ga često pozivam kad sam usamljena ili kad mi je potrebna pomoć u donošenju odluke. Podaci ne daju odgovore već samo informacije. Deda je uvek tu kada ga pozovem. Zatvorim oči i zamolim ga da dođe, a zatim ga ugledam. Obavije me rukama i ja osećam njegovu toplu energiju punu ljubavi. Njegov glas deluje umirujuće. Ja postavljam pitanja, a njegovi odgovori otvaraju mi nove vidike.

Veoma ga volim. On je taj koji me je doveo u ovo područje i pomogao mi da shvatim važnost zaštite našeg sveta. Sada me on, može se reći, održava poštenom i na pravom putu.

Toliko puta moram da izdržim veliki pritisak inženjera projekatata i svog šefa koji bi hteli odgovore odmah, što bi kasnije moglo da izazove probleme. Deda mi daje hrabrost koja mi je potrebna da se oduprem tim pritiscima.

David, predsednik internacionalne kompanije za finansijske usluge:

Svake godine, već sedamnaest godina, provodim bar jednu nedelju u Indiji, učeći kod svog učitelja. Naučio sam da letim van granica svesti, van vremena. To je čudesna sposobnost koja mi je pomogla više nego što mogu da kažem, kako u poslu tako i u privatnom životu.

Kad se vratim u Ameriku, mogu da putujem u kraj, visoko gore, gde se srećete sa svojim učiteljem. On je prosvetljeni majstor koji mi pomaže kod svih mogućih problema. Možda je još važniji način na koji mi pomaže da gledam na svet oko mene. Počeo sam da cenim stvari koje ranije nisam primećivao. Cvet van svoje kancelarije, lep uzorak na drvenom stolu, vazduh koji udišem. Shvatam da moj posao i moj život nisu samo zarađivanje novca i savetovanje drugih kako da to postignu: oni su tu zbog uživanja u svetu u kom živim i nastojanja da to bude svet u kom će moći da uživa i moja kćerka i njena deca.

Sa svojim klijentima i poslovnim partnerima ne govorim mnogo o tom aspektu svog života, osim ako otkrijem da ih stvarno zanimaju takve stvari. Veoma sam iznenađen koliko ima ljudi koje sam sreo poslednjih godina koje to zanima. Naša korporacija puna je poslovnih muškaraca i žena koji lete ispred vremena. Zapravo "puna" nije prava reč. Ima ih mnogo, ali ne i dovoljno. Svaki put kad se nova osoba pridruži našim redovima, svet postaje malo bolji.

Jim, crni pojas borilačkih veština:

Psihonavigacija je veoma važna. Pre isprobavanja svojih veština, obično je koristim kao pomoć u pripremama. Naročito za lomljenje dasaka i betonskih blokova. Ja putujem u predivnu dolinu gde se sastajem s korejskim učiteljem. On mi pokazuje pravi način. On ponavlja lomljenja, ponovo i ponovo, kao u usporenom filmu. On mi takođe pomaže da naučim kako da usmerim svoje sile energije, moj či.

Doživio sam saobraćajnu nesreću i slomio tri prsta na nozi. Pravi peh! Supruga i ja smo planirali odmor na skijanju. Lekar mi je rekao da ga zaboravim, s obzirom da nikako ne mogu da ozdravim na vreme. Moj korejski učitelj naučio me je kako da putujem unutar stopala. Vizualizovao sam tamo čitavu vojsku radnika. Oni su lupali čekićima, zavarivali, bušili i ponovo spajali moje kosti. Svakoga dana nekoliko puta sam išao na to putovanje. Posmatrao sam ih kako se trude. Usmerio sam svoj či na te kosti. Zaista, uspelo je! Kostu su zarasle za manje od dva meseca, na vreme za odmor. Moj lekar nije mogao da veruje.

Kao i mnogi drugi psihonavigatori, Jung je shvatio da je proces ulaženja u kolektivno nesvesno, putovanje koje ima svoje opasnosti i krivine. On je koristio više Unutrašnjih pilota da mu pomognu da nađe put. U njegovim zapisima naročito su živi opisi starca i devojke i njegov metod za kontakt s njima:

"Često sam zamišljao strm put. Čak sam nekoliko puta pokušao da dođem do samog dna. Prvi put sam dosegao dubinu od otprilike trista metara; sledeći put sam se našao na ivici kosmičkog ponora. To je bilo kao putovanje na Mesec ili spuštanje u prazan prostor. Najpre bi se pojavila slika kratera pa sam imao osećaj da sam u zemlji mrtvih.

Bila je to atmosfera drugog sveta. Blizu strmog obronka hridine ugledao sam dva lika, starca s belom bradom i prelepu mladu devojku. Skupio sam svu svoju hrabrost i približio im se kao da su bili stvarne osobe i pažljivo sam slušao ono što su mi govorili..."⁵

Ja sam imao nekoliko različitih Unutrašnjih pilota. Neke pozivam u pomoć u određenim oblastima, neki su tu za uopšteno vodstvo. U ovom trenutku najčešći je Manolo. Indijanac Kećua koji živi u kolibi od nepečene cigle pored jezera okruženog vrhuncima Anda. On mi je pomogao da ispričam mnoge događaje opisane u ovoj knjizi.

Kad hoću da praktikujem psihonavigaciju, ponekad znam kog Unutrašnjeg vodiča želim da posetim i zamolim nju ili njega da dođe kod mene. Međutim, često se jednostavno prepustim. Sila kojom ja ne upravljam, vodi me na jezero u Andima ili na neko drugo mesto. Nema nikakvih tajni kod nalaženja Unutrašnjeg pilota. Vežbajte ranije opisane korake, budite otvoreni prema onom što se događa i imajte poverenja. Nemojte se obeshrabriti, možda vam je potrebno više vremena. Pokušavajte i dalje. Mnogi ljudi crpe pomoć iz svoje religije. Hrišćani će, na primer, lakše pozvati Hrista kao svog Unutrašnjeg pilota.

8. Povratak. *Kad ste završili putovanje, spremni ste za povratak kući. To ćete znati kad za to bude vreme. Nemojte da se opirete, biće još mnogo putovanja. Zahvalite se svom Unutrašnjem pilolu. Recite njemu ili njoj da se radujete sledećoj poseti. Zatim se vratite, sledeći isti put kao kad ste dolazili.*

---

⁵ Karl G. Jung. Sećanja, snovi, razmišljanja (Njujork, RendomHouse, 1965.). str. 184

Ja se, na primer, rukujem ili grlim svog Unutrašnjeg pilota i izražavam mu svoja osećanja. Zahvaljujem se njemu ili njoj i izražavam želju za brzim ponovnim susretom i obećavam da ću svoja saznanja koje sam stekao upotrebiti za dobrobit svih. Zatim se vraćam svom čarobnom ćilimu, sedam s prekrštenim nogama i vraćam se u suprotnom smeru od putovanja opisanog u šestom koraku.

POZITIVNI VODIČI

Sreo sam mnoge ljude koji se bave psihonavigacijom. Za neke to je relativno jednostavno raspravljanje s Unutrašnjim pilotima. Za neke ona uključuje vantelesno iskustvo. Kakva god bila metoda, ona pomaže sjedinjenju uma, tela i duha. To je integrirajući postupak koji stvara osećaj harmonije. On nam dopušta da dopremo do bitnih delova nas samih i da usmerimo snažne rezerve energije u područja kojima su najviše potrebna. Što više vežbamo, to više koristi dobijamo.

Ako želite da se bavite psihonavigacijom i da imate kontrolu nad tim procesom, morate da imate pozitivan stav o sebi i uopšteno o životu. Taj zahtev se nikako ne može mimoći. To ne znači da negativne misli neće nikada ući u vaš um ili negativna osećanja u srce. To znači da morate da se trudite da ih savladate. Da bi se postigao uspeh na duge staze, pozitivne ideje i postupci moraju da prevladaju.

Smatram da će vam biti od pomoći četiri pravila ili vodiča: Zbog lakšeg pamćenja ja ih nazivam *Pozivodičima*. Kada pomažem ljudima da nauče psihonavigaciju, preporučujem im da zapišu ta uputstva i da ih zalepe na ogledalo u kupatilu ili na neko drugo mesto gde će ih videti svakog dana.

Ukratko ću opisati ta četiri pozivodiča. Oni odražavaju načela o kojima se govorilo u ranijim poglavljima.

Prvipozi vodič: *Bez obzira na Situaciju, nekoliko puta na dan zaustavite se i razmislite o dobrim aspektima - prijatnim i onim koji pružaju osećaj širenja onog šio radite.*

Svakoga dana za doručkom Teofilo Mata predviđao je čudesa predstojećeg dana. "Biće divan dan", česlo je govorio. Ili bi otišao do kuhinjskih vrata i pogledao preko Amazona na izlazeće sunce. "Pomisli na sve veličanstvene mogućnosti današnjega dana."

Kad se probudite ujutro, pomislite o danu koji je pred vama i kakve vas nove radosti očekuju. Živi ste i to je vaš dan. Ako se nalazite u situaciji koja se na prvi pogled čini neprivlačnom, koncentrišite se na mogućnosti za učenje i proširenje

svog horizonta. Shvatite da je svaki zadatak koji obavljate, poseban. Ništa nije dosadno, ako ne dopustite sebi da to tako gledate. Usmerite se na pozitivno i pozdravite dan s entuzijazmom.

Sredinom jutra, u podne i ponovo kasno popodne - razmislite šta ste do tada uradili. Usmerite se na radost što ste živi i što doživljavate ono što ste uradili tokom poslednjih nekoliko sati. Upitajte se kako biste mogli da poboljšate situaciju, šta biste mogli da uradite da povećate svoje zadovoljstvo i u dogovoru sa sobom napravite da vam sati koji slede, budu još bolji.

Nikada neću da zaboravim svoju drugu posetu brodogradilištu Bugiju. Usred grozničavog posla na popravci oštećenog prahua, Buli nam je lagano prišao i izvinio se što nas ne poziva na ručak. "Ne brinite za nas", rekao sam. "Imate već dovoljno problema." On se blago osmehnuo. "Problemi?" Raširio je ruke. "Dan je divan. Pogodan da jedan starac mnogo toga nauči."

Kod mnogih odraslih takav stav se ne javlja automatski. Prema tome, važno je, barem u početku, osigurati periode u toku dana za svesno razmišljanje na tu temu. Kasnije će to postati deo naših drugih nivoa svesti.

Vreme neposredno pre padanja u san, pruža drugu priliku. Možda će vam pomoći preispitivanje proteklog dana i zahvalnost za sve dobro koje se dogodilo. Pokušajte da vidite pozitivne strane svih događaja. Oni koji su vam se činili neprijatnim ili žalosnim, možda su vas naučili nečim vrednom ili su stvorili nove mogućnosti. Usmerite se na te aspekte. Obećajte sami sebi da ćete, kad se ujutro probudite, to učiniti otvorenog srca i s oduševljenjem za dan koji dolazi.

Drugi pozivodić: *Koristite vizualizacija na pozitivan način: budite svesni tokom dana kontrole tih vizualizacija i isterajte bez milosti negativne vizije, a koncentrišite se na pozitivne.*

Svi mi često vizualizujemo. U stvari, gotovo pre svega što uradimo, mi to vizualizujemo. Pre nego što vaša ruka posegne za olovkom, vaš um vizualizuje taj čin. Vidite svoju ruku kako se pruža i hvata olovku, zatim vi to i činite. Svi smo mi iskusili pasivno skretanje u drugo stanje svesti koje se naziva "sanjarenje". Vizualizacija je za razliku od sanjarenja, aktivna. Možete da je kontrolišete, a kad je tu, taj proces je veoma kreativan.

Na treba da vas čudi što je vizualizacija ključ za psihonavigaciju. Ona ne mora da uključi više od jednog čula; ipak što je više čula uključeno, to će biti snažnija. Kad smo Hulio i ja meditirali na obroncima Pičinče, on me je naučio da uključim čulo mirisa, ukusa, sluha i dodira u moje vizualizacije. To mi je veoma pomoglo tokom psihonavigacije.

Vizualizacija mora uvek da bude povezana s pozitivnim stavom. Kada se suočavamo s nekim problemom, neki od nas naginju naglašavanju negativnog.

Možda smo stvorili loš model rezultata vizualizacije koji je u suprotnosti s našim ciljevima i interesima. Kad je on jednom određen u našem umu, često razmišljamo o njemu i mudrujemo, brinemo se i izjedamo. Možda se budimo usred noći, savladani strahovima i u stresu. To deluje na naše telo, um i duh. Sve to pomaže jačanju i povećavanju negativnih motiva. Vizualizujući načine na koje se situacija može pokvariti, dajemo energiju negativnom. Ako se tako postavljamo, pomažemo našim najgorim strahovima da se ostvare.

Najbolji pravnici iskorišćavaju takve negativne vizualizacije. Jedan moj prijatelj, advokat, jednom je to jasno izrazio rekavši mi: "Polu bitke je dobijeno onog trenutka kad protivnik počne da vizualizuje kako će mu život izgledati nakon što izgubi. Imam ga čim dopusti da negativno prodre u njegove osećaje. Moj prvi - a možda i najvažniji posao - jeste da probudim takve negativne vizije."

Takve negativnosti moramo da izbacimo iz glave. Oterajte ih bez milosti. Nemojte da dopustite da vas ljudi koriste na taj način i nemojte sami sebe rečima da dovedete u takve zamke. Upravljajte svojim vizualizacijama. Gledajte pozitivne rezultate koji menjaju negativno. Imajte veru i vizualizujte rezultate koje želite.

Vizualizacija može da bude neobično delolovno oružje. Kontrolišite je; koristite je za pozitivne ciljeve.

Treći pozivodič: *Uskladite se s prirodom i shvatite ono što priroda tako jasno pokazuje - neuspeh ne postoji.*

Naučili smo da kulture koje koriste psihonavigaciju vide sebe kao zaštitnike prirode, dok kulture koje su više tehnološki orijentisane, teže tome da sebe vide kao osvajače prirode. Priroda potvrđuje pozitivne aspekte života. Ona je osnova svega. Sav život potiče iz prirode i na kraju se vraća njoj. Ajnštajn je pokazao da postoji kontinuitet unutar prirode, premda se materija i energija mogu smenjivati. Materija i energija ne nestaju. Jedna može da promeni svoj oblik i da postane druga, a zatim može da se vrati u prvobitno stanje. To može često da se događa, može da izgleda kao beskrajn proces. Bez obzira koliko puta se događa, osnovni kontinuitet nije ugrožen.

Priroda ne poznaje neuspeh, ona evoluira. Rođenje, život i smrt su pređeni put duž tog kontinuuma. Postoje rezultati, ali nema neuspeha. Neuspeh jednostavno ne postoji u životu.

Ljudi koji žive blisko s prirodom, kao što su Šuare, Kečue i Bugiji, koji nisu izgradili tehnološka vrata kako bi isključili prirodu, vrlo dobro razumeju u osnovi pozitivni aspekt prirode. Oni ne gledaju na svet kroz uspeh ili neuspeh.

Don Hoze Kišpe sazeo je to shvatanje. Svaki put kada bih se obeshrabrio zbog neuspeha u pronalaženju tržišta za zadružne cigle, on bi mi rekao da budem strpljiv. "Virakoča ne razume reč 'neuspeh'", rekao bi. Teofilo Mata izražavao je

slično gledište onog jutra kada me je odveo u školsku zgradu i rekao da El Milagro neće pristati na zadrugu kredita i štednje. Tojup, Buli, Josuf i mnogi drugi ponavljali su istu filozofiju.

Trebalo mi je mnogo vremena da shvatim šta su ti ljudi govorili. U početku sam prihvatao njihov stav kao pokušaj da mi pomognu da lakše prihvatim teret krivice. Na kraju sam shvatio da je on bio, zapravo, utemeljen na dubokim filozofskim uverenjima. Virakoča nema reč za neuspeh jer u prirodi neuspeh ne postoji.

Naše savremene tehnološke kulture su među vrlo retkim u istoriji koje su definisale događaje strogo u smislu uspeha i neuspeha. Možda to i nije čudno, s obzirom da su se naše kulture najviše udaljile od prirode. Uspeh i neuspeh je stanje uma. Reč je o načinu kako to doživljavamo.

Kad pokušate da dovedete Unutrašnje pilote, možda ćete naići na otpor. Učite iz. toga. To nije vaš neuspeh. vi ste se pomakli dalje u učenju. Ugledajte se na prirodu. Neuspeh ne postoji.

Četvrti pozivodič: *Vi posedujete sposobnost delovanja i kontrole. Ako vam je to jasno, kako možete da ne budete pozitivni?*

Ideja da smo svi stvoreni jednaki pred Bogom poznata je već dugo vremena. Ja mislim da je njeno značenje u tome da svi mi imamo moć delovanja i kontrole nad našom unutrašnjom sudbinom, čak i kada je naš spoljašnji život, ograničen bolešću, zatvorom ili drugim okolnostima. Rođenjem nam je dodeljena slobodna volja. Posedujemo moć da menjamo sebe, svoje ideje i svoje percepcije. Bez obzira šta se događa, možemo da delujemo.

To je bila tema o kojoj sam često razgovarao s Hulijom. "Žao mi je", rekao mi je jednom, "kad čujem kako ljudi kažu - oh, to je van moje kontrole - ili - radim to jer nemam izbora. Znam da su to nesrećni ljudi. Oni su izabrali zaobilaženje prava koja im je Bog dao. Zašto se tako lako predaju?"

Kao što smo saznali iz *drugog pozivodića*, negativnosti moraju da se iskorene iz našeg mišljenja. Svako od nas ima sposobnost delovanja, Svaki put kad dopustimo sebi da drugačije mislimo, mi podržavamo stvaranje negativne energije.

Važno je da se setimo da je, zapravo, svako od nas "gospodar". Jedan od razloga što ponekad propuštamo da vidimo sebe na vrhuncu je taj što zapravo ne znamo šta želimo. Mi možda kažemo: "Hteo bih ovo", ili "hteo bih ono", ali istina je da mi uopšte nismo sigurni da li zaista želimo ovo ili ono dovoljno snažno da bismo u tom smislu delovali. Prema tome, ne umemo da postavljamo ciljeve, da planiramo i izvršavamo te planove. Sledi obeshrabrenje zajedno sa stavom "ja nikako ne mogu da dobijem ovo ili ono".

Kad se nađete u takvoj situaciji, setite se da imate sposobnost delovanja. Svoje ciljeve možete da postignete. Jedino što vas zadržava je nedostatak želje ili neodlučnost da sprovedete tu želju.

"Volim džunglu", poverio mi se Teofilo ujutro nakon posete Tanje i Bomija. "Ona mi pomaže da se osećam slobodno. Verujem u ono što je propovedao Isus i u filozofiju Virakoće. Mi smo slobodni - dok se ili ako se ne uverimo u suprotno. Čak i tada smo slobodni. Samo. mi to ne shvatamo. Ovde u džungli znam da to nikada neću zaboravili. Pogledaj unaokolo. Sve ovde svedoči o našoj slobodi!"

Mi smo odgovorni za svoje živote, imamo sposobnost delovanja. Ništa što stvarno želimo nije van našeg dohvata ako smo voljni dovoljno da poradimo na tome. To je poruka psihonavigacije. To je poruka koja ne uzima samo jednu stranu trougla um-telo-duh, već sve tri zajedno kao celinu. Ako shvatimo ovu poruku, kako drugačije možemo da se osećamo, ako ne pozitivno? Kao društvo počeli smo da shvatamo da tehnologija može da donese i loše zajedno s dobrim. U svom srcu znamo da je život nešto više od materijalnog napretka. Istorija bi mogla s pravom da osudi našu opčinjenost materijalnim ne samo kao ludost, već i kao posledicu dubokog cinizma i odbacivanja vrednosti na koje se oslanjalo čovječanstvo hiljadama godina. Te pozitivne vrednosti povezuju telo, um i duh i podržavaju kulture koje žive u zajednici s prirodom.

Danas smo suočeni s dva potpuno različita puta. Moramo da izaberemo jedan od njih i da idemo napred. Put iza nas je istorija. Ništa ne može da izmeni ono što smo učinili. Poklonili smo sebi čudesne sprave, ali smo isto tako istrošili nezamenljiva prirodna bogalstva. Otrovali smo sebi vazduh, zemlju i vodu. Tehnologija nam je i pomogla i štetila. Zastanimo na trenutak pa, zagledani unapred, pokušajmo da nađemo ključ. Kojim putem da krenemo?

Proučavajući račvanje svoga puta, možda ćemo početi da razmišljamo da nije sve samo u tome koji put izabrati. Možda smo glavni problem mi sami: naši stavovi, naša opažanja, ono što vidimo, mirišemo, probamo i osećamo tokom puta, da li znamo da slušamo, kako se odnosimo prema putu i šta ostavljamo iza sebe dok prolazimo.

MANOLOV MESEC

U ranom jutarnjem svetlu sedim na malom ćilimu prostrtom preko pločica natkrivenog dvorišta; leđa su mi udobno naslonjena na jedan od slubova koji podržavaju naš krov. Opustio sam telo. Koncentrišem se na šum vetra. Disanje mi se usporava. Ulazim u alfa stanje.

Polako se ćilim diže. Na njemu klizim kroz krov i gore prema pramenu oblaka koji je osvetljen prvim zrakom još nevidljivog sunca. Gledajući dole. posmatram kako dvorište nestaje. Osećam miris gardenija na jutarnjem povetarcu. Jedrim brzo preko susedstva, na svom putu prema drugim kraljevstvima.

Putujem nagore, kroz sloj oblaka. Ispod mene se vrti Zemlja; ona je lopta divnih boja obavijena maglom kao na slikama koje su astronauti slali sa svog putovanja na Mesec. Zapadni, visoki deo Južne Amerike leži ispod mene.

Brzo padam. U trenutku se sve usporava kao da sam se iz bačenog kamena pretvorio u lebdeći list.

Odjednom postajem svestan planina koje se jedva naziru u polusvetlu. U daljini, usamljeni vrh prekriven snegom štrči visoko iznad drugih. On lovi zrak nevidljivog sunca i odbacuje ga nazad. Bliže, tamne planine oblikuju nešto kao ivicu tanjira oko vulkanskog jezera. Klizim preko vode prema kući od nepečene cigle pokrivenne trskom.

Manolo izlazi kroz vrata i ide prema meni. On je nizak, širokih grudi kao većina Kečua. Nosi tamnoplavi pončo, vunene pantalone i pletenu kapu Inka sa štitnicima za uši koji vise ispod njegovih ušiju. Ruka ogrubela od sunca i vetra podignuta je u znak pozdrava.

Ćilim se spušta pored njega. Ustajem i rukujem se s njim. "Manolo", kažem, "drago mi je da te vidim."

Hvata moju ruku, a drugom me grli. Zajedno idemo uz obronak prema otvorenim vratima njegove kuće. Duboko dišući, udišem miris eukaliptusa i drveta. To je dom.

Unutrašnjost njegove kuće je mračna. Vidim samo drveni sto i dve stolice pored hodnika. "Sedi, Džone", kaže on. Čeka me, a zatim i on seda za sto. "I tako..." kaže.

"Manolo, imam problem. Pokušavam da pišem o putovanju duše, da objasnim kako duh može da napusti telo, da traži nešto - kao jaguar, i da se vrati da bi fizičkom telu pokazao put."

"Ah, da, Šuare."

"Šuare, ljudi-ptice, Bugiji, ti i ja."

Osmehuje se.

"Nas dvojica smo dokaz da to deluje. Ali, Manolo, ja sam poslovan čovek, s klijentima i ugledom. Kako mogu o tome da pišem, a da izgleda uverljivo?"

"Da." Stavlja obe ruke na sto. "Razumem." Odgurnuo je stolicu. Tvrde noge od eukaliptusovog drveta glasno grebu po zemljanom podu. "Na svoj način, ti si šaman svoje kulture. Ne smemo da ugrozimo tvoj ugled. Pođi za mnom." Napolju se svetlo nije promenilo otkad smo ušli u kuću. Purpurno nebo načičkano zvezdama. U daljini nazirem jedini znak dolazećeg dana, odsjaj sunca na lednjaku najvišeg vrha.

Vodi me pored senke planine koja se diže od ivice jezera. Sećam se nedavnog razgovora, kad me je učio kako je planina izvor unutrašnje snage: "Sedi pored mene", rekao mi je. "Kada god ti zatreba, crpi njenu energiju u sebe." Prolazimo pored planine i penjemo se naporno zavojitim putem. Naše noge otkidaju šljunak koji bučno leti na dno. Neki glasno bučne u jezero.

S vrha gledamo preko velikih, nemih Anda. Svuda su planine - šiljate, drevne, zagonetne planine. Mnoge su pokriveno snegom. Ali ma koliko bile divne, moju pažnju privlači Mesec iznad njih. Sjajan Mesec, beo i jasan. Bacam pogled na Manola. Zabačene glave, on vidi samo Mesec i ništa više. Stojimo i ćutimo. Mesec je veoma blizu. "On dolazi sa Zemlje", kaže on, "iz velikog okeana na zapadu."

"Ćuo sam tu legendu. Mesec je bio otrgnut od naše planete pre više miliona godina. Gravitacija ga drži kao pupčana vrpca."

"On ima veliku moć nad svim ovde na Zemlji." "Misliš na plimu i oseku?"

"Plimu i oseku. Vremenske prilike. Unutrašnje ritmove ljudi, životinja i biljaka. Moć koja je izvan našeg poimanja."

"Da. Verujem u to."

Osetio sam da se okreće prema meni. Moje oči sastale su se s njegovima. Osmeh mu je bio blag. "Kad naša duša luta, zar ona ne napušta telo kao što je Mesec napustio Zemlju". "Zar duša i dalje ne deluje na telo čak i kada putuje?"

Na kratko vidim sebe kako sedim na ćilimu ispod nadstrešnice, naslonjen leđima na stub. "Da. Naravno."

"Zar nam on ne šalje poruke o smeru koji moramo da sledimo?"

Moram da zastanem i malo da razmislim, sećajući se naslovnih stranica časopisa i fotografija Zemlje snimljenih s Meseca, filma prikazanog na zidu od nepečene cigle. Izgleda mi kao da se to davno dogodilo...

"Kada su astronauti stigli na Mesec, oni - mi - stekli smo potpuno novu perspektivu. Shvatili smo kako smo ranjivi, kako su zatvorene, kako male i kako ograničene naše mogućnosti. Upotrebili smo izraz 'zemlja svemirskog broda' da bismo to opisali."

"A kakve veze ima sve to s psihonavigacijom, Džone?"

"Duša luta, nalazi put, čita znake pa se vraća da kaže telu kako znaci deluju." On me posmatra. "Telo sledi - može da sledi - znake. Prema jaguaru ili udaljenom ostrvu, boljem zdravlju, izumu električne sijalice ili stvaranju poglavlja u knjizi."

Njegov pogled se vraća Mesecu. "Da li ćeš da slediš te znake ili ne, to je tvoj izbor."

Ne mogu više ničeg da se setim. Stojim tamo gledajući njega, pa Mesec, pa njega. Na kraju izgovaram jedine reči koje su mi na pameti: "Mama Kilja."

"Molim te, sedi." Radim kako mi je rekao. "Usredsredi se na Mesec. Gledaj ga. Dodirni ga. Slušaj ga. Nemoj da misliš samo svojim umom. Upotrebi i svoje telo i svoj duh. Saznaj odakle dolazi, kako deluje na nas i šta ima da nam kaže. Ako može da govori tvojim astronautima, onda sigurno može da govori i tebi."

Puštam da mi se telo opusti. Pokušavam da se oslobodim svega što me ometa. Dok se koncentrišem, grozan krik razbija tišinu.

"Bože moj! Šta je to bilo?" "Šta?"

"Zar nisi čuo?" Zvuk me vodi nazad u noć u El Milagru, pre nego što se zemlja pretvorila u grnčariju. "Zar nisi čuo krik jaguara?"

Čudno me je pogledao. "Jaguar? Životinja iz džungle, Džone. To sigurno znaš. Ovde ih nema."

"Ali ja sam čuo..." "Mama Kilja." Osmehuje se.

Mesec. Izgleda nedostižno. Senka klizi preko srebrnastog nebeskog tela i ponovo čujem krik.

Manolo klima glavom. "Da", kaže on. "Čuo si Mamu Kilju. Ona je govorila s tobom. Pa, šla ćeš sad?"

O knjizi:

Novi pristup astralnoj projekciji, vidovitosti, kreativnom sanjanju - putovanje kroz svet kakav je opisivao Karlos Kastaneda i ostali istraživači unutrašnjih svetova.

Autor opisuje svoje susrete s indonezijskim Bugijima, amazonskim Šuarama, andskim Kečuama i drugim psihonavigatorima širom sveta.

Govori o ljudima drevnih kultura koji su odlazili do udaljenih krajeva ili do izvora unutarnje mudrosti pomoću vizija ili traganjem u sanjarenju. Psihonavigaciju su praktikovali kreativni ljudi svih vremena (Betoven, Jung, Ajnštajn) u potrazi za samospoznajom i unutrašnjim uvidom.

Perkins objašnjava tehnike koje vas mogu uskladiti sa stvaralačkim silama prirode i dovesti u vezu sa unutrašnjim vodičima koje svako od nas poseduje. Kada se taj kontakt uspostavi, psihonavigacija vam može pomoći u donošenju ispravnih odluka i razvijanju novog pristupa izazovima svakodnevnog života.

SIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

133.2
821.III(73)-992
159.961

Perkins, Džon
Psihonavigacija: putovanje duše: tehnike za putovanje kroz vreme i prostor
Prevela s engleskog: Julijana Jovanović. - 1. izd. - Beograd:
Esotheria, 2005 (Beograd: J. Antić). -130 str. ; 20 cm.
(Lux Hermeticum: edicija zapadnog okultizma)

Prevod dela: Psychonavigation / John Perkins. - Tiraž 1.000.

ISBN 86-7348-154-6

COBISS.SR-ID 121185804